

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
ŠIAULIŲ AKADEMIJA**

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO BAKALAURO STUDIJŲ PROGRAMA
Viešojo valdymo teisės specializacija

AGNĖ ŽIDONĖ

Bakalauro darbas

**ANTI KORUPCINĖS APLINKOS KŪRIMAS IR VERTINIMAS: VŠĮ
KLAIPĖDOS GREITOSIOS MEDICININĖS PAGALBOS STOTIES ATVEJIS**

Darbo vadovas (-ė): lekt. dr. (HP) Rita Toleikienė

Šiauliai, 2021

**Studijuojančiojo, teikiančio baigiamąjį darbą,
GARANTIJA**

WARRANTY of Final Thesis

Vardas, pavardė <i>Name, Surname</i>	Agnė Židonė
Padalinys <i>Faculty</i>	Šiaulių akademija <i>Šiauliai Academy</i>
Studijų programa <i>Study Programme</i>	Viešojo administravimo bakalauro studijų programa <i>Bachelor's Degree Program in Public Administration</i>
Darbo pavadinimas <i>Thesis topic</i>	Antikorupcinės aplinkos kūrimas ir vertinimas: VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties atvejis <i>Development and Evaluation of Anti-Corruption Environment: the Case of Klaipėda Ambulance Station</i>
Darbo tipas <i>Thesis type</i>	Baigiamasis darbas <i>Final Thesis</i>

Garantuoju, kad mano baigiamasis darbas yra parengtas sąžiningai ir savarankiškai, kitų asmenų indėlio į parengtą darbą nėra. Jokių neteisėtų mokėjimų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

I guarantee that my thesis is prepared in good faith and independently, there is no contribution to this work from other individuals. I have not made any illegal payments related to this work.

Šiame darbe tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių citatos yra pažymėtos literatūros nuorodose.

Quotes from other sources directly or indirectly used in this thesis, are indicated in literature references.

Aš, Agnė Židonė, pateikdama šį darbą, patvirtinu (pažymėti)
I, Agnė Židonė, by submitting this paper confirm (check)

**Embargo laikotarpis
Embargo Period**

Prašau nustatyti šiam baigiamajam darbui toliau nurodytos trukmės embargo laikotarpį:
I am requesting an embargo of this thesis for the period indicated below:

☐ _____ mėnesių / *months*
(embargo laikotarpis negali viršyti 60 mėn. / *an embargo period shall not exceed 60 months*).

☐ Embargo laikotarpis nereikalingas / *no embargo requested*.

Embargo laikotarpio nustatymo priežastis / *Reason for embargo period:*

Židonė, A. (2021). *Antikorupcinės aplinkos kūrimas ir vertinimas: VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties atvejis*. Bakalauro darbas. Vilniaus universitetas, Šiaulių akademija, Šiauliai.

SANTRAUKA

Bakalauro baigiamajame darbe analizuojamas sveikatos priežiūros įstaigos antikorupcinės aplinkos kūrimas ir vertinimas. Darbe teoriškai apibrėžiama korupcijos samprata, priežastys ir pasekmės, apžvelgiamos korupcijos pasireiškimo galimybės sveikatos priežiūros įstaigoje, pateikiamas antikorupcinės aplinkos kūrimo tikslas, priemonės ir vertinimas sveikatos priežiūros įstaigoje, apžvelgiamas antikorupcinės aplinkos kūrimo priemonių reglamentavimas sveikatos priežiūros sistemoje.

Baigiamojo darbo tikslas yra teoriniu aspektu išanalizuoti antikorupcinės aplinkos kūrimą ir vertinimą, bei atlikti VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties antikorupcinės aplinkos vertinimą ir pateikti rekomendacijas dėl šios aplinkos kūrimo tobulinimo.

Empiriniam tyrimui naudoti dokumentų analizės, internetinio puslapio analizės ir anketinės apklausos tyrimo metodai. Atlikta korupcijos prevencijos dokumentų analizė parodė, kad VšĮ Klaipėdos GMP stotis didelį dėmesį skiria korupcijos netoleravimui, stebėjimui, skaidrios veiklos bei nepriekaištingo įstaigos vardo siekimui. Dokumentuose, susijusiuose su korupcijos prevencija, pateikiami galimi būdai ir priemonės, kaip užkirsti kelią korupcijos pasireiškimui ir plitimui sveikatos priežiūros įstaigoje. Išanalizavus įstaigos internetiniame puslapyje pateiktą informaciją, galima teigti, kad VšĮ Klaipėdos GMP stotis daug dėmesio skiria korupcijos prevencijai ir išsami informacija apie kovą su korupcija yra viešai prieinama. Kovai su korupcija įstaiga savo internetiniame puslapyje yra paskelbusi 13 priemonių, kurios padeda kovoti su korupcijos pasireiškimu ir plitimu.

Toliau siekiant nustatyti antikorupcinės aplinkos veiksmingumą, analizuojami anoniminėje anketinėje apklausoje dalyvavusių GMP darbuotojų atsakymų duomenys. Darbuotojams anketos buvo dalinamos darbo vietoje. Tyrimo duomenims apdoroti naudota MS Excel programa. Iš anketinės apklausos duomenų siekiama išsiaiškinti, ar darbuotojai suvokia korupcijos problemos rimtumą, kokios korupcijos apraiškos paplitusios ir kokios priežastys skatina korupciją sveikatos apsaugoje, korupcijos paplitimą įstaigoje, darbuotojų žinias apie korupcijos atvejų pranešimą, įstaigoje vykdomas korupcijos priemones bei šių priemonių vertinimą, informacijos apie korupciją ir jos prevencijos aktualumą. Apjungiant trijų tyrimo metodų rezultatus prieinama prie VšĮ Klaipėdos GMP stoties antikorupcinės aplinkos kūrimo tobulinimo rekomendacijų.

Raktiniai žodžiai: korupcija, antikorupcinė aplinka, korupcijos prevencijos programa, antikorupcinės aplinkos vertinimas, sveikatos priežiūros sistema.

Židonė, A. (2021). *Development and Evaluation of Anti-corruption Environment: the Case of Klaipėda Ambulance Station*. Bachelor's final thesis. Vilnius University, Šiauliai Academy, Šiauliai.

SUMMARY

The bachelor's thesis analyzes the development and evaluation of the anti-corruption environment of a health care institution. The paper theoretically defines the concept of corruption, causes and consequences, reviews the possibilities of corruption in the health care institution, presents the purpose, means and evaluation of creating an anti-corruption environment in the health care institution, reviews the regulation of anti-corruption environment in the health care system.

The aim of the final work is to analyze the development and evaluation of the anti-corruption environment from the theoretical point of view, and to perform the evaluation of the anti-corruption environment of Klaipėda Ambulance Station and to provide recommendations for the improvement of this environment.

For the empirical research, the methods of document analysis, website analysis and questionnaire survey were used. The analysis of corruption prevention documents showed that Klaipėda Ambulance Station pays great attention to corruption intolerance, monitoring, transparent activities and impeccable name of the institution. Documents related to the prevention of corruption provide possible ways and means to prevent the occurrence and spread of corruption in the health care institution. After analyzing the information provided on the institution's website, it can be stated that Klaipėda Ambulance Station pays a lot of attention to the prevention of corruption and detailed information on the fight against corruption is publicly available. The institution has published 13 measures on its website to help combat the emergence and spread of corruption.

In order to determine the effectiveness of the anti-corruption environment, the data of the responses of the Ambulance Station employees who participated in the anonymous questionnaire are further analyzed. Questionnaires were distributed to employees at the workplace. MS Excel program was used to process the research data. The aim of the questionnaire survey is to find out whether employees are aware of the seriousness of the corruption problem, what are the widespread and causes of corruption in health care, corruption in the institution, employees' knowledge of corruption reporting, the relevance of its prevention. Combining the results of the three research methods, the recommendations for improving the development of the anti-corruption environment of Klaipėda Ambulance Station are available.

Keywords: corruption, anti-corruption environment, corruption prevention program, evaluation of anti-corruption environment, health care system.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1.1 lentelė	Korupcijos sąvokos apibrėžimai	11
1.2 lentelė	Bendrosios korupcijos pasireiškimo prielaidos sveikatos apsaugos sistemoje	16
2.1 lentelė	Antikorupcinės aplinkos kūrimo reglamentavimas instituciniu lygmeniu	31
2.2 lentelė	Anketos dalys ir klausimų turinys	32
2.3 lentelė	Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie paciento kyšio davimą siekiant gauti geresnes gydymo paslaugas	42
2.4 lentelė	Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie tai, ar kyšio davimas padeda sveikatos apsaugos sistemos darbuotojui spręsti problemas	42
2.5 lentelė	Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie korupcijos apraiškų paplitimą sveikatos apsaugos sistemoje	43
2.6 lentelė	Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie priežastis, kurios skatina atsirasti korupcijai sveikatos apsaugos sistemoje	44
2.7 lentelė	Respondentų pasiskirstymas pagal priežastis, kodėl nepraneštų apie korupcijos atvejus	47
2.8 lentelė	Respondentų pasiskirstymas pagal žinojimą apie vykdomas korupcijos prevencijos priemones įstaigoje	47
2.9 lentelė	Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie įstaigoje vykdomų korupcijos prevencijos priemonių veiksmingumą	48

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1.1. pav.	Veiksniai, skatinantys korupcijos atsiradimą viešajame sektoriuje	13
1.2 pav.	Savybės, lemiančios korupcijos atsiradimą sveikatos priežiūros sistemoje	15
1.3 pav.	Kovos su korupcija sistema	20
1.4 pav.	Pranešimo apie korupciją kanalai	22
1.5 pav.	Pagrindiniai nacionaliniai teisės aktai, reglamentuojantys kovą su korupciją ir korupcijos prevenciją	24
1.6 pav.	Tikslų pasiekimo vertinimo modelis	28
2.1 pav.	Anketinės apklausos imties dydis	33
2.2 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal užimamas pareigas	34
2.3 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą	34
2.4 pav.	Anoniminė informacija įstaigos internetiniame puslapyje	40
2.5 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie korupcijos problemos sveikatos apsaugos sistemoje rimtumą	41
2.6 pav.	Respondentų susidūrimo su korupcija sveikatos priežiūros įstaigose dažnumas	44
2.7 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal susidūrimą su korupcijos apraiškomis savo darbe per pastaruosius metus	45
2.8 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal žinojimą, kur reikia kreiptis, norint pranešti apie korupcijos atvejus	46
2.9 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal tai, ar praneštą apie korupciją, jei susidurtų su ja savo darbe	46
2.10 pav.	Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kiek jiems svarbi informacija apie korupciją ir jos prevenciją	49

TURINYS

IVADAS.....	8
1. ANTIKORUPCINĖS APLINKOS KŪRIMAS IR VERTINIMAS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOJE TEORINIŲ POŽIŪRIŲ.....	11
1.1. Korupcijos samprata, priežastys ir pasekmės.....	11
1.2. Korupcijos pasireiškimo galimybės sveikatos priežiūros sistemoje.....	15
1.3. Antikorupcinės aplinkos kūrimo tikslas ir priemonės sveikatos priežiūros įstaigoje.....	19
1.4. Antikorupcinės aplinkos kūrimo priemonių reglamentavimas sveikatos priežiūros sistemoje.....	23
1.5. Antikorupcinės aplinkos vertinimas sveikatos priežiūros sistemoje.....	25
2. TYRIMO METODIKA IR ANTIKORUPCINĖS APLINKOS KŪRIMO IR VERTINIMO VŠĮ KLAIPĖDOS GREITOSIOS MEDICININĖS PAGALBOS STOTYJE TYRIMO REZULTATAI.....	29
2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	29
2.2. Antikorupcinės aplinkos kūrimo ir vertinimo VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stotyje tyrimo rezultatai.....	35
2.2.1. Korupcijos prevencijos reglamentavimas VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stotyje: dokumentų analizė.....	35
2.2.2. Antikorupcinės aplinkos vertinimo VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stotyje tyrimo rezultatai.....	38
2.3. Antikorupcinės aplinkos VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stotyje veiksmingumas.....	41
IŠVADOS.....	51
REKOMENDACIJOS.....	53
LITERATŪRA.....	54
PRIEDAI.....	57
1 priedas. Pagrindiniai Lietuvos kovos su korupcija ir korupcijos prevencijos teisės aktai.....	57
2 priedas. Baigiamojo darbo loginė schema.....	59
3 priedas. Antikorupcinė aplinka sveikatos priežiūros įstaigose.....	60
4 priedas. VšĮ Klaipėdos greitosios medicinos pagalbos stoties korupcijos prevencijos 2016-2018 metų programos įgyvendinimo priemonių plano ataskaita.....	62
5 priedas. VšĮ Klaipėdos GMP stoties korupcijos indekso nustatymo kriterijai.....	64

IVADAS

Temos aktualumas. Kasdien milijonai įstaigų visame pasaulyje susiduria su korupcija, kai bandoma daryti poveikį tam tikrai sričiai, priimant tam tikrus sprendimus, kurie gali būti naudingi konkrečiam žmogui ar žmonių grupei, ir dėl to nukenčia milijardai žmonių. Toks reiškinys žlugdo visuomenę ir valstybę, gyventojai praranda pasitikėjimą viešojo administravimo paslaugas teikiančiomis įstaigomis, dėl to gali žlugti verslai. Korupcija prasiskverbia į įvairias valstybės institucijas, politikos sferas, privatų sektorių, o kartais įgyja ir tarptautinį pobūdį. Malevski (2010, p. 150) nuomone, korupcija kaip viena labiausiai latentinių ir pavojingų nusikalstamumo pasireiškimo formų tampa grėsmingu reiškiniu, darančiu neigiamą įtaką ekonominei ir socialinei valstybių raidai. Kova su korupcija arba bent jos deklaravimas tampa reikšmingu politinės kovos įrankiu.

Dėl korupcijos įvairios sferos patiria finansinių nuostolių: mažiau investuojama, mažėja valstybės finansavimas, sutrinka vidaus rinkos veikimas ir t.t. Dėl korupcijos ignoravimo gali atsirasti nepasitikėjimas demokratinėmis institucijomis ir mažėti politinių vadovų atsakingumas. Korupcijos mastas iš dalies atspindi visuomenę, kurioje korupcija pasireiškia (European Commission, 2013).

Kaip teigia Buinickienė (2017, p. 148), ypatingai didelė korupcijos problema sveikatos priežiūros sistemoje, tai patvirtina daugelis sociologinių tyrimų rezultatų. 2019 m. gyventojų nuomone labiausiai korumpuotos institucijos: sveikatos apsaugos institucijos – 47 proc., teismai – 37 proc., Seimas – 30 proc. (Lietuvos korupcijos žemėlapis 2019). Sveikatos priežiūros sistema ir jos teikiamos paslaugos yra ypatingai reikalingos, reikšmingos visuomenei bei būtinos žmonėms, todėl korupcijos sveikatos priežiūros sistemoje yra opi problema, kurios pasekmės yra dar didesnės.

Todėl kiekvienoje organizacijoje, o ypač viešąsias paslaugas teikiančioje, būtina kurti antikorupcinę aplinką ir ją periodiškai vertinti. *Antikorupcinė aplinka* – tai įstatymai, korupcijos prevencijos priemonės, kurios diegiamos institucijose, siekiant sukurti korupcijai nepalankią aplinką. Vertinant antikorupcinę aplinką, siekiama identifikuoti sritis, kuriose yra galimybė atsirasti korupcijos apraiškos, bei tobulinti šias sritis.

Kuriant įstaigoje antikorupcinę aplinką, labai svarbus ne tik šių sričių reguliuojančių teisės aktų žinojimas, darbuotojų mokymas, švietimas ir informavimas, korupcijos rizikos valdymas, bet ir viešojo sektoriaus subjektų vadovų supratingumas, sąmoningumas, antikorupcinių iniciatyvų palaikymas. Korupcijos mažinimas ir rimtas įstaigos vadovų požiūris į antikorupcinės aplinkos kūrimą didina išorinės ir vidinės aplinkos veikėjų pasitikėjimą organizacija, nuo ko priklauso ir geri veiklos rezultatai (Specialiųjų tyrimų tarnyba, 2018).

Temos mokslinis ištirtumas ir naujumas. Kasmė Lietuvoje specialiųjų tyrimų tarnyba vykdo visuomenės apklausas korupcijos tema, kurių tikslas – įvertinti Lietuvos gyventojų, verslininkų ir valstybės tarnautojų požiūrį į korupciją, jos paplitimą, atskleisti minėtų grupių patirtį šioje srityje, nustatyti Lietuvos visuomenės antikorupcinį potencialą, ir sudaro Lietuvos korupcijos žemėlapi. Apie korupciją sveikatos apsaugos sistemoje rašė šie užsienio mokslininkai: Sawedoff (2006), Hussmann (2011) tyrinėjo korupcijos reiškinį ir jos priežastis sveikatos priežiūros sistemoje; Sawedoff, Hussmann (2009) analizavo, kodėl sveikatos priežiūros sistemoms būdinga korupcija; Sparrow (2009) analizavo korupciją JAV sveikatos priežiūros sistemose; Vian (2014) nagrinėjo korupcijos riziką sveikatos priežiūros sistemoje. Apie korupcijos priežastis ir jų valdymo priemones Lietuvos sveikatos priežiūros sistemoje rašė Buinickienė (2017) ir Azguridienė (2014), apie sveikatos priežiūros kokybės valdymą ligoninėje – Kosinskienė, Ruževičius (2010), apie korupcijos šešėlius sveikatos priežiūros sistemoje – Andrijauskaitė (2005), Bučiūnienė, Petkinis, Milašauskienė (2004)

atliko ligoninės medicinos personalo ir pacientų vertinimą apie medikų ligoninėje teikiamas paslaugas, Miškinis (2012) atliko korupcijos pasireiškimo sveikatos sistemoje vertinimą.

Problemos apibūdinimas. Galima teigti, kad korupcija yra viena skaudžiausių šiuolaikinės visuomenės problemų, nes ji sunaikina visuomenės pasitikėjimą viešojo sektoriaus subjektais, kliudo ekonomikos plėtrai. Kaip teigia Malevski (2010, 150 p.), „daugelis žmonių korupciją vertina kaip neigiamą šešėlinės gyvenimo pusės reiškinį, bet kartu tą reiškinį dalis visuomenės toleruoja kaip „neišvengiamąjį blogį“, ypač jeigu tai paliečia tiesioginius jos interesus“. Šiuolaikinėje visuomenėje labai paplitęs korupcijos mastas. 20 proc. Lietuvos gyventojų mano, kad korupcijos mastai per 5 metus išaugo (Lietuvos korupcijos žemėlapis 2019).

Sveikatos priežiūros institucijos yra viena iš problemiškesnių sričių Lietuvoje. Korupcijos didėjimui sveikatos apsaugos sistemoje įtakos turi tokie veiksniai – žemi ekonominiai rodikliai, mažos sveikatos apsaugos sistemos darbuotojų algos, prastėjantys Lietuvos gyventojų demografiniai rodikliai, jaunų specialistų emigracija. Taigi šie veiksniai sąlygoja didelį sveikatos priežiūros paslaugų poreikį, didelį gydytojų krūvį bei ilgą pacientų eilę, norint patekti pas sveikatos priežiūros specialistą.

Deja, visuomenėje vyrauja toks požiūris, kad duodant kyšį, problemos išsprendžia ir, kad sveikatos priežiūros sistema yra korumpuota, neefektyvi. Žmonės, besinaudojantys sveikatos priežiūros įstaigų paslaugomis, siekia gauti kuo geresnes sveikatos priežiūros paslaugas, todėl labai sunku išvengti korupcijos medicinoje. Norint didinti visuomenės pasitenkinimą ir pasitikėjimą sveikatos priežiūros sistema, būtina daug dėmesio skirti sveikatos paslaugų kokybės gerinimui, paslaugų prieinamumui bei skaidrumui.

Nors kiekvienoje organizacijoje, viešojoje įstaigoje diegiamos antikorupcinės aplinkos priemonės, tačiau korupcijos lygis mažėja lėtai. Todėl labai svarbu ne tik susikurti antikorupcinę aplinką, bet ir efektyviai įgyvendinti korupcijos prevencijos priemones, užkertant kelią korupcijai. Tokiu būdu tikslinga ir svarbu, rengiant institucinės kovos su korupcija programas, periodiškai atlikti antikorupcinės aplinkos vertinimą, siekiant nustatyti veiklos sritis, kuriose yra galimybė atsirasti korupcijos rizikai.

Pirmasis žingsnis link efektyvios nulinės tolerancijos korupcijai turėtų būti situacijos analizė arba, kitaip tariant, nusistatymas, koks yra nulinės tolerancijos korupcijai indeksas pačioje institucijoje. Svarbu nustatyti, koks yra bendras institucijos darbuotojų požiūris į korupciją, kiek plačiai paplitęs šis reiškinys ir koks darbuotojų santykis su tokio pobūdžio apraiškomis.

LR korupcijos prevencijos įstatymas įpareigoja instituciją kurti korupcijai nepalankią aplinką, diegiant numatytas įstatyme priemones. Kiekviena sveikatos priežiūros įstaiga privalo parengti institucinę kovos su korupcija programą, kurioje numatomos konkrečios kovos su korupcija priemonės. Tačiau tam, kad tai atliktų privalo atlikti institucijos antikorupcinės aplinkos vertinimą. Šiame darbe bus atliekamas VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties antikorupcinės aplinkos vertinimas.

Darbo objektas. Antikorupcinės aplinkos kūrimas ir vertinimas sveikatos priežiūros įstaigoje.

Darbo tikslas – teoriniu aspektu išanalizuoti antikorupcinės aplinkos kūrimą ir vertinimą, bei atlikti VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties antikorupcinės aplinkos vertinimą.

Darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti korupcijos sampratą, priežastis ir pasekmes.

2. Apžvelgti korupcijos pasireiškimo galimybes sveikatos priežiūros įstaigoje.
3. Pateikti antikorupcinės aplinkos kūrimo tikslą, priemones, vertinimą sveikatos priežiūros sistemoje.
4. Apžvelgti antikorupcinės aplinkos priemonių teisinį reglamentavimą sveikatos priežiūros sistemoje.
5. Atlikti VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties antikorupcinės aplinkos kūrimo ir vertinimo analizę.

Tyrimo metodai. Teorinei analizei naudoti mokslinės literatūros, publikacijų, teisės aktų apibendrinimo ir palyginimo metodai, mokslinės abstrakcijos metodas (išskiriami svarbiausi faktai, svarbiausi elementai įtakojantys konkretų tiriamą objektą), duomenų analizė, duomenų sisteminimas ir grupavimas, grafinis duomenų vaizdavimas. Praktinei analizei naudoti dokumentų analizės, internetinio puslapio analizės ir anketinės apklausos tyrimo metodai. Tyrimo duomenims apdoroti naudota MS Excel programa.

Tyrimo rezultatų praktinis tyrimo reikšmingumas. Atliktas tyrimas ir pateiktos išvados būtų naudingos tolesniems tyrimams, susijusiems su antikorupcinės aplinkos kūrimu ir vertinimu sveikatos priežiūros institucijoje. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, būtų galima identifikuoti antikorupcinės aplinkos kūrimo ir vertinimo spragas. Su gautomis tyrimo išvadomis būtų galima supažindinti VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties direktorių, kuris galėtų priimti tam tikrus sprendimus, rengiant įstaigos kovos su korupcija programą.

Darbo struktūra. Baigiamasis bakalauro darbas pradedamas nuo įvado. Baigiamąjį darbą sudaro dvi dalys. Pirmoje dalyje teoriškai apžvelgiamas antikorupcinės aplinkos kūrimas ir vertinimas sveikatos priežiūros įstaigoje. Antroje dalyje pateikiama tyrimo metodologija, aprašoma tyrimo eiga, pateikiami antikorupcinės aplinkos kūrimo ir vertinimo VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stotyje tyrimo rezultatai. Baigiamojo bakalauro darbe pateikiamos išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai.

1. ANTIKORUPCINĖS APLINKOS KŪRIMAS IR VERTINIMAS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOJE TEORINIŲ POŽIŪRIŲ

1.1. Korupcijos samprata, priežastys ir pasekmės

Korupcijos sąvoka yra dažnai minima žiniasklaidoje, politikų ir mokslininkų tarpe bei pačioje visuomenėje, tačiau norint tiksliai ją apibrėžti, susiduriama su sunkumais, nes iš tikrųjų korupcijos apibrėžimų yra tiek, kiek yra mokslininkų ir teisininkų, kurie tyrinėja ir analizuoja korupcijos temą.

Malevski (2010, p. 151) teigia, kad korupcijos problemą analizuoja įvairios mokslo sritys: sociologijos, ekonomikos, etikos, teisės, kriminologijos, kriminalistikos ir kt. Kiekvienas mokslas iš savo pozicijų nagrinėja korupciją kaip visuomenės gyvenimo reiškinių, bando ją apibūdinti ir nurodyti pagrindinius bruožus. Vyksta teisinių, ekonominių ir kitų instrumentų, galinčių sustabdyti korupcijos paplitimą, paieškos.

Šiuolaikinės viešosios įstaigos ir organizacijos siekia gyventojams pasiūlyti kuo kokybiškesnes, efektyvesnes paslaugas, užmegzti glaudesnius ryšius tarp valdžios ir visuomenės. Viršilienė (2010) teigia, kad žengiant visuomeniniams pokyčiams, kinta ir sveikatos priežiūros sistemos misija teikiant visuomenės nariams paslaugas. „Ligoninių veikloje įsitvirtina nauji, tačiau labai svarbūs tokie kriterijai: demokratinės vertybės, profesionalumas, veiklos efektyvumas, teisėtumas, korupcijos kontrolė bei prevencija“ (Viršilienė, 2010, p. 15).

Tam, kad būtų tinkamai išanalizuotas antikorupcinės aplinkos kūrimas ir vertinimas sveikatos priežiūros įstaigoje būtina aiškiai apibrėžti korupcijos sąvoką.

1.1 lentelė

Korupcijos sąvokos apibrėžimai

Eil. Nr.	Šaltinis	Apibrėžimas
1.	Tarptautinių žodžių žodynas, 1985.	Korupcija kilęs iš lotynų kalbos žodžio <i>corruptio</i> , reiškiančio gadinimą; papirkimą; t. y. pareigybinių teisių panaudojimas pasipelnymo tikslais; pareigūno ar politinio veikėjo papirkimas.
2.	Ackerman, 2001, p. 129.	Korupcija – tai valstybinės valdžios panaudojimas asmeniniam pasipelnimui.
3.	Raudonienė, 2002, p. 114.	Prigimtine prasme korupcija dažniausiai siejama su neteisėtais valstybės tarnautojų veiksmais viešojo gyvenimo sferoje. Tačiau pastaruoju metu korupcija tapo aktuali ir privačiame sektoriuje, o tai lemia sąvokos transformaciją iš klasikinės (siaurosios) į moderniąją (placiąją).
4.	Michailovič, 2004, p. 107.	Korupciją galima suprasti siaurai – kaip reiškinių tik valstybės tarnyboje arba plačiai – kaip reiškinių privačiame versle, žiniasklaidoje, politikoje.
5.	Gutauskas, Ragauskas, Stračinskienė, Čilinskas, 2005, p. 9.	Korupcija – elgesys, kuris nukrypsta nuo valstybinio vaidmens oficialių pareigų dėl asmeninės piniginės ar statuso naudos arba pažeidžia taisykles dėl kai kurių asmeninės įtakos tipų. Tai apima tokį elgesį kaip kyšininkavimas, giminių protegavimas ir pasisavinimas.
6.	Klitgaard, MacLean-Abaroa, Parris, 2005, p. 11.	Korupcija – tai įsišaknijęs prasto valdymo simptomas, kuris pasireiškia kaip patronavimas, biurokratija, neveiksmingos mokesčių rinkimo tarnybos, didžiulis kyšininkavimas viešuosiuose pirkimuose ir nesugebėjimas teikti paslaugas miesto gyventojams.
7.	Palidauskaitė, 2010, p. 77.	Korupcija siaurąja prasme – tai konkreti neteisėta veikla, reglamentuota Baudžiamajame kodekse, o korupcija plačiąja prasme – tai ūkininkavimo tvarkos pažeidimai (viešųjų pirkimų tvarkos nesilaikymas, valstybės turto pardavimo viešuosiuose aukcionuose tvarkos, nustatytos teisės aktais, pažeidinėjimas).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis autorių pateiktais apibrėžimais

Apžvelgus įvairių autorių korupcijos sąvokos apibrėžimus, matyti, kad apibūdinant korupciją, akcentuojami tokie aspektai – neteisėtų pareigų panaudojimas, asmeninės naudos siekimas, neteisėtas praturtėjimas, piktnaudžiavimas savo padėtimi. Kita vertus, „būtent toks siauras korupcijos suvokimas yra viena iš problemų, neleidžiančių sumažinti korupcijos masto“ (Stasiukevičiūtė, Vonžodaitė, 2012).

Išsamiausiai korupcijos sąvoka yra apibūdinta LR specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo (2000) 2 str. „*korupcija* – valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens tiesioginis ar netiesioginis siekimas, reikalavimas arba priėmimas turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) sau ar kitam asmeniui už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal einamas pareigas, taip pat valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmai arba neveikimas siekiant, reikalaujant turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau arba kitam asmeniui ar šią naudą priimant, taip pat tiesioginis ar netiesioginis siūlymas ar suteikimas valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šioje dalyje nurodytas veikas“.

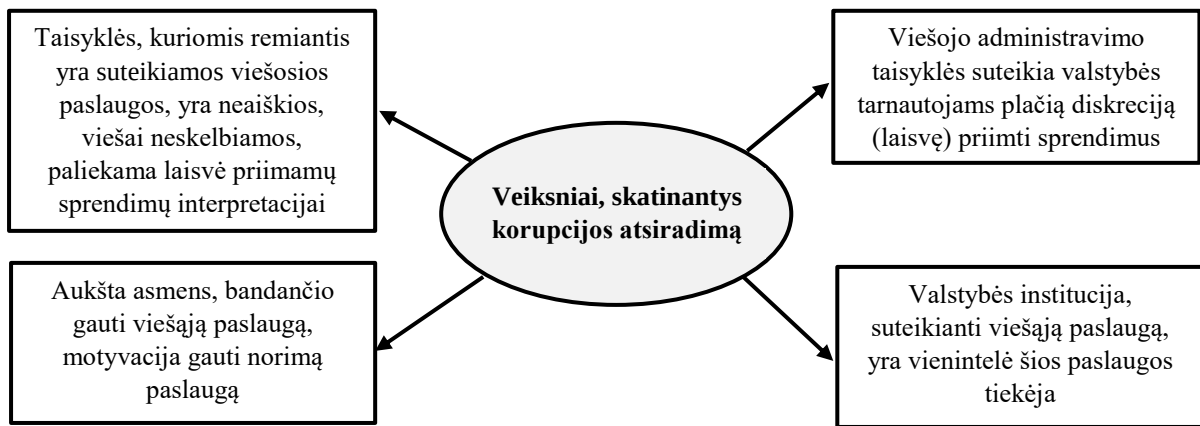
Korupciją galima prilyginti mainams, kuriuose dalyvauja dvi suinteresuotosios šalys. „Viena yra sprendimą siūlanti, priimanti ar galinti jam daryti įtaką (politikas, valstybės tarnautojas, privatus asmuo), kita yra suinteresuota sprendimu šalis (asmuo, grupė, organizacija)“ (Palidaukaitė, 2005, p. 27). Abi šalys įsitraukia į tokius mainus tikėdamosios naudos. Naudos suvokimas neapsiriboja tik materialine nauda (pinigai, pramogos, kelionės, dovanos), tai gali būti siekiamas postas, prestižas, galimybė prireikus pareikalauti kokių nors paslaugų ir kt. Raudonienė (2003, p. 81) nurodo, kad „sukčiavimo atveju laimi tik viena šalis nepriklausomai, ar tai būtų asmuo, ar grupė“.

Gavelytė (2004, p. 82) teigia, kad „skirtingi korupcijos apibrėžimai tiek „plačiąja“, tiek „siaurąja“ prasme ir korupcijos sąvokos kitimo tendencijos leidžia manyti, kad korupcija prisitaiko prie besikeičiančios visuomenės, šalių ekonominės padėties, priimamų teisės normų, todėl bendra, visiems priimtina korupcijos sąvoka iki šiol nerasta“. Tačiau iš pateiktų įvairių autorių korupcijos sąvokos apibrėžimų, galima teigti, kad bendriausia prasme korupcija apibūdinama kaip piktnaudžiavimas valdžia siekiant naudos sau.

„Korupcija sietina su pernelyg dideliu biurokratijos ir reglamentavimo mastu, sprendimų diskrecijos ir atskaitingumo pusiausvyros nebuvimu. Korupcija yra latentinis reiškiny, o korupcinio pobūdžio teisės pažeidimų poveikis įvairioms ekonomikos ir socialinėms sritims paprastai išryškėja tik vėliau, susidūrus su korupcijos pasekmėmis“ (Buinickienė, 2017, p. 149).

Palidaukaitė (2005, p. 28) pagal korupcijos pasireišimo lygmenį išskiria „smulkiają“ (smulkūs mokėjimai, skatinimai, tikintis sulaukti palankaus sprendimo) ir „stambiają“ korupcijas (reiškiasi aukščiausiuose valdžios sluoksniuose, kai politinis ar verslo elitas gali veikti įstatymų leidimą, valstybės ir visuomenės vystymosi tendencijas). Pagal laiko kriterijų arba trukmę skiriama epizodinė ir sisteminė (tęstinė) korupcija. „Epizodinė korupcija yra daugiau atsitiktinis, pavienis elgesys, kai organizacijoje vyrauja aukšti veiklos standartai. Nesąžiningas darbuotojas sudrausminamas ir taip operatyviai užkertamas kelias sisteminei korupcijai atsirasti. Sisteminės korupcijos atveju sąžininga, principinga veikla yra išimtis, korupciniai pažeidimai tampa asmens, visuomenės ar visos įstaigos veikimo norma“ (Palidaukaitė, 2005, p. 28).

Toliau tikslinga apžvelgti korupcijos atsiradimo priežastis. Steponavičienė (2005) išskiria pagrindinius veiksnius, skatinančius korupcijos atsiradimą viešajame sektoriuje (žr. 1.1 pav.).

1.1. pav. Veiksniai, skatinantys korupcijos atsiradimą viešajame sektoriuje

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Steponavičienė, 2005, p. 166

Taigi, jei viešojoje įstaigoje visuomenės nariai aptarnaujami „vieno langelio“ principu, vadinasi, paslaugų teikimo tvarka yra reglamentuota instituciniais teisės aktais, kurie yra viešai skelbiami, o viešas paslaugas teikiančių darbuotojų pareigybės aprašymuose yra išsamiai reglamentuotos atliekamos funkcijos, darbo tvarka, sprendimų priėmimo procedūros ir atsakomybė už priimamus sprendimus, mažinamos biurokratinės procedūros (Steponavičienė, 2005). Tokiu atveju realiai sumažėja galimybė atsirasti veiksniams, skatinantiems korupcijos reiškinių atsiradimą viešajame sektoriuje.

Svarbu analizuoti ir įvertinti visas priežastis, kurios sąlygoja korupcijos atsiradimą, nes viešųjų įstaigų vykdoma antikorupcinė aplinka turi būti nukreipta į bet kokio pobūdžio korupcinių (socialinių, asmeninių, teisinių ir t. t.) veiksmų mažinimą, nes korupciją galima tik sumažinti, o ne visiškai išnaikinti.

Philp (2002) pateikia paperkančių ir korumpuotų asmenų motyvus, kurie skatina korupcijos atsiradimą. Paperkančiųjų motyvacija labiau priklauso nuo pačios sistemos, kuri gali būti sukurta taip, kad korupcinio elgesio galimybės būtų minimalios arba, atvirkščiai, maksimalios. Nurodomi du motyvai: viešųjų interesų pakeitimas privačiais ir valstybės tarnybos atsakomybės pakeitimas kita galima normų ir vertybių (draugiškumo, lojalumo, abipusės pagalbos ir kt.) sistema pažeidžiant taisykles.

Kaip vieną iš pagrindinių korupcijos atsiradimo priežasčių reikėtų įvardinti „aukšto lygio“ biurokratizmą, kuris sukuria palankias sąlygas valdininkams piktnaudžiauti savo tarnybine padėtimi. Kuo daugiau valdžia turi įtakos, tuo labiau sukuriamos sąlygos duoti kyšius valstybės tarnautojams. Dar viena labai svarbi priežastis, prisidedanti prie korupcijos atsiradimo, yra maži atlyginimai viešajame sektoriuje. Jei viešajame sektoriuje dirbantys žmonės gauna menkus atlyginimus, tai atsiranda didelė tikimybė, kad darbuotojai pasinaudos kyšio paėmimo galimybe.

Dėl įvairių priežasčių, lemiančių korupcijos pasireiškimą vienoje ar kitoje srityje, atsiradimo susiformuoja pasekmės (Stasiukevičiūtė, Vonžodaitė, 2012):

- ✓ Ekonominės – korupcijai pažeidus rinkos sistemą, gali sumažėti šalies ūkio efektyvumas ir rinkos konkurencija, pablogėti gaminamų prekių ir paslaugų kokybė, blogėja investicinė veikla ir kt.
- ✓ Socialinės-politinės – atsiranda socialinė įtampa, veikianti šalies ekonomiką ir politinį stabilumą, mažėja piliečių pasitikėjimas valstybe ir demokratija, jos principais.

✓ Valstybinio valdymo – blogėja viešojo administravimo kokybė, atsiranda neoficiali sprendimų priėmimo sistema, stiprėja organizuoto nusikalstamumo ryšiai su korumpuotais valstybės tarnautojais, politikais ir kt.

✓ Tarptautinių santykių – dėl korupcijos apraiškų šalyje mažėja šalies prestižas, prarandama dalis galimų investicijų ir kt.

Šakinės korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros sistemoje 2015–2019 metų programos 6 str. pateikta, kad „korupcijos reiškiniai sveikatos sistemoje yra vieni iš pavojingiausių socialinių reiškinių, keliantys grėsmę žmogaus teisėms, iškreipiantys socialinį teisingumą ir keliantys pavojų visuomenės moralei“.

LR nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos 5 str. nurodyta, kad „korupcija yra viena iš nacionalinių grėsmių valstybei ir vienas iš pavojingiausių socialinių reiškinių, keliantis grėsmę žmogaus teisėms, demokratijai ir teisei valstybei, iškreipiantis socialinį teisingumą, sąžiningą konkurenciją, verslo sąlygas, mažinantis ekonomikos augimą, keliantis pavojų valstybės valdymui, valstybės ar savivaldybių įstaigų stabilumui ir visuomenės moralei“.

Korupcija yra antisocialinis reiškinys, kuris neigiamai veikia ne tik visuomenės, žmogaus teises bei laisves, bet ir valstybės saugumą, patrauklumą ir teisėtumą. Tokie rodikliai mažina valstybės veiklos efektyvumą, pasitikėjimą kitų valstybių atžvilgiu, didina visuomenės nepasitikėjimą valstybės tarnautojų ir organizacijos narių veiklos skaidrumu. Korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos pajamos daro didelę žalą visuomenei, kadangi įmonių mokamus mokesčius valstybė perskirsto visuomenės narių svarbiausių veiklų tenkinimui.

Kaip teigia Ragauskas ir kt. (2014, p. 69), „bendruoju požiūriu korupcija sveikatos priežiūros sistemoje neigiamai veikia sveikatos priežiūros prieinamumą ir kokybę, pavyzdžiui, darbuotojai, vagiantys priemonės, gali palikti ligonius be vaistų ir pan.“. Kai kurie autoriai teigia, kad privačios asmens priežiūros įstaigos, elgdamosi nesąžiningai, dažnai nedaro tiesioginės žalos valstybės finansams, tačiau būtent dėl jų korupcinio pobūdžio veiklos mažėja bendras visuomenės pasitikėjimas sveikatos apsaugos sistema. „Vis dėlto pagrindinė įvardijama rizika yra susijusi su pacientų sveikata skiriant ne pačius tinkamiausius, nebūtinus vaistinius preparatus“ (Ragauskas ir kt., 2014, p. 69).

Apibendrinant galima teigti, kad korupcijos problema egzistuoja ne tik viešajame sektoriuje bet ir versle, politikoje, sveikatos priežiūros sistemoje, nevyriausybiniuose organizacijose. Korupcijos sąvoką nagrinėja daug mokslininkų, tyrinėtojų, tačiau nėra priimto vieningo, tikslaus korupcijos sąvokos apibrėžimo. Taip pat pripažįstama, kad korupcija yra neigiamas socialinis reiškinys, griauantis pasitikėjimo valstybe pamatus. Išsamiausiai korupcijos apibrėžimas pateiktas LR specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme, kuris apibūdina korupciją kaip siūlymą, siekimą arba priėmimą turinės ar kitos asmeninės naudos už valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens pareigų atlikimą arba neatlikimą. Atlikus priešasčių, skatinančių korupcijos pasireiškimą sveikatos apsaugos sistemoje, nustatyta, kad jas galima sugrupuoti į teises, ekonomines, socialines ir vadybines. Siekiant veiksmingai kovoti su korupcija, reikia šalinti ne jos priežastis, o veiksnius, kurie skatina korupcinių reiškinių atsiradimą, nes korupcijos išplitimas ir dinamika priklauso nuo šalies ekonominių, socialinių ir kultūrinių problemų. Nustačius korupcijos priežastį ir taikant efektyvias valdymo priemones, korupcijos pasireiškimą galima valdyti ir sumažinti. Korupcija kenkia tinkamam valstybės valdymui, sąžiningumui ir socialiniam teisingumui, stabdo ekonominę plėtrą ir iškreipia konkurenciją, skatina visuomenės nepasitikėjimą valstybe, todėl norint išvengti korupcijos pasekmių, būtina imtis prevencinių priemonių, kurios mažintų ir stabdytų korupcijos pasireiškimą ir plitimą.

1.2. Korupcijos pasireiškimo galimybės sveikatos priežiūros sistemoje

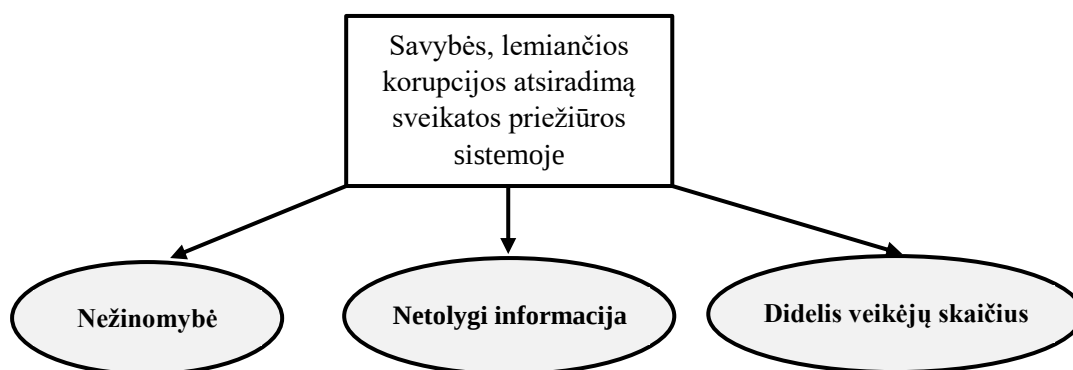
Sveikatos priežiūros sistemoje korupcija gali pasireikšti labai įvairiai ir ji būdinga tiek viešajai, tiek privačiajai sveikatos priežiūros įstaigai. Korupcijos mastas iš dalies atspindi visuomenę, kurioje korupcija pasireiškia. Sveikatos priežiūros sistemų korupcija mažiau būdinga visuomenėms, kuriose laikomasi teisinės valstybės, skaidrumo ir pasitikėjimo principų ir kurių valstybiniame sektoriuje galioja veiksmingi valstybės tarnybos kodeksai ir tvirti atsakomybės mechanizmai (European Commission, 2013). Todėl yra daug priežasčių, kodėl sveikatos priežiūros sistemoms būdinga korupcija.

„Lietuvos sveikatos priežiūros kokybės užtikrinimo koncepcijoje akcentuojama kokybės gerinimo priemonių taikymo, kokybės metodų tobulinimo, kokybės infrastruktūros aiškinimo, korupcijos kontrolės ir prevencijos koordinavimo svarba“ (Bubnienė, Ruževičius, 2010, p. 19). Tačiau atliktų tyrimų korupcijos ir jos prevencijos tema rezultatai įrodo, kad sveikatos priežiūros institucijose vykstantys korupciniai veiksniai išlieka opiausia Lietuvos visuomenės problema.

Norint tinkamai identifikuoti korupciją, kaip kovos oponentą svarbu tinkamai suvokti korupcijos veikimo taktiką. Kubilienė (2018, p. 5) pateikia labiausiai paplitusias korupcijos formas sveikatos apsaugos sistemoje:

- ✓ nepotizmas,
- ✓ kyšininkavimas,
- ✓ papirkinėjimas,
- ✓ piktnaudžiavimas,
- ✓ įgaliojimų viršijimas,
- ✓ interesų konfliktai,
- ✓ lobizmas,
- ✓ viešųjų pirkimų pažeidimai.

Savedoff, Hussmann (2010) išskiria tris savybes, kodėl sveikatos priežiūros sistemai būdinga korupcija (žr. 1.2 pav.).

1.2 pav. Savybės, lemiančios korupcijos atsiradimą sveikatos priežiūros sistemoje

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Savedoff, Hussmann, 2010, p. 91-92

Niekur kitur taip nesipina nežinia, netolygi informacija ir daugybė veikėjų kaip sveikatos sektoriuje. Nežinomybė dominuoja visame sveikatos priežiūros sektoriuje. Kai žmonės suserga ir kreipiasi į medikus pagalbos, jie negali spręsti, ar skirtas gydymas yra tinkamas. Pasveikę jie gali net nesuprasti, ar pasveiko dėl gydymo. Taigi, ši savybė neleidžia pacientams tinkamai įvertinti suteiktų gydymo

paslaugų veiksmingumo ir gydymo kokybės, todėl dažnai netinkami gydytojų veiksmai nėra skundžiami ir dėl to jie nedrausminami.

Sveikatos apsaugos sistemoje veikiantys subjektai informacija keičiasi nevienodai ir tai menkina sveikatos sistemos efektyvumą, sukelia jos polinkį į korupciją. „Sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai yra geriau nei ligoniniai informuoti apie diagnostikos ir gydymo techninę pusę, farmacijos kompanijos žino daugiau apie savo gaminius nei gydytojai, kurie juos išrašo, asmenys turi tam tikros informacijos apie savo sveikatą, kurios nežino medicinos paslaugų teikėjai“ (Sayedoff, Hussmann, 2010, p. 94). Todėl esant informacijos netolygumui sunku kontroliuoti sveikatos apsaugos sistemoje dalyvaujančių veikėjų veiksmus, dėl ko sukuriamas sistema, kuri leidžia pasireikšti korupcijai ir kurioje nustatyti ir nubausti subjektus už korumpuotą praktiką yra sudėtinga.

Sayedoff, Hussmann (2010, p. 95-96) išskiria 5 sveikatos apsaugos sistemoje veikiančias veikėjų kategorijas:

1. Valdžios reguliavimo institucijos – sveikatos apsaugos ministerijos, parlamentai, specializuotos institucijos.
2. Mokėtojai – socialinės apsaugos institucijos, vyriausybė, privatūs draudikai.
3. Paslaugų teikėjai – ligoninės, gydytojai, farmacijos bendrovės.
4. Vartotojai – ligoniniai.
5. Tiektėjai – medicininės įrangos ir farmacijos bendrovės.

Didelis veikėjų skaičius trukdo rinkti ir analizuoti informaciją, skatinti skaidrumą ir nustatyti korupcijos atvejus, kadangi pateiktos veikėjų kategorijos turi skirtingus interesus ir siekdami juos įgyvendinti, gali piktnaudžiauti savo padėtimi.

Šakinėje korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros sistemoje 2015–2019 m. programoje ir LR nacionalinėje kovos su korupcija 2015-2025 metų programoje yra pateiktos bendrosios (žr. 1.2 lentelę) ir specifinės korupcijos pasireiškimo sveikatos apsaugos sistemoje prielaidos.

1.2 lentelė

Bendrosios korupcijos pasireiškimo prielaidos sveikatos apsaugos sistemoje

Eil. Nr.	Korupcijos prielaidų rūšis	Prielaidos
1.	Socialinės korupcijos prielaidos	Palyginti žemas pragyvenimo lygis valstybėje ir ekonominės krizės sukeltas neužtikrintumas savo ateitimi; dešimtmečiais tarpstančios kyšių ėmimo ir davimo tradicijos sveikatos sektoriuje bei abiejų pusių – imančiųjų ir duodančiųjų kyšius – pakantumas korupcijai ir jos toleravimas; visuomenės pilietiškumo stoka.
2.	Technologinės korupcijos prielaidos	Lėtas elektroninių paslaugų diegimas sveikatos sektoriuje; dažnai per griežta disponuojamos informacijos apsauga valstybėje; nepakankama duomenų mainų sistema ir duomenų bazių sąsajų nebuvimas.
3.	Ekonominės korupcijos prielaidos	Palyginti maži sveikatos sistemos darbuotojų atlyginimai neužtikrina oraus pragyvenimo lygio ir skatina ieškoti papildomų pajamų; nepakankamai racionaliai panaudojamos sveikatos sistemai skirtos privalomojo sveikatos draudimo lėšos.
4.	Teisinių korupcijos prielaidos	1. Nekokybiški įstatymai bei įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai, tam tikrais atvejais lemiantys dviprasmybes; visuomenės nepakankamas savo teisių ir pareigų išmanymas sudaro sąlygas sveikatos sistemos darbuotojams piktnaudžiauti tarnyba, sudaryti dirbtines kliūtis žmonėms, siekiantiems įgyvendinti savo teisėtus interesus. 2. Kokybės sistemų ir reglamentų stoka; nepakankama atsakomybė už padarytus pažeidimus; kontrolės sistemų, teisinių procedūrų ir priemonių, pareigūnų skyrimo ir atleidimo bei nušalinimo procedūrų netobulumas, profesinių elgesio kodeksų nebuvimas ir pan.

Lentelės tęsinys kitame psl.

1.2 lentelės tęsinys

<i>Eil. Nr.</i>	<i>Korupcijos prielaidų rūšis</i>	<i>Prielaidos</i>
5.	Vadybinės korupcijos prielaidos	1. Sveikatos sistemos struktūros sudėtingumas ir trūkumai. Skirtingas viešųjų sveikatos priežiūros įstaigų pavaldumas trukdo kurti vientisą sveikatos priežiūros organizavimo sistemą, planuoti išteklius, kooperuoti ASPĮ ir išteklius tokiose srityse kaip technologijų įsigijimas ir atnaujinimas, diegti naujas sudėtingas paslaugas. 2. Visų lygių sveikatos sistemos valdymas vis dar yra pernelyg biurokatiškas, pasižymi pertekliniais draudimais, apribojimais, įvairių pažymų, leidimų, papildomų dokumentų reikalavimais, procedūrų vilkinimu; nepakankamos ir netobulos veiklos apskaitos ir kontrolės sistemos. 3. Nepakankamai skaidrus sprendimų priėmimo procesas, nesivadovaujama asmeninės atsakomybės principais, nėra viešinami padaryti pažeidimai, trūksta viešumo. 4. Asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadyboje yra pakankamai daug ydų, tačiau tik nedidelė jų dalis įsidiėgė ir savo veikloje taiko kokybės vadybos sistemas.
6.	Politinės korupcijos prielaidos	1. Nepakankamai aiškus santykis tarp sveikatos apsaugos ir socialinės politikos, nėra atsakomybės pasidalijimo, todėl sveikatos sistemos išteklių sąskaita sprendžiamos socialinės problemos. 2. Politinių struktūrų ir interesų grupių įtaka. 3. Politinės valios kovoti su korupcija stoka.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Šakinės korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros sistemoje 2015–2019 m. programos 25–30 str. ir LR nacionaline kovos su korupcija 2015–2025 metų programa

Šakinės korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros sistemoje 2015–2019 m. programos 31 str. pateiktos specifinės korupcijos paplitimo sveikatos priežiūros sistemoje prielaidos susijusios su maža viešųjų pirkimų kontrole, vadovų pakantumu korumpuotiems specialistams, sveikatos paslaugų apmokėjimo netolygumu. Taip pat viena iš priežasčių, lemiančių korupcijos atsiradimą sveikatos priežiūros sistemoje, gali būti specialistų trūkumas arba netolygus jų pasiskirstymas.

Korupcijos priežasčių išaiškinimas ir pažinimas yra pirminis korupcinių nusikaltimų prevencijos žingsnis. Nacionalinėje kovos su korupcija 2015–2025 metų programoje nurodytos šios pagrindinės priežastys, lemiančios korupciją sveikatos priežiūros sistemoje:

- ✓ neaiškios administracinės procedūros ir nepakankamas jų viešumas,
- ✓ gydytojų ir pacientų nesąžiningumas,
- ✓ neteisėtas lobizmas,
- ✓ nepakankamas kontrolės mechanizmas ir kitos.

Taip pat nagrinėjant korupcijos reiškinį sveikatos priežiūros sistemoje susiduriama su problema, kad visuomenė kartais pateisina kyšio davimą, nes tada norimos paslaugos gaunamos greičiau.

Pažymėtina, kad korupcijos atsiradimo riziką sveikatos priežiūros sektoriuje didina ir jam skiriami dideli asignavimai. Neretai viešoms sveikatos priežiūros įstaigoms vadovauja asmenys, dirbantys ir privačiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose, dėl to taip pat gali kilti viešųjų ir privačių interesų konflikto rizika.

Neretai farmacijos įmonės vykdo nesąžiningą konkurenciją, o jų veikla reklamuojant vaistinius preparatus ne visada yra skaidri. Farmacijos bendrovių atstovai gydytojams siūlo įvairių paslaugų siekiant, kad jų gaminami, dažniausiai brangūs, vaistai būtų skiriami pacientams.

Lietuvos korupcijos žemėlapyje (2019) pateikti tyrimo duomenys parodė, kad 61 proc. gyventojų mano, jog kyšio davimas padeda išspręsti problemas ir 30 proc. pasirengę duoti kyšį, siekdami išspręsti problemas. Didelė dalis gyventojų nurodė, kad pasinaudotų giminytės ryšiais (27 proc.) ir

pažintimis (29 proc.) įsidarbindami ar siekdami kokybiškesnio, greitesnio paslaugų suteikimo. Gyventojai daugiausia kyšių davė miestų ir rajonų ligoninėse, respublikinėse ligoninėse ar klinikose, poliklinikose (Nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programa). Nėra sudarytų sąlygų patogiai teikti paramą sveikatos priežiūros įstaigoms, todėl sveikatos apsaugos sistemą norintys remti Lietuvos gyventojai dažnai tą daro tiesiog mokėdami neteisėtus atlygius gydytojams.

Taigi iš pateiktų Lietuvos korupcijos žemėlapyje (2019) duomenų galima daryti išvadą, jog korupcijai plisti padeda gyventojų manymas, kad neoficialūs mokėjimai pagerins paslaugų kokybę ir kad su jais bus elgiamasi geriau. Deja, tai rodo žemą pilietinės visuomenės lygį. Dėl informacijos stokos, kaip kovoti su korupcija, asmenys nesipriešina korumpuotiems valstybės tarnautojams bei sveikatos priežiūros darbuotojams. Deja, visuomenės korupcijos toleravimas skatina jos plėtrą.

Sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai turi visas galimybes dalyvauti korupcinėje veikloje, nes turi galimybę išrašyti vaistus, nustatyti gulėjimo trukmę ligoninėje, užsakyti tyrimus ir siųsti ligonius papildomai konsultuotis ar gauti paslaugas. „Priimdami tokius sprendimus, sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai nebūtinai elgiasi sąžiningai ligonių atžvilgiu, todėl, kad siekia tiesioginės finansinės naudos sau, didesnio prestižo, didesnių įgaliojimų ar geresnių darbo sąlygų“ (Savedoff, Hussmann, 2010, p. 99). Dėl šios rizikos sveikatos priežiūros darbuotojams yra taikomi profesiniai standartai ir etikos kodeksai, kuriais siekiama užkirsti kelią korupcijos pasireiškimui ir plitimui.

Tarp valstybės samdomų sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų taip pat gali pasireikšti įvairiausių piktnaudžiavimo atvejų. Jie gali išnaudoti savo valstybinį darbą, siųsdami pacientus į savo privačios praktikos vietą (arba naudoti valstybinės sveikatos įstaigos įrangą ir išteklius, aptarnaudami privačius pacientus). Kaip teigia Vian (2010), samdomas viešos sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojas gali apgaulingai valstybinį sektorių, gaudamas visą atlyginimą, tačiau pravaikštų metu teikti privačias konsultacijas kitur. „Jie gali vogti vaistus ir medicininius preparatus, siekdami juos perparduoti arba panaudoti kitose vietose, skatinti pacientus duoti kyšius už paslaugas, kurios yra nemokamos“ (Vian, 2010, p. 125). Nors tokia veikla yra neteisėta, tačiau yra žmonių, kurie pateisina tokį elgesį kaip priimtina dėl medikų mažų atlyginimų ir prastų darbo sąlygų. Maži sveikatos priežiūros sektoriuje dirbančių darbuotojų atlyginimai yra viena iš socialinių prielaidų korupcijai atsirasti. Didesnė tikimybė, kad mažus atlyginimus gaunantys sveikatos priežiūros specialistai dažniau paims kyšį iš pacientų, negu specialistai, gaunantys didesnę darbo užmokesį.

Apibendrinus pateiktą informaciją nustatyta, kad sveikatos priežiūros sistemoje korupcijos pasireiškimą ir plitimą lemia veiklos pobūdis, bendrosios (socialinės, technologinės, ekonominės, teisinės, vadybinės ir politinės) bei specifinės (sveikatos priežiūros specialistų trūkumas, maža viešųjų pirkimų kontrolė, vadovų pakantumas korupcijai, sveikatos paslaugų apmokėjimo netolygumas) korupcijos atsiradimo priežastys. Deja, sveikatos priežiūros sistemoje korupcijai atsirasti ir plisti taip pat padeda jos nepakankamas teisinis reglamentavimas ir sudėtinga jos struktūra, kurią sunku kontroliuoti bei biurokratiškas jos valdymas, visuomenės tolerancija korupcijai. Korupcija yra daugialypis reiškiny, todėl norint efektyviai kovoti ir mažinti jos paplitimą, reikia kompleksiskai šalinti jos atsiradimo priežastis. Viena iš galimų priemonių galėtų būti sveikatos priežiūros darbuotojų atlyginimų didinimas. Atlyginimų didinimas motyvuoja darbuotojus dirbti efektyviau ir sąžiningiau, tačiau vien atlyginimo didinimas neišsprendžia visų korupcijos atsiradimo ir plitimo priežasčių, todėl būtina kovoti su korupcija kompleksiskai, kad sumažėtų jos mastai.

1.3. Antikorupcinės aplinkos kūrimo tikslas ir priemonės sveikatos priežiūros įstaigoje

Bubnienė, Ruževičius (2010) teigia, kad sveikatos priežiūros kokybė, jos valdymas, prevencijos vykdymas tampa vienu iš sveikatos priežiūros poreikių tiek Lietuvoje, tiek ir kitose Europos bei pasaulio šalyse. Todėl vis daugiau dėmesio yra skiriama sveikatos priežiūros institucijų paslaugų teikimui, valdymui, kontrolės ir korupcijos prevencijos vykdymui.

Antikorupcinės aplinkos kaip visumos kūrimas reguliuojamas įstatymais ir daugelis antikorupcinės aplinkos elementų įstaigoms yra privalomi. Korupcijos prevencijos įstatyme nustatyta pareiga valstybės ir savivaldybės įstaigoms vykdyti korupcijos prevenciją, tačiau pagal savo pobūdį korupcijos prevencijos sąvoka yra siauresnė nei antikorupcinės aplinkos kūrimo.

Atlikus mokslinių straipsnių korupcijos tema analizę pastebėta, kad nėra pateiktas antikorupcinės aplinkos apibrėžimas. Tačiau apžvelgus antikorupcinę tema teorinę medžiagą (Kubilienė (2018), Buinickienė (2017), Stasiukevičiūtė, Vonžodaitė (2012), Gavelytė (2005), Klitgaar, MacLean-Abora, Parris (2005), Palidauskaitė ir Raudonienė (2004)) galima būtų pateikti tokį *antikorupcinės aplinkos* apibrėžimą – tai organizacijoje numatomų korupcijos prevencijos priemonių ir veiksmų visuma, kuria norima sukurti korupcijai atsparią aplinką ir ją palaikyti.

Antikorupcinės aplinkos kūrimo viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadove (STT, 2018) yra pateikti šie *antikorupcinės aplinkos kūrimo elementai*:

- ✓ valstybės tarnautojų / darbuotojų tolerancijos korupcijai nustatymas;
- ✓ korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas;
- ✓ teisės aktų projektų antikorupcinis vertinimas;
- ✓ informacijos apie asmenis gavimas;
- ✓ valstybės tarnautojų ir darbuotojų antikorupcinis švietimas;
- ✓ elgesio kodeksai;
- ✓ privačių interesų deklaravimas;
- ✓ turto ir pajamų deklaravimas;
- ✓ pranešėjų apsaugos užtikrinimas;
- ✓ pažeidimų tyrimas;
- ✓ korupcijos prevencijos programų ir planų rengimas, koordinavimas ir įgyvendinimas.

„Korupcijos prevencija – korupcijos priežasčių, sąlygų atskleidimas ir šalinimas sudarant bei įgyvendinant atitinkamų priemonių sistemą, taip pat poveikis asmenims siekiant atgrasinti nuo korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų darymo“ (LR korupcijos prevencijos įstatymas, 2002, 2 str. 1 p.). Žvelgiant į šį apibrėžimą, matyti, kad korupcijos prevencija susideda iš dviejų pagrindinių elementų:

- ✓ korupcijos priežasčių ir sąlygų atskleidimas ir šalinimas;
- ✓ poveikis visuomenei siekiant atgrasinti nuo korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų darymo.

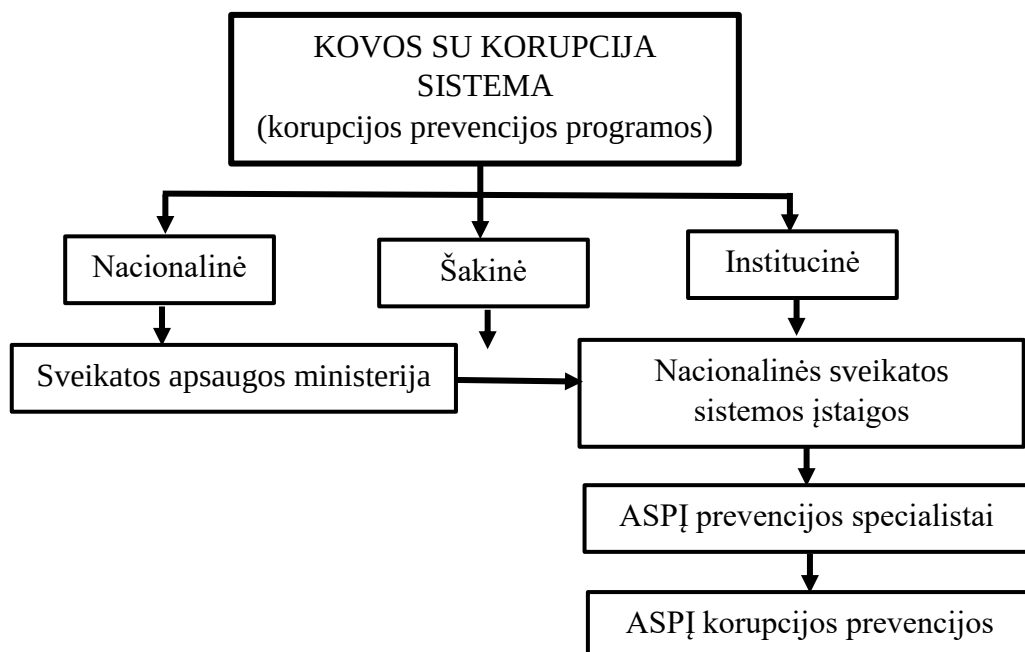
LR korupcijos prevencijos įstatyme (2002) yra numatyti pagrindiniai korupcijos prevencijos tikslai ir uždaviniai, principai, priemonės, korupcijos prevencijos subjektai, jų teisės ir pareigos korupcijos prevencijos srityje. Šio įstatymo 3 str. įtvirtintas pagrindinis *korupcijos prevencijos tikslas* – siekti, „kad korupcija kuo mažiau trukdytų plėtoti ekonomiką, demokratiją, kurti socialinę gerovę, stiprinti nacionalinį saugumą, didinti viešųjų paslaugų teikimo kokybę“.

Ackerman (2001, p. 19) pateikia tokį korupcijos prevencijos tikslą – „ne išnaikinti korupciją, o pagerinti bendrą valstybės efektyvumą, sąžiningumą ir teisėtumą. Niekada nebus tikslinga siekti visiškai išnaikinti korupciją, tačiau galima imtis priemonių jos mastui apriboti ir jos sukeliamai žalai sumažinti“.

Galvojant apie korupcijos prevenciją, reikėtų nepamiršti pakeisti tai, kas skatina darbuotojų, valstybės tarnautojų, politikų korupciją. „Tokių atvejų siūloma padidinti nuobaudas, tikimybę būti sučiuptam, susieti atlygį su veiklos rezultatais. Turi būti siekiama sumažinti monopoliją, nustatyti diskrecijos ribas, padidinti atskaitomybę“ (Klitgaard ir kt., 2005, p. 36).

Palidauskaitė (2005, p. 31) teigia, kad „valstybės tarnautojai, įgyvendindami politikų priimtus įstatymus, turi tam tikrą veikimo laisvę (diskreciją), nes jokie, net ir patys tobuliausi, įstatymai negali numatyti visų įstatymo realizavimo aplinkybių“. Teisės aktuose numatyti valstybės tarnautojų, pareigūnų įgaliojimai ir funkcijos suteikia jiems galimybes interpretuoti teisės aktus juos realizuojant. „Diskrecija ne tik suteikia tam tikrą veikimo laisvę, bet reikalauja atsakomybės, pareigingumo, pilietinio subrendimo, gebėjimo suvokti platesnį valdžios veiksmų kontekstą, galimas valdžios veiksmų pasekmes bei visuomenės vertinimus ir prireikus gebėjimo atsiskaityti už savo veiklą“ (Palidauskaitė, 2005, p. 31). Atlikdamas tarnybines pareigas, viešojo sektoriaus darbuotojas nenustoja būti privačiu asmeniu, turinčiu asmeninių motyvų, kurie gali pakoreguoti jo sprendimą (elgesį).

Šiuo metu Lietuvos mastu numatyta kovos su korupcija sistema yra pagrįsta LR Vyriausybės programomis, įstatyminių ir poįstatyminių teisės aktų nuostatomis, nacionaline, šakine, sveikatos priežiūros įstaigų korupcijos prevencijos programomis, sveikatos priežiūros įstaigų veiksmų/priemonių planais ir kt. (žr. 1.3 pav.).

1.3 pav. Kovos su korupcija sistema

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Kubiliene (2018, p. 5)

„Stabdant korupciją prevencinėmis priemonėmis, tikimasi sumažinti nusikaltimų lygį, pagerinti šalies ekonomikos vystymąsi, užtikrinti gyventojų pajamų augimą“ (Gavelytė, 2005, p. 117).

Buinickienė (2017, p. 150) mano, kad korupciją ir jos priežastis sveikatos priežiūros sistemoje galima būtų efektyviai valdyti taikant „sistemingas teisinės, ekonomines, vadybines ir socialines priemones, kurios pagerintų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, sumažintų neoficialių mokėjimų mastą, užtikrintų tinkamą teisinį reglamentavimą, numatytų efektyvesnę sveikatos priežiūros sistemos struktūrą ir valdymą, užtikrintų sprendimų priėmimo skaidrumą ir viešumą, didintų pacientų informuotumą, bei įgalintų pacientus dalyvauti kontroliuojant ir tobulinant sprendimų priėmimo procesus, užtikrintų vidaus kontrolės ir audito mechanizmus, skatintų netoleruoti nepotizmo atvejus; mažintų lobizmą, didintų viešųjų pirkimų skaidrumą, bei sveikatos priežiūros sistemos darbuotojų atlyginimus ir pasitenkinimą darbu, numatytų efektyvias korupcijos prevencijos priemones ir jų tinkamą įgyvendinimą“.

Korupcijos prevencijos įstatymo (2002) 16 str. 3 d. numato, jog valstybės ir savivaldybių įstaigose ir nevalstybinėse įstaigose už korupcijos prevenciją atsako vadovas. Atlikdamas šią pareigą, vadovas privalo imtis priemonių, būtinų korupcijos prevencijos įstatymui įgyvendinti. Šiuo pagrindu sveikatos priežiūros įstaigų vadovams pavesta korupcijos prevencijos bei antikorupcinės įstaigos politikos formavimo funkcija, o kartu ir atsakomybė užtikrinti kryptingą įstaigos nepakantumo korupcijai politiką. Kaip teigia Kubilienė (2018, p. 9), „galutinio veiksmų, lemiančių efektyvią antikorupcinę politiką, sąrašo turbūt būtų neįmanoma apibrėžti dėl nuolat kintančios antikorupcinės, teisinės aplinkos bei sveikatos priežiūros įstaigų veiklos prioritetų“. Todėl viešosios įstaigos turėtų adaptuoti veiksmingas priemones atsižvelgiant į įstaigos tolerancijos korupcijai lygį, taip pat vyraujančias korupcijos rizikas.

2018 m. Specialiųjų tyrimų tarnybos parengtas „Antikorupcinės aplinkos kūrimo viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadovas“ yra vienas iš prevencinių priemonių užtikrinimo įrankių siekiant diegti kryptingą antikorupcinę įstaigos politiką bei kultūrą. „Ypatinga reikšmė kovojant su korupcija tenka įstaigos vadovui, kurio kasdienis pavyzdys, aktyvus įsitraukimas ir įsipareigojimas netoleruoti menkiausių korupcijos apraiškų užtikrina veiksmingą ir nuoseklų korupcijos prevencijos priemonių įgyvendinimą“ (Specialiųjų tyrimų tarnyba, 2018, p. 95). Vadovų elgesys svarbus formuojant įstaigos darbuotojų požiūrį į kovą su korupcija. Atsižvelgdami į tai, vadovai neturėtų apsiriboti formaliu požiūriu į korupcijos prevenciją ir būti vien pasyvūs šios veiklos stebėtojai. Vadovai savo asmeniniu pavyzdžiu turėtų nuolat skatinti laikytis aukščiausių elgesio standartų, o jų antikorupcinę poziciją turi būti aiški visiems įstaigos darbuotojams.

LR korupcijos prevencijos įstatymo 5 str. yra pateiktos priemonės, padedančios kovoti su korupcijos pasireiškimo galimybe ir plitimu:

- ✓ korupcijos rizikos analizė;
- ✓ kovos su korupcija programos;
- ✓ teisės aktuose nustatyto ar teisės aktų projektais numatomo teisinio reguliavimo poveikio korupcijos mastui vertinimas (teisės aktų ar jų projektų antikorupcinis vertinimas);
- ✓ informacijos apie asmenį, siekiantį eiti arba einantį pareigas valstybės ar savivaldybės įstaigoje ar įmonėje, arba apie asmenį, kurį į pareigas Europos Sąjungos ar tarptautinėse institucijose teikia Lietuvos Respublika, pateikimas;
- ✓ informacijos pateikimas valstybės tarnautojų ir juridinių asmenų registrams;
- ✓ visuomenės švietimas ir informavimas;
- ✓ nustatytų korupcijos atvejų viešas paskelbimas;
- ✓ pranešimas apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas;
- ✓ kitos įstatymų nustatytos korupcijos prevencijos priemonės.

„Tradiciškai kova su korupcija remiasi „trimis banginiais“: teisiniu persekiojimu, korupcijos prevencija ir antikorupciniu švietimu“ (Palidauskaitė, 2005, p. 33). Tačiau, nepaisant atskirų valstybių ir organizacijų pastangų kovoje su šia rimta problema, korupcija tebeegzistuoja, prisitaikydama prie kintančios aplinkos ir įgaudama naujas formas. Todėl kyla klausimas: kodėl ir kam reikia kovoti su šiuo reiškiniu. „Kovojant su korupcija ir jos plitimu siekiama teisinės valstybės įtvirtinimo (efektyvesnės ir teisingesnės valdžios), tolygaus visuomenės vystymosi, aukštesnės visuomenės gyvenimo kokybės“ (Palidauskaitė, 2005, p. 34).

Gutauskas ir kt. (2005, p. 22) nurodo, kad „paprasto etikos kodekso priėmimas – tokio, kurį jau supranta valstybės tarnautojai, spauda, visuomenė – gali būti vertinga kompanijos prieš korupciją dalis“.

Klitgaard ir kt. (2005, p. 34) mano, kad „korupcija yra linkusi nykti ten, kur vyrauja demokratijos kultūra, konkurencija, gera kontrolės sistema ir kur žmonės (darbuotojai, klientai, prižiūrėtojai) turi teisę gauti informaciją ir kompensaciją. Korupcija mėgaujasi daugialypėmis ir sudėtingomis taisyklėmis, kai pareigūnams suteikiama didžiulė laisvė nekontroliuojamai veikti – diskrecija“.

Kubilienė (2018) pažymi, kad viena iš svarbiausių antikorupcinės politikos kryptių bei antikorupcinės aplinkos kūrimo elementų – pranešėjų apsauga. Tai svarbu, nes nesulaukus pranešimų apie galimas korupcijos apraiškas ar galimus teisės pažeidimus, skatinamas korupcijos plitimas. „Asmenys, kurie esant tinkamam apsaugos mechanizmui kreiptųsi bei praneštų atsakingoms institucijoms apie korupcijos atvejus (žr. 1.4 pav.), dažnai nesikreipia, nes jaučiasi neapsaugoti nuo galimo neigiamo poveikio, taip pat abejojama, jog pranešėjų anonimiškumas bus užtikrintas, nepasitikima institucijomis dėl grįžtamojo ryšio stokos“ (Kubilienė, 2018, p. 8).

1.4 pav. Pranešimo apie korupciją kanalai

Šaltinis: Kubilienė, L. (2018). Antikorupcinė politika sveikatos apsaugos sistemoje: esamos situacijos analizė, p. 8.

Lietuvos visuomenė supranta korupcijos reiškinį kaip blogį, neigiamai vertina korupcinę aplinką šalyje, tačiau vis dar toleruoja kyšio davimą siekiant greičiau ir efektyviau išspręsti savo problemas. „Pasipriešinimas korupcijai duos rezultatų tik tada, kai Lietuvos gyventojai ims realiai veikti: nedalyvaus korupcijos nusikaltimuose, praneš apie juos kompetentingoms institucijoms, garsiai išsakys savo nepasitenkinimą, neims ir neduos kyšių, netoleruos privačių interesų iškėlimo aukščiau visuomenės interesų, reikalaus skaidrumo“ (Misevičienė, 2016, p. 67).

Lietuvoje tiek viešasis, tiek privatusis sektorius turėtų siekti nulinės tolerancijos korupcijai. „Nulinės tolerancijos politika – veiksmų laisvės ir diskrecijos galimybės naikinimas. Pagrindinis šios priemonės tikslas yra užtikrinti konkrečių veiksmų taikymą, t. y. net už smulkius korupcinio pobūdžio

pažeidimus būtų aktyviai taikoma drausminė arba baudžiamoji atsakomybė, siekiant užkirsti kelią sunkiems ir sisteminiams nusikaltimams bei kitiems teisės pažeidimams“ (Kubilienė, 2018, p. 7).

Dar viena korupcijos prevencijos priemonė yra reglamentuota LR korupcijos prevencijos įstatymo 10 str. – tai visuomenės švietimas ir informavimas. „Antikorupcinis visuomenės švietimas vykdomas kaip neatskiriama visuomenės švietimo dalis siekiant puoselėti asmens dorovę, ugdyti pilietiškumą, asmens teisių ir pareigų visuomenei, Lietuvos valstybei sampratą ir užtikrinti korupcijos prevencijos tikslų įgyvendinimą. Antikorupcinis visuomenės švietimas vykdomas visų tipų ir lygių švietimo įstaigose pagal parengtas švietimo programas, per visuomenės informavimo priemones ir kitais būdais. Valstybės ir savivaldybių įstaigos per visuomenės informavimo priemones ir kitais būdais teikia gyventojams informaciją apie savo veiklą kovojant su korupcija“ (Korupcijos prevencijos įstatymas, 2002, 10 str.). „Tik tinkamai informuota ir apšviesta visuomenė tampa svarbiu informacijos apie korupcijos atvejus šaltiniu“ (Palidauskaitė, Raudonienė, 2004, p. 69). Ši priemonė reikalinga, kad visuomenė suvoktų korupcijos keliamą žalą bei aktyviai kovotų su šiuo reiškiniu.

Klitgaard ir kt. (2005) pateikia visuomenės švietimo sistemą, kurią sudaro reguliarios gyventojų apklausos, nevalstybinių ir profesinių organizacijų dalyvavimas, „karštos“ telefono linijos, tiesioginės TV laidos, į kurias žiūrovai galėtų skambinti ir teirautis, mokomosios švietimo ir informacijos programos, savivaldybių veikla ir kt.

Apibendrinant atliktą antikorupcinės aplinkos kūrimo priemonių analizę, galima teigti, kad Lietuvoje yra taikomos įvairios korupcijos prevencijos priemonės: antikorupcinis švietimas, informacijos teikimas visuomenei, teisės aktų antikorupcinis vertinimas, baudžiamoji atsakomybė už korupcines veikas, sukurta nacionalinė antikorupcinė teisinė bazė. Tačiau nei įstatymai, nei antikorupcinės programos nebus veiksmingos, jei į antikorupcinės aplinkos kūrimą neįsitrauks politikai, visuomenė, žiniasklaida, įvairios nevyriausybinių organizacijos. Atliktų įvairių tyrimų korupcijos tema duomenys, rodo, kad visuomenė vis dar toleruoja korupciją, todėl valstybės tarnautojai, nevyriausybinių organizacijos, švietimo įstaigos turėtų šviesti visuomenę ir skatinti įsitraukti į kovą prieš korupcijos atsiradimą ir plitimą. Lietuvoje yra numatyta kovos su korupcija sistema, kuri pagrįsta programomis (nacionalinė, šakinė ir institucinė), kaip priemonė, padedančia kovoti su korupcijos reiškiniu ir plitimu. Daugelis tyrinėtojų, gvildenančių korupcijos prevencijos klausimą, siūlo tokias prevencines priemones: panaikinti monopoliją, mažinti diskreciją ir didinti atsakomybę už korupcinę veiką. Taip pat labai svarbus antikorupcinės aplinkos kūrimo elementų – pranešėjų apsauga, nes tik sulaukus pranešimų apie galimas korupcijos apraiškas, gali būti mažinamas korupcijos mastas.

1.4. Antikorupcinės aplinkos kūrimo priemonių reglamentavimas sveikatos priežiūros sistemoje

„Pasaulinė patirtis atskleidžia, kad, sutelkus pastangas į korupcijos priežastis, sąlygas korupcijai atsirasti ir kryptingai šalinant korupcijos atsiradimo rizikas, ilgainiui sukuriamas pagrindas skaidrios ekonomikos plėtrai, didesnei viešųjų paslaugų teikimo kokybei, šalies socialinei gerovei“ (Specialiųjų tyrimų tarnyba, 2018, p. 28). Taigi, siekiant užkirsti kelią korupcijai ir jos plitimui, įtvirtinamos įvairios konvencijos, tarptautiniu ir nacionaliniu lygmeniu priimami įvairūs teisės aktai, poįstatyminiai teisės aktai ir kt. Šiame poskyryje apžvelgiami pagrindiniai Lietuvos kovos su korupcija ir korupcijos prevencijos teisės aktai (žr. 1 priedą).

Bakalauro baigiamojo darbo 1 priede pateikti teisės aktai numato kovos su korupcija būtinumą, išsamiai apibrėžia korupciją kaip nusikalstamą veiką, numato, kokie veiksmai yra laikytini nusikalstami ir kokiomis priemonėmis turėtų būti kovoje su korupcija ir jos plitimu. Šiame skyriuje analizuojamus antikorupcinio pobūdžio teisės aktus būtų galima suskirstyti į 2 grupes pagal teisės aktų turinį bei paskirtį:

1. Teisės aktai, kurių tiesioginė paskirtis yra korupcijos priežasčių ir sąlygų šalinimas bei korupcijos faktų atskleidimas ir prevencija (pvz., LR korupcijos prevencijos įstatymas, LR Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas, LR baudžiamasis kodeksas, LR nacionalinė kovos su korupcija programa 2015–2025 m.).
2. Teisės aktai, kurie, reglamentuodami tam tikrus ūkinius, visuomeninius santykius, netiesiogiai daro poveikį ir atskiriems korupcijos veiksniams – juos eliminuoja ar sumažina.

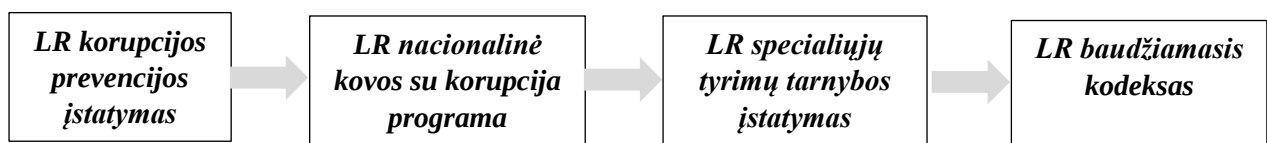
Kaip teigia Krutinytė (2013, p. 34), pirmos grupės teisės aktais siekiama tokių tikslų:

- ✓ užtikrinti baudžiamąją ir administracinę atsakomybę už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas;
- ✓ sukurti antikorupcijos sistemas;
- ✓ apibrėžti tam tikrų institucijų, susijusių su korupcija, įgaliojimus;
- ✓ sukurti skaidrią aplinką;
- ✓ stiprinti korupcijos kontrolės struktūras (revizijos, ekspertines, audito ir pan.) ir užtikrinti prevencijos sistemos ryšius valstybės, savivaldybių ir institucijų lygiu;
- ✓ užtikrinti ilgalaikę, veiksmingą ir kryptingą korupcijos kontrolės ir prevencijos sistemą Lietuvoje;
- ✓ užtikrinti korupcijos kontrolės įgyvendinimą.

Antros grupės teisės aktais siekiama:

- ✓ sukurti tam tikras sistemas;
- ✓ taikyti įvairias valstybės prievartos priemones;
- ✓ užtikrinti skaidrias santykių procedūras;
- ✓ sukurti visiems vienodas taisykles (Krutinytė, 2013, p. 34).

Apžvelgus nacionalinius teisės aktus, galima teigti, kad Lietuvoje yra 4 pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys kovą su korupcija ir korupcijos prevenciją (žr. 1.5 pav.).

1.5 pav. Pagrindiniai nacionaliniai teisės aktai, reglamentuojantys kovą su korupcija ir korupcijos prevenciją

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

LR korupcijos prevencijos įstatyme numatytos prevencijos priemonės, institucijos, įgyvendinančios korupcijos prevenciją, todėl jį galima laikyti pagrindiniu įstatymu, reglamentuojančiu antikorupcinę politiką. Kiti nemažiau svarbūs dokumentai – LR nacionalinė kovos su korupcija programa ir LR specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas. Asmuo, padaręs korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, turi už tai atsakyti, todėl 1.5 paveiksle pateiktoje grandyje LR baudžiamasis kodeksas parodytas paskutinis.

Korupcijos prevencijos programų parengimui ir įgyvendinimui yra parengta daug metodikos, kuriomis remiantis sveikatos priežiūros įstaigos gali kurti savo antikorupcijos aplinką. Pagrindinės metodikos, padedančios kurti antikorupcinę aplinką sveikatos priežiūros sistemoje:

- ✓ LR korupcijos prevencijos įstatymas.
- ✓ LR specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas.
- ✓ LR nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa.
- ✓ LR šakinė korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros sistemoje 2015–2019 metų programa.
- ✓ 2018 m. antikorupcinės aplinkos viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadovas.

Pažymėtina, jog už korupcinio pobūdžio veikas atsako ne tik valstybės tarnautojai, bet ir asmenys, prilyginami valstybės tarnautojams, kurie atlieka valdžios atstovo funkcijas, turi administracinius įgaliojimus. Taip pat asmuo yra prilyginamas valstybės tarnautojui, kuris dirba arba kitais įstatymo numatytais pagrindais eina pareigas viešajame arba privačiajame juridiniame asmenyje ar kitoje organizacijoje arba verčiasi profesine veikla ir turi atitinkamus administracinius įgaliojimus, arba turi teisę veikti šio juridinio asmens ar kitos organizacijos vardu, arba teikia viešąsias paslaugas, taip pat arbitras arba prisiekusysis (Specialiųjų tyrimų tarnyba, 2018, p. 29). Asmenys, prilyginti valstybės tarnautojams, yra notarai, advokatai, advokatų padėjėjai, architektai, gydytojai, mokyklų direktoriai, jų pavaduotojai ir pan.

Privačių interesų deklaravimas yra viena iš veiksmingiausių interesų konfliktų prevencijos viešajame sektoriuje priemonių, padedanti tarnautojams nustatyti jų tarnyboje galimas grėsmes ir apie jas tinkamai informuoti savo tiesioginius vadovus, kolegas, visuomenę.

Akivaizdu, jog sveikatos priežiūros įstaigų veiklą reglamentuoja daug tarptautinių ir nacionalinių teisės aktų, todėl iškyla didelė grėsmė dėl teisinio reglamentavimo aiškumo bei skaidrumo. Dėl teisės aktų gausos ir prieštaringumo visuomenei darosi sunku piliečiui suprasti savo teises ir pareigas, dėl ko sveikatos priežiūros sistemos darbuotojai gali pasinaudoti savo tarnybine padėtimi ir siekti naudos sau. Šakinės korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros sistemoje 2015–2019 metų programos 28 str. 2 p. pateikta, kad taip pat korupcijos plitimui sukuria sąlygas kokybės sistemų ir reglamentų stoka, nepakankama atsakomybė už padarytus pažeidimus, kontrolės sistemų, teisinių procedūrų ir priemonių, pareigūnų skyrimo ir atleidimo bei nušalinimo procedūrų netobulumas, profesinių elgesio kodeksų nebuvimas ir pan.

Atlikus teisės aktų, reglamentuojančių kovą su korupcija ir korupcijos prevenciją, analizę, galima teigti, kad tik veiksmingas teisinis reglamentavimas atlieka svarbų vaidmenį, nes teisės aktų spragos bei trūkumai gali padėti atsirasti ir plisti korupcijai. Tiek tarptautinės, tiek nacionalinės teisės lygmeniu, yra siekiama kovoti su korupcija, ieškoti efektyvių korupcijos prevencijos priemonių. Reikalingi tokie teisės aktai, kurie užtikrintų kokybės reikalavimų laikymąsi, numatytų griežtą atsakomybę už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, įdiegtų kontrolės bei priežiūros sistemas, padedančias kovoti su korupcija ir jos plitimu. Taip pat daug dėmesio turi būti skiriama kuriant profesinius elgesio kodeksus, kurie yra viena iš patikimų priemonių, kovojant su korupcija viešajame bei privačiajame sektoriuje.

1.5. Antikorupcinės aplinkos vertinimas sveikatos priežiūros sistemoje

„Vertinimu laikoma viešosios politikos ar jos dalies vertės analizė, skirta viešajai politikai ar jos daliai tobulinti ir už ją atsiskaityti. Vertinimo objektas yra viešojo politika ar jos dalis (programos, prioriteto,

priemonės, projekto, sprendimo ar pan.)“ (Nakrošis, Jarmalavičiūtė, Burakienė, 2007, p. 6). Vertinimas padeda nustatyti viešosios politikos vertę pagal tam tikrus kriterijus (Nakrošis, Jarmalavičiūtė, Burakienė, 2007, p. 6):

- ✓ tinkamumą;
- ✓ efektyvumą;
- ✓ rezultatyvumą;
- ✓ tvarumą;
- ✓ poveikį;
- ✓ naudingumą.

„Vertinimas yra programos arba veiklos krypties veikimo ir (ar) pasekmių sisteminis palyginimas su tam tikrais aiškiais arba numanomais standartais ir priemonė programai arba veiklos kryptčiai tobulinti“ (Weiss, 2006, 18 p.). Langbein, Felbinger (2006, p. 3) nurodo, kad „programos vertinimas – empirinių socialinių mokslų tyrimų metodų taikymas sprendžiant viešosios politikos, programų ar projektų efektyvumą, jų valdymą ir įgyvendinimą sprendimų priėmimo tikslais“.

Vertinimo metu dažniausiai nagrinėjamas programos (ar jos dalies) tikslų ir uždavinių pasiekimo laipsnis arba jos produktai, rezultatai, poveikis. Weiss (2006, 18 p.) teigia, kad „vertinimo tikslas – prisidėti prie programos arba veiklos kryptties tobulinimo“. Programų vertinimu siekiama atkreipti dėmesį į programos parengimo kokybę (programos atitikimas numatytiems tikslams, atliktos aplinkos vertinimo analizės, išskirtos korupcijai palankios sritys, numatytos priemonės mažinti korupcijai), surasti ir išskirti tobulintinas sritis.

Korupcijos prevencijos programos rengiamos vadovaujantis LR korupcijos prevencijos įstatymu, Nacionaline kovos su korupcija programa bei kitais teisės aktais, atsižvelgiant į Specialiųjų tyrimų tarnybos pasiūlymus ir kitą informaciją. „Programos paskirtis – užtikrinti ilgalaikę, veiksmingą ir kryptingą korupcijos prevencijos ir kontrolės sistemą viešojo sektoriaus subjekte“ (Specialiųjų tyrimų tarnyba, 2018, p. 81). Todėl, norint sužinoti, ar įstaigos parengtos korupcijos prevencijos programos yra tikslingos, veiksmingos ir tęstinos, reikia atlikti programų vertinimą.

Atliekant antikorupcinę analizę ir vertinimą, organizacijos veiklos sritys analizuojamos ir vertinamos antikorupciniu požiūriu, siekiant išsiaiškinti atliekamų funkcijų, valstybės tarnautojų ir darbuotojų atsakomybės, sprendimų priėmimo mechanizmo reglamentavimą, veiklą reglamentuojančių teisės aktų spragas ir prieštaravimus, galinčius sudaryti galimybę piktnaudžiauti pareigomis, nustatyti labiausiai korupcijos pažeidžiamus veiklos sričių procesus ir procedūras, imtis jų skaidrumą užtikrinančių prevencinių priemonių (LR švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas 2020-05-28 Nr. V-802). Siekiant padidinti veiklos sričių antikorupcinės analizės ir vertinimo sistemos veiksmingumą, svarbu užtikrinti, kad antikorupcinės procedūros būtų atliekamos laiku, nuolat ir operatyviai, o rezultatai būtų profesionaliai panaudojami veiklos skaidrumui didinti.

Organizacija, siekianti sukurti veiksmingą antikorupcinę aplinką, turėtų parengti ne tik kovos su korupcija programą, bet ir korupcijos prevencijos tvarkos aprašą, kuris reglamentuotų įgyvendinamas korupcijos prevencijos priemones, korupcijos prevencijos proceso organizavimą, korupcijos prevencijos priemonių įgyvendinimo koordinavimą bei kontrolę, tarnybinės etikos laikymosi užtikrinimą.

Kaip jau buvo minėta antikorupcinės aplinkos kūrimą sudaro įstaigos darbuotojų tolerancijos korupcijai nustatymas, korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas, teisės aktų projektų antikorupcinis vertinimas, informacijos apie asmenis gavimas, antikorupcinis švietimas, elgesio

kodeksai, privačių interesų, turto ir pajamų deklaravimas, pranešėjų apsaugos užtikrinimas, pažeidimų tyrimas bei korupcijos prevencijos programų ir planų rengimas, koordinavimas ir įgyvendinimas. O už programos įgyvendinimo koordinavimą ir kontroliavimą yra atsakingas įstaigos vadovas arba įstaigos struktūrinis padalinys, ar asmenys, įgalioti vadovo vykdyti korupcijos prevenciją ir jos kontrolę įstaigoje. Specialiųjų tyrimų tarnyba stebi, kaip įgyvendinami jos pateikti pasiūlymai. Programoje nustatoma programos stebėsenos, vertinimo ir kontrolės tvarka, įvardijami subjektai, kurie atsakingi už programos stebėseną, vertinimą ir kontrolę.

Siekiant nuosekliai vertinti pasiektą pažangą, laiku nustatyti kliūtis ir problemas įgyvendinant programą, siūloma:

- 1) reguliariai vykdyti programos įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą, atsižvelgiant į kintančias aplinkybes ir veiksnius, turinčius ar galinčius turėti įtakos programos įgyvendinimui;
- 2) periodiškai, ne rečiau kaip kartą per metus, apibendrintą informaciją apie programos įgyvendinimo eigą, veiksmingumą ir prireikus tai pagrindžiančius dokumentus teikti programos įgyvendinimą koordinuojantiems ir kontroliuojantiems asmenims ir skelbti viešai;
- 3) programos įgyvendinimą koordinuojantiems ir kontroliuojantiems asmenims įvertinti pateiktą informaciją apie programos įgyvendinimo eigą ir veiksmingumą ir prireikus nedelsiant imtis priemonių šalinti nustatytas kliūtis ir problemas, dėl kurių gali būti nepasiekti tikslai ir uždaviniai, laiku neįvykdytos priemonių plano priemonės (Specialiųjų tyrimų tarnyba, 2018, p. 82).

Programoje nustatytų tikslų pasiekimas vertinamas pagal priemonių plane nustatytus tikslo rezultato kriterijus. Programos uždaviniai vertinami pagal priemonių plane nustatytus laukiamo rezultato vertinimo kriterijus. Priemonių planas yra skiriamas programoje nustatytiems uždaviniams įgyvendinti, nustatytoms problemoms pašalinti ir tikslams pasiekti. Visa informacija, susijusi su programos įgyvendinimu ir vertinimu, skelbiama programą parengusios ir patvirtinusios įstaigos interneto svetainėje.

„Programoje nustatoma jos veiksmingumo vertinimo tvarka, pagal kurią vertinama, ar įvykdytos priemonės pašalino ar sumažino nustatytus korupcijos rizikos veiksnius, ar būtina nustatyti naujas priemones šiems korupcijos rizikos veiksniams šalinti ar mažinti“ (Specialiųjų tyrimų tarnyba, 2018, p. 83).

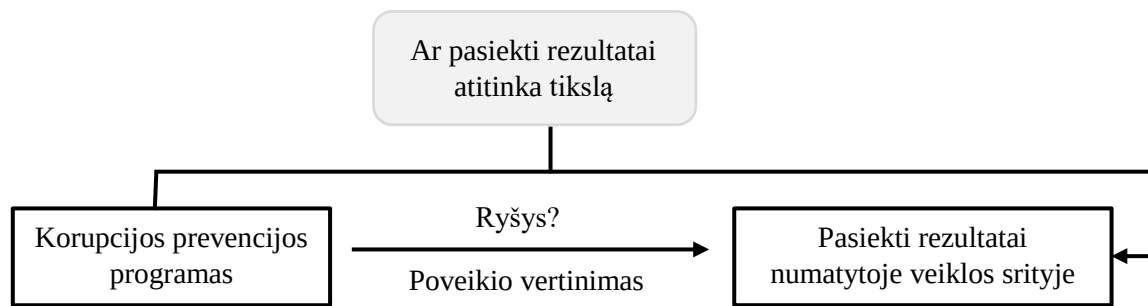
Antikorupcinės aplinkos kūrimo viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadove (2018) yra pateiktos antikorpinių vertinimų reikšmė:

- ✓ mažina korupcijos apraiškų riziką pirminiame valstybės reguliuojamų sričių teisinio reglamentavimo raidos etape;
- ✓ formuoja teisėkūros praktiką, pagrįstą sisteminėmis nepakantumo korupcijai nuostatomis;
- ✓ identifikuoja socialiai, ekonomiškai ir teisiškai jautrias sritis, kuriose galimos korupcinio elgesio apraiškos.

Taigi nustatyta, kad korupcijos prevencijos programos rengiamos nurodant konkrečius siekiamus tikslus, t. y. siekiant mažinti korupcijos lygį tam tikrose įstaigos veiklos srityse. Todėl, šiuo atžvilgiu, būtų galima korupcijos prevencijos programas vertinti naudojant tikslų pasiekimo vertinimo modelį (žr. 1.6 pav.).

Iš 1.6 pav. pateiktos informacijos, matyti, kad pagrindinė tikslų pasiekimo vertinimo modelio esmė yra atskleisti, ar pasiekti korupcijos prevencijos programos rezultatai atitinka nustatytus tikslus. Todėl atliekant korupcijos prevencijos programų vertinimą, šis modelis yra tinkamiausias, nes šiose programose yra iš anksto apibrėžti siektini tikslai. Kai programa įgyvendinama, gaunami tam tikri jos

pasiekti rezultatai, kurie pateikiami ataskaitoje, tuomet vertinama, ar pasiekti rezultatai atitinka nurodytus programoje tikslus.

1.6 pav. Tikslų pasiekimo vertinimo modelis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis Vedung (2000, p. 39)

LR specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus įsakymo (2008, Nr. 2-369) 17 str. pateikta, kad korupcijos prevencijos programai taikomi tikslų ir uždavinių socialinių, ekonominių ir kitokių pokyčių rodiklių vertinimo kriterijai. Programos veiksmingumo vertinimo kriterijai apima korupcijos, nepakantumo korupcijai, asmeninių nuostatų tendencijas ir pagrindžiami atliktų tyrimų ir apklausų duomenimis, pavyzdžiui:

Programos veiksmingumo vertinimo kriterijai:

1. Korupcijos paplitimo mažėjimas apskrityje ar savivaldybėje.
2. Didėjantis nepakantumas korupcijai.
3. Didėjantis pasitikėjimas sveikatos priežiūros įstaiga ir pan.

Priemonės įgyvendinimo vertinimo kriterijai – rodikliai, suteikiantys informaciją apie tikslo ar uždavinio įgyvendinimą (LR specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus įsakymas, 2008, Nr. 2-369, 30 str.). Vertinimo kriterijai turi būti konkretūs, aiškūs, apskaičiuojami ir pamatuojami. Programos priemonių plane nurodomi priemonių kokybiniai ar/ir kiekybiniai (susiejami su statistiniu sveikatos priežiūros įstaigos veiklos rezultatų apskaičiavimu), ar/ir mišrūs vertinimo kriterijai. Priemonių plane priemonės grupuojamos pagal numatytus programos tikslus ir uždavinius.

Kubilienė (2018, p. 4) nurodo, kad „įsivyravo nauja korupcijos prevencijos vertinimo tendencija, vis dažniau pabrėžiami įstaigų skaidrumo bei atvirumo visuomenei kriterijai“. Svarbu tai, ar įstaiga aiškiai pateikia visą pacientui aktualią informaciją, ar pacientas aiškiai supranta už kokias paslaugas yra mokama iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, o kurios sveikatos priežiūros gydymo įstaigos teikiamos papildomos paslaugos yra mokamos ir nurodomi įkainiai.

Apžvelgus antikorupcinės aplinkos vertinimą teoriniu aspektu, galima teigi, kad ne tik reikia viešojo sektoriaus subjektams (taip pat ir privataus sektoriaus subjektams) numatyti ir parengti priemones kovai su korupcija, bet ir vertinti, ar jos yra tinkamos, veiksmingos ir tęstinos. Korupcijos prevencijos programų vertinimu siekiama nustatyti, ar programos parengtos kokybiškai, surandant ir išskiriant tobulintinas sritis. Antikorupcinių programų vertinimui būtų galima naudoti tikslų pasiekimo vertinimo modelį, kadangi korupcijos prevencijos programos rengiamos nurodant konkrečius siekiamus tikslus ir nustatant uždavinius, kaip šiuos tikslus pasiekti.

2. TYRIMO METODIKA IR ANTIKORUPCINĖS APLINKOS KŪRIMO IR VERTINIMO VŠĮ KLAIPĖDOS GREITOSIOS MEDICININĖS PAGALBOS STOTYJE TYRIMO REZULTATAI

2.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Bakalauro baigiamojo darbo praktinėje dalyje analizuojami VšĮ Klaipėdos GMP stoties antikorupcinės aplinkos kūrimo elementai, siekiant išsiaiškinti, ar tiriamoje sveikatos priežiūros įstaigoje kuriama antikorupcinė aplinka yra veiksminga. Teorinėje baigiamojo darbo dalyje analizuojama korupcijos samprata, priežastys ir pasekmės, siekiant suprasti korupcijos daromą žalą įstaigoms ir visuomenei. Analizuojant teisės aktus, susijusius su antikorupcinės aplinkos kūrimo priemonių sveikatos priežiūros įstaigoje reglamentavimu, siekiama išsiaiškinti, kokias priemones turi naudoti gydymo įstaiga, norėdama sukurti veiksmingą, korupcijai nepalankią antikorupcinę aplinką.

Baigiamojo darbo praktinės dalies **tyrimo tikslas** – atlikti VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties antikorupcinės aplinkos kūrimo ir vertinimo analizę.

Norint pasiekti baigiamojo darbo praktinės dalies tikslą, iškelti šie **tyrimo uždaviniai**:

1. Atlikti VšĮ Klaipėdos GMP stoties antikorupcinės aplinkos kūrimo priemonių analizę.
2. Pateikti VšĮ Klaipėdos GMP stoties korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių plano vertinimo rezultatus.
3. Pateikti antikorupcinės aplinkos vertinimo rezultatus, atsižvelgiant į darbuotojų toleranciją korupcijai.

Tyrimo metodika. Siekiant atlikti VšĮ Klaipėdos GMP stoties antikorupcinės aplinkos kūrimo ir vertinimo analizę, pasirinkti 3 tyrimo metodai:

- ✓ Dokumentų analizė (kokybinis tyrimo metodas);
- ✓ Internetinio puslapio analizė (kokybinis tyrimas);
- ✓ Anketinė apklausa (kiekybinis tyrimo metodas).

Norint išsiaiškinti, kaip reglamentuota korupcijos prevencija VšĮ Klaipėdos GMP stotyje, analizuojami šios gydymo įstaigos dokumentai. Šiuo atveju pasirinktas kokybinis tyrimo metodas – dokumentų turinio analizė. Tidikis (2003) teigia, kad „dokumentų analizės metodas – pirminių duomenų rinkimas, kai dokumentai naudojami kaip pagrindiniai informacijos šaltiniai“. Rupšienė (2007, p. 126) nurodo, kad dokumentai gali būti naudingi:

- ✓ kaip pagrindinis duomenų rinkimo metodas;
- ✓ kaip papildomas duomenų rinkimo metodas;
- ✓ kaip vienas iš duomenų rinkimo metodų.

Tidikis (2003, p. 488) dokumentų analizės metodą klasifikuoja pagal informacijos fiksavimą, tikslinę paskirtį, personifikacijos (įsameninimo) lygį, dokumento šaltinio statusą, informacijos šaltinį.

Šiame baigiamajame darbe dokumentų turinio analizė atliekama, siekiant išsiaiškinti, ar VšĮ Klaipėdos GMP stotyje kuriama antikorupcinė aplinka yra tinkamai reglamentuota instituciniu lygiu, ar įstaigos parengta korupcijos prevencijos programa yra tikslinga, veiksminga ir tęstina.

Siekiant išsiaiškinti, ar pakankamai dėmesio įstaiga skiria korupcijos prevencijai ir ar viešai skelbiama išsami informacija apie atliktus veiksmus kovojant su korupcija ir jos plitimui, atliekama

VšĮ Klaipėdos GMP stoties internetiniame puslapyje pateiktos informacijos apie korupcijos prevenciją analizė.

Pasak Kardelio (2007, p. 60), „socialiniai tyrimai atliekami siekiant tokių tikslų, kaip noro suprasti socialinę realybę ir jos rėmuose nustatyti atskirų individų ar grupių elgsenos ypatumus“. Vienas labiausiai paplitęs tyrimo metodas – apklausa. Siekiant atskleisti VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojų požiūrį į korupciją, tyrimui buvo naudojama anoniminė anketinė apklausa, norint gauti kuo patikimesnę informaciją apie esamą korupcijos prevencijos situaciją įstaigoje.

„*Anketa* – tai klausimų, kuriuos sujungia tyrėjo siekimas ištirti kokį nors socialinį reiškinį ar procesą, visuma. Taikant anketavimą, kaip sociologinės informacijos rinkimo būdą, respondentai raštu atsako į pateiktus anketos klausimus“ (Luobikienė, 2006, p. 76). Respondentas, apklausos lapą užpildo savarankiškai, pagal nurodytas taisykles.

Vykdam apklausas labai svarbu užtikrinti tinkamą bendravimą tarp apklausos atlikėjo ir respondento. Kaip teigia Dikčius (2011, p. 3) „tokiam bendravimui užtikrinti svarbi apklausos atlikėjo išvaizda, balso tonas, akių kontaktas, komunikaciniai gebėjimai ir apklausoje naudojama anketa“. „*Anketa* – tai formalizuoti klausimai, kuriais siekiama gauti informacijos iš respondentų. Tokie formalizuoti klausimai yra reikalingi tam, kad respondentai galėtų pateikti informaciją tokiu pat būdu ir galima būtų palyginti jų atsakymus tarpusavyje“ (Dikčius, 2011, p. 3).

Dikčius (2011) taip pat išskiria keturis pagrindiniai apklausos metodus priklausomai nuo administravimo būdo: asmeninė apklausa, apklausa telefonu, apklausa paštu ir apklausa elektroniniu būdu.

Norint sužinoti įstaigos darbuotojų požiūrį į korupciją, korupcijos paplitimą VšĮ Klaipėdos GMP stotyje, buvo pasirinkta asmeninė apklausa įstaigoje pateikiant respondentams anoniminę anketą.

Naudojant anketas, iškyla gautos informacijos patikimumo problema labiau negu tiriant kitais metodais. Atsakymų nuoširdumas ir teisingumas gali priklausyti nuo tiriamųjų požiūrio į anketos tikslus, nuo klausimų suprantamumo, nuo tyrimo procedūros, atsakymų anonimiškumo ir kitų priežasčių.

Baigiamojo darbo loginė schema. Loginę schemą sudaro tokios pagrindinės dalys: įvadas, teorinė ir praktinė dalys, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai (žr. 2 priedą). Ši schema pradedama nuo baigiamojo darbo pavadinimo, toliau pateikiami temos aktualumas, mokslinis ištirtumas ir naujumas, problemos apibūdinimas, objektas, tikslas, uždaviniai, teorinės dalies skyriai, tyrimo metodika ir organizavimas, kokybinio ir kiekybinio tyrimo skyriai, o baigiama išvados, rekomendacijomis, literatūros sąrašu bei priedais.

Tyrimo imtis. Siekiant atlikti įstaigos korupcijos prevencijos dokumentų analizę, pasirinktas pagrindinis duomenų rinkimo metodas, nes analizei atlikti naudojami viešieji oficialūs dokumentai – VšĮ Klaipėdos GMP stoties korupcijos prevencijos dokumentai, kurie yra viešai skelbiami. Tyrimui atlikti buvo analizuojami šie gydymo įstaigos dokumentai:

- ✓ VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programa, patvirtinta VšĮ Klaipėdos GMP stoties vyriausiojo gydytojo 2015 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 51V;
- ✓ VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties korupcijos prevencijos 2016-2018 metų programos įgyvendinimo priemonių planas;

- ✓ VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties elgesio kodeksas, patvirtintas VšĮ Klaipėdos GMP stoties vyriausiojo gydytojo 2014 m. sausio mėn. 13d. įsakymu Nr. 2V;
- ✓ VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties darbuotojų, susidūrusių su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, elgesio taisyklės, patvirtintos VšĮ Klaipėdos GMP stoties vyriausiojo gydytojo 2016 m. vasario 8 d. įsakymu Nr. 6V;
- ✓ Vaistinių preparatų / medicinos priemonių reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas VšĮ Klaipėdos GMP stoties vyriausiojo gydytojo 2015 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 51V.

Analizuojant institucinius teisinius aktus, susijusius su antikorupcinės aplinkos kūrimu, siekiama atskleisti tam tikrus probleminius klausimus, kurie pateikti 2.1 lentelėje.

2.1 lentelė

Antikorupcinės aplinkos kūrimo reglamentavimas instituciniu lygmeniu

<i>Eil. Nr.</i>	<i>Instituciniai teisės aktai</i>	<i>Probleminis klausimas</i>
1.	VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programa.	Kokie duomenys buvo naudojami pateikiant antikorupcinės aplinkos analizę 2016-2018 metais? Kokios prevencijos kryptys, siekiant sumažinti korupciją, buvo numatytos korupcijos prevencijos programoje? Kokie numatyti korupcijos prevencijos programos vertinimo kriterijai?
2.	VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties korupcijos prevencijos 2016-2018 metų programos įgyvendinimo priemonių planas	Ar paskirti asmenys, kurie atsakingi už korupcijos prevencijos programos priemonių įgyvendinimą? Ar numatyti terminai, kada ir kokios korupcijos prevencijos programos priemonės bus įgyvendintos? Kokie numatyti korupcijos prevencijos programos priemonių vertinimo kriterijai?
3.	VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties elgesio kodeksas.	Kokie darbuotojų, dirbančių greitosios medicininės pagalbos stotyje, elgesio principai? Kaip vykdoma kodekso nuostatų laikymosi kontrolė ir priežiūra? Kokia numatyta atsakomybė už kodekso pažeidimus?
4.	VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties darbuotojų, susidūrusių su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, elgesio taisyklės	Kokios darbuotojų elgesio taisyklės susidūrus su korupcija? Kokie įgaliotų asmenų veiksmai, gavus pranešimą apie galimą korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką? Kaip įgyvendinamos elgesio taisyklės įstaigoje?
5.	Vaistinių preparatų / medicinos priemonių reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarkos aprašas	Kokios numatytos reklaminės veiklos subjektų ir vaistų reklamuotojų pareigos, lankantis įstaigoje? Kokia numatyta reklaminės veiklos subjektams ir vaistų reklamuotojams atsakomybė už tvarkos pažeidimus?

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis VšĮ Klaipėdos GMP stoties dokumentais

Norint sužinoti įstaigos darbuotojų požiūrį į korupciją, korupcijos paplitimą VšĮ Klaipėdos GMP stotyje, kokios priežastys skatina korupcijos atsiradimą įstaigoje, kokios korupcijos prevencijos

priemonės yra veiksmingos kovojant su korupcijos apraiškomis įstaigoje, buvo pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas – anoniminė anketinė apklausa. Anketą sudaro 16 klausimų (žr. 3 priedą):

- ✓ 3 klausimai, susiję su informacija apie respondentus (užimamos pareigos, darbo stažas įstaigoje, išsilavinimas);
- ✓ 13 klausimų, susijusių su respondentų požiūriu į korupciją (žr. 2.2 lentelę).

2.2 lentelė

Anketos dalys ir klausimų turinys

<i>Anketos dalys</i>	<i>Klausimų turinys</i>
Informacija apie respondentus.	Jūs esate? Jūsų darbo stažas įstaigoje? Jūsų išsilavinimas?
Korupcijos problemos sveikatos apsaugos sistemoje suvokimas.	Kiek rimta yra korupcijos problema sveikatos apsaugos sistemoje? Ar kyšio davimas sveikatos apsaugos sistemoje padeda pacientui gauti geresnes sveikatos priežiūros paslaugas? Ar kyšio davimas padeda sveikatos apsaugos sistemoje dirbančiam darbuotojui spręsti problemas
Korupcijos apraiškos ir priežastys sveikatos apsaugos sistemoje.	Kokios korupcijos apraiškos labiausiai paplitusios sveikatos apsaugos sistemoje? Kokios pagrindinės priežastys skatina korupciją sveikatos apsaugos sistemoje?
Korupcijos paplitimas įstaigoje.	Kaip dažnai įstaigos darbuotojai patenka į situaciją, kai norima papildomai atsilyginti (duoti kyšį)? Ar per pastaruosius metus buvote susidūręs su korupcijos apraiškomis savo darbe (Jums ar Jūsų kolegai buvo siūlytas kyšis)?
Žinojimas, kur reikia kreiptis dėl korupcijos atvejų pranešimo.	Ar žinote, kur reikia kreiptis, norint pranešti apie korupcijos atvejus? Jei susidurtumėte su korupcija mūsų organizacijoje, ar praneštumėte apie tai? Kodėl nepraneštumėte apie korupcijos atvejį?
Korupcijos prevencijos priemonių žinojimas ir vertinimas.	Apie kokias vykdomas mūsų įstaigoje korupcijos prevencijos priemones esate girdėjęs? Kaip manote, kiek įstaigoje vykdomos korupcijos prevencijos priemonės, padedančios sumažinti korupciją, yra veiksmingos?
Informacijos apie korupciją ir jos prevenciją aktualumas.	Kiek jums aktuali informacija apie korupciją ir jos prevenciją?

Šaltinis: sudaryta darbo autorės

Anketoje suformuluoti kelių tipų klausimai:

- ✓ uždaro tipo klausimai, kuriuose pateikiami galimi atsakymų variantai (13 klausimų);
- ✓ atviri ir uždari klausimai, kuriuose respondentams paliekama galimybė pareikšti savo nuomonę neradus tinkamo atsakymo tarp pateiktųjų (3 klausimai).

Anketoje taip pat buvo klausimų, kuriuose galėjai pasirinkti kelis atsakymo variantus (4 klausimai). Respondentai galėjo nurodyti daugiau nei vieną iš pateiktų korupcijos apraiškų, kurios, jų manymu, labiausiai paplitusios sveikatos apsaugos sistemoje, taip pat nurodyti priežastis, kurios, jų manymu, skatina korupcijos atsiradimą sveikatos apsaugos sistemoje. Apklausoje dalyvavę įstaigos darbuotojai galėjo pažymėti kelias priežastis, kodėl nepraneštų apie korupcijos atvejį. Taip pat informantai galėjo nurodyti, kurias iš visų anketoje išvardintas korupcijos prevencijos priemones, kurios vykdomos VšĮ Klaipėdos GMP stotyje, žino. Darbuotojai galėjo įvertinti įstaigoje vykdomas korupcijos prevencijos priemones, parenkant atsakymo variantus „labai veiksminga“, „veiksminga“, „pakankamai veiksminga“ ir „neveiksminga“. Duomenys buvo apdorojami MS Excel programa bei atlikta duomenų analizė.

Siekiant sužinoti įstaigos darbuotojų požiūrį į korupciją, korupcijos paplitimą VšĮ Klaipėdos GMP stotyje, kokios priežastys skatina korupcijos atsiradimą įstaigoje, kokios korupcijos prevencijos

priemonės yra veiksmingos kovojant su korupcijos apraiškomis įstaigoje, buvo iškeltas atrankos kriterijus – darbuotojai, dirbantys VšĮ Klaipėdos GMP stotyje.

Siekiant paskaičiuoti, kiek respondentų turi būti apklausta, ir norint, kad apklausos rezultatai atspindėtų populiacijos nuomonę su pasirinkta tikimybe bei paklaida, buvo naudojama internetinė imties dydžio skaičiuoklė. Jos rezultatai pateikti 2.1 pav.

Tikimybė: ☐ 95% ☒ 99%

Paklaida: (Nuo 0.1 iki 99)

Populiacija: (Sveikas skaičius)

Reikalingas imties dydis:

2.1 pav. Anketinės apklausos imties dydis

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis <http://www.apklausa.lt/imties-dydis>

Tyrimo etika. Atliekant kiekybinį tyrimą, buvo asmeniškai prašoma kiekvieno VšĮ Klaipėdos GMP stotyje dirbančio darbuotojo sutikti dalyvauti anoniminėje anketinėje apklausoje ir laisva valia atsakyti į anketoje pateiktus klausimus. Respondentai buvo informuoti, kad jų asmeniniai atsakymai į anketos klausimus niekur nebus skelbiami viešai, o bus skelbiami tik apibendrinti apklausos rezultatai. Taip pat anketoje yra nurodyta, kokiais tikslais bus naudojami tyrimo rezultatai, t.y. korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros įstaigoje tikslais bei rengiant baigiamąjį bakalauro darbą.

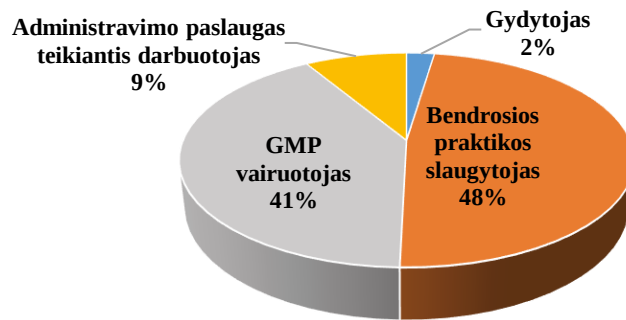
Taigi, atliekant tyrimą buvo laikomasi šių etikos principų, kuriuos apibrėžė Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė (2008, p. 114):

- ✓ pagarbos asmens orumui principas – respondentai buvo informuoti apie tyrimo tikslą ir turėjo teisę apsispręsti dėl dalyvavimo tyrime;
- ✓ geranoriškumo principas – respondentams buvo paaiškinta tyrimo nauda ir svarba, siekiant motyvuoti, kad dalyvautų tyrime;
- ✓ teisingumo principas – atliekant anoniminę anketinę apklausą buvo siekiama užtikrinti respondentų anonimiškumą ir konfidencialumą dėl tyrimo metu pateikiamos informacijos.

Kiekybinio tyrimo organizavimas. VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojams anketos buvo dalinamos darbo vietoje nuo 2020 m. lapkričio 9 d. iki 2020 m. lapkričio 20 d. 2020 m. lapkričio mėn. įstaigoje iš viso dirbo 148 darbuotojai:

- ✓ 3 gydytojai;
- ✓ 70 slaugytojų;
- ✓ 55 GMP vairuotojai;
- ✓ 20 administravimo paslaugas teikiančių darbuotojų.

Ne visi darbuotojai tyrimo laikotarpiu galėjo dalyvauti anketinėje apklausoje, nes sirgo arba turėjo būti saviizoliacijoje dėl kontakto su užsikrėtusiu Covid-19 asmeniu. Iš viso į anketą atsakė 127 įstaigos darbuotojai, t. y. 85 proc. visų įstaigoje dirbančių darbuotojų (pagal tyrimo imtį (121) galima daryti išvadą, jog tyrime dalyvavo pakankamas respondentų skaičius). Beveik pusę tyrime dalyvavusių respondentų buvo bendrosios praktikos slaugytojai (n = 61) (žr. 2.2 pav.).

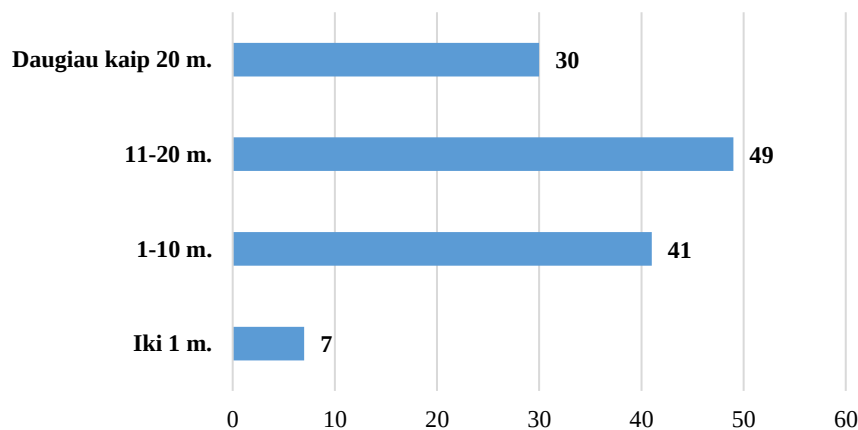

2.2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal užimamas pareigas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Kadangi tai greitosios medicininės pagalbos paslaugas teikianti sveikatos priežiūros įstaiga, todėl joje yra daugiau dirbančių bendrosios praktikos slaugytojų, nei kitų darbuotojų. Taip pat nemaža dalis apklausoje dalyvavusių informantų sudarė GMP vairuotojai ($n = 52$) ir mažiausią dalį apklausos rezultatų užėmė gydytojai ($n = 3$) ir administravimo paslaugas teikiantys darbuotojai ($n = 11$).

Kitu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, koks apklausoje dalyvavusių informantų darbo stažas analizuojamoje sveikatos priežiūros įstaigoje. Dauguma darbuotojų įstaigoje dirba nuo 11 m. iki 20 m. (žr. 2.3 pav.).

2.3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Gana nemaža dalis informantų VšĮ Klaipėdos GMP stotyje dirba daugiau nei 20 metų. Iš gautų tyrimo rezultatų galima spręsti, kad analizuojamoje gydymo įstaigoje darbuotojų kaita maža. Ko gero dauguma darbuotojų tenkina GMP stotyje esamos darbo sąlygos. Daugiausia apklausoje dalyvavusių bendrosios praktikos slaugytojų ($n = 23$) ir administravimo paslaugas teikiančių darbuotojų ($n = 7$) įstaigoje dirba nuo 11 iki 20 metų, o GMP vairuotojų ($n = 22$) – nuo 1 iki 10 metų. Tik 5 slaugytojai ir 2 GMP vairuotojai sveikatos priežiūros įstaigoje dirba trumpiau nei metai.

Iš 3-io anketos klausimo siekiama išsiaiškinti, koks apklausoje dalyvavusių darbuotojų išsilavinimas. Daugiausia apklausoje dalyvavusių respondentų (64 proc.) turi aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, o 27 proc. turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir 7 proc. – vidurinį išsilavinimą.

2.2. Antikorupcinės aplinkos kūrimo ir vertinimo VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stotyje tyrimo rezultatai

Šiame baigiamojo darbo poskyryje siekiama išsiaiškinti, kaip reglamentuojama korupcijos prevencija VšĮ Klaipėdos GMP stotyje, kokiomis priemonėmis kuriama antikorupcinė aplinka. Taip pat siekiama išsiaiškinti, ar korupcijos prevencijos priemonės yra tinkamos, veiksmingos ir tęstinos.

VšĮ Klaipėdos GMP stotis yra Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos Klaipėdos miesto savivaldybės sveikatos priežiūros ne pelno siekianti įstaiga, teikianti būtinąją medicinos pagalbą, esant nelaimingiems atsitikimams, gyvybei gresiančioms būklėms, ūmiai susirgus ir užtikrina tolesnį pacientų transportavimą į atitinkamą gydymo įstaigą.

2.2.1. Korupcijos prevencijos reglamentavimas VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stotyje: dokumentų analizė

Korupcijos prevencijos programa. Vienas iš LR nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos tikslų (jų yra 6) – „didinti skaidrumą, mažinti ir šalinti korupcijos pasireišimo galimybes sveikatos priežiūros srityje“. VšĮ Klaipėdos GMP stotis turi parengusi korupcijos prevencijos 2016-2018 metų programą, kurios *paskirtis* – „užtikrinti veiksmingą ir kryptingą korupcijos prevenciją ir kontrolę VšĮ Klaipėdos miesto GMP stotyje 2016 – 2018 m. laikotarpiu“. Programos *tikslas* – „išsiaiškinti ir šalinti korupcijos prielaidas įstaigoje, užtikrinti skaidresnę ir veiksmingesnę įstaigos bei jos darbuotojų veiklą“. Kad pasiekti nurodytą programos tikslą, iškeltas toks *uždavinys* – „galimų korupcijos priežasčių, sąlygų atskleidimas ir šalinimas, įgyvendinant korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių planą, siekiant, kad visos lėšos, skiriamos sveikatos sistemai, būtų naudojamos pagal paskirtį ir racionaliai kokybiškoms greitosios medicinos pagalbos paslaugoms teikti, pacientų teisėms ir laisvėms užtikrinti, taip pat poveikis įstaigos darbuotojams, siekiant atgrasinti nuo galimos korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos“ (Korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programa).

VšĮ Klaipėdos GMP stoties korupcijos prevencijos 2016-2018 metų programoje pateikta:

1. Korupcijos situacijos, prielaidų ir apraiškų analizė:

- ✓ bendrosios socialinės korupcijos prielaidos: santykinai maži sveikatos sistemos darbuotojų atlyginimai, nepakankamai aiškus santykis tarp sveikatos apsaugos ir socialinės politikos, nėra atsakomybės pasidalijimo; neišvystytas savanoriškasis sveikatos draudimas, be kurio tampa sudėtinga siekti sveikatos politikos tikslų.

- ✓ bendrosios teisinės korupcijos prielaidos: nepakankamas savo teisių ir pareigų išmanymas visuomenėje gali sudaryti sąlygas sveikatos sistemos darbuotojams piktnaudžiauti tarnyba; nepakankama atsakomybė už padarytus pažeidimus, kontrolės sistemų, teisinių procedūrų ir priemonių, profesinių elgesio kodeksų nebuvimas ir pan.; viešumo trūkumas; visuomenės pilietiškumo stoka; nepakankamas pasipriešinimas korumpuotiems sveikatos sistemos darbuotojams; piliečių nenoras dalyvauti antikorupcinėje veikloje.

- ✓ viena iš specifinių korupcijos prielaidų – viešieji pirkimai, kuriems naudojamos valstybės biudžeto lėšos, tarp jų ir PSDF biudžeto lėšos, priskiriami prie sričių, kuriose yra didelė korupcijos pasireišimo tikimybė.

2. Korupcijos prevencijos įstaigoje teisinė bazė (už korupcijos prevenciją atsako įstaigos vadovas, yra paskirtas asmuo, kuris vykdo korupcijos prevenciją bei kontrolę). Sveikatos priežiūros įstaiga,

rengdama 2016-2018 m. korupcijos prevencijos programą, vadovavosi Šakine korupcijos prevencijos sveikatos sistemoje 2014-2016 m. programa, LR korupcijos prevencijos įstatymu, specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 „Dėl Valstybės ar savivaldybių įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“.

3. Veiklos sritys, kuriose galima korupcijos pasireiškimo tikimybė (prekių ir (ar) paslaugų viešieji pirkimai, nelegalūs mokėjimai teikiant mokamas ir apmokamas iš PSDF biudžeto lėšų asmens sveikatos priežiūros paslaugas pacientams).

4. Programos tikslas ir uždavinys ir numatyti veiksmai tikslui ir uždaviniui pasiekti.

5. Informavimas apie galimą korupcinę veiklą.

6. Siekiami programos rezultatai ir vertinimo kriterijai.

7. Programos įgyvendinimas, stebėseną ir atskaitomybę.

Sveikatos priežiūros įstaigoje korupcijos kontrolės ir prevencijos programos užtikrinimui yra skatinamas antikorupcinis švietimas. Kasmet nustatoma korupcijos pasireiškimo tikimybė. Tai sudaro prielaidas rengti ir įgyvendinti korupcijos prevencijos priemones, bei savarankiškai, lanksčiai ir operatyviai reaguoti į valstybėje vykstančius teisėkūros ir įvairių sričių reguliavimo pokyčius.

Gydymo įstaiga korupcijos prevencijos programa siekia šių rezultatų:

- ✓ sumažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę;
- ✓ padidinti nepakantumą korupcijai;
- ✓ pagerinti korupcijos prevencijos priemonių įstaigoje organizavimą;
- ✓ padidinti visuomenės pasitikėjimą įstaigos vykdoma veikla.

Korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių planas. Taip pat korupcijos programos tikslingam įgyvendinimui yra sudaromas programos įgyvendinimo priemonių planas, kuriame yra aprašomos priemonės, jų vykdytojai ir įvykdymo terminai bei vertinimo kriterijai. Šiame priemonių plane yra pateikta 17 priemonių, kuriomis siekiama mažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stotyje. Plane priemonės yra suskirstytos į 7 grupes (VšĮ Klaipėdos GMP stoties korupcijos prevencijos 2016–2018 metų programos įgyvendinimo priemonių planas):

1. Parengti korupcijos prevencijos programą, paskirti atsakingą asmenį.
2. Sumažinti korupcijos prielaidas bei apraiškas įstaigoje.
3. Teikti informaciją pacientams apie GMP paslaugų teikimo tvarką.
4. Didinti viešųjų pirkimų organizavimo ir atlikimo viešumą, skaidrumą ir kontrolę.
5. Informuoti apie galimas korupcines veikas ir nustatytus korupcijos įstaigoje atvejus. Apie korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus galima informuoti Sveikatos apsaugos ministeriją anonimiškai skambinant nemokamu telefonu (8 800) 66004 arba rašant el. paštu korupcija@sam.lt. Taip pat Specialiųjų tyrimų tarnybai (STT) „karštosios linijos“ telefonu (8 5) 2663333 arba el. paštu pranesk@stt.lt.
6. Šviesti ir informuoti visuomenę korupcijos prevencijos klausimais. Įstaigos internetiniame puslapyje yra skelbiami STT antikorupciniai vaizdo klipai.
7. Sveikatos sistemos darbuotojų mokymai korupcijos prevencijos klausimais. Mokymus antikorupcine tematika 2016 m. išklausė 64 įstaigos darbuotojai, 2017 m. – 98 įstaigos darbuotojai, o 2018 m. – 59 įstaigos darbuotojai.

GMP elgesio kodeksas. Sveikatos priežiūros įstaiga turi parengusi GMP stoties elgesio kodeksą, patvirtintą 2014 m. sausio 13 d. vyr. gydytojo. Šis elgesio kodeksas nustato pagrindinius įstaigos darbuotojų elgesio principus, kurių jie privalo laikytis, darbo metu. *Kodekso tikslas* – „kurti geranorišką darbo aplinką, ugdyti profesinę kompetenciją bei tinkamus ir efektyvius įstaigos darbuotojų tarpusavio ryšius, pagarbius santykius su pacientais ir jų atstovais, didinti įstaigos darbuotojų autoritetą visuomenėje, pacientų ir jų atstovų pasitikėjimą įstaigoje“ (VšĮ Klaipėdos GMP stoties elgesio kodeksas). Šiame kodekse pateikta 12 pagrindinių darbuotojų elgesio principų:

1. Pagarba žmogui ir valstybei;
2. Teisingumas ir nešališkumas;
3. Nesavanaudiškumas;
4. Dorovinis principingumas ir padorumas;
5. Atsakomybė ir atskaitingumas;
6. Skaidrumas ir viešumas;
7. Pavyzdingumas;
8. Viešųjų interesų tenkinimas ir nepiknaudžiavimas pareigomis;
9. Sąžiningumas;
10. Tinkamas pareigų atlikimas;
11. Lojalumas įstaigai;
12. Konfidencialumas.

Taip pat GMP elgesio kodekse nurodoma, kad įstaigos darbuotojų tarpusavio santykiai turi būti grindžiami mandagumu, taktiškumu, sąžiningumu, draugiškumu ir pasitikėjimu. Darbuotojai turi padėti vieni kitiems darbinėje veikioje, keistis patirtimi ir žiniomis. GMP kodekse yra numatoma kodekso nuostatų laikymosi kontrolė ir priežiūra. Informaciją apie įstaigos darbuotojų galimus pažeidimus nagrinėja, kodekso pažeidimų prevencines priemones nustato bei darbuotojus praktinio kodekso taikymo klausimais konsultuoja Etikos komisija. Ši komisija sudaroma įstaigos vyr. gydytojo įsakymu ne mažiau kaip iš 3 neprikaištingos reputacijos įstaigos darbuotojų.

Už kodekso pažeidimus numatoma atsakomybė. Sprendimą dėl nuobaudos skyrimo priima įstaigos vyr. gydytojas Etikos komisijos, išnagrinėjusios konkretų kodekso pažeidimą, teikimu. Drausminės nuobaudos skiriamos Darbo kodekse nustatyta tvarka. Atlikta analizė parodė, jog per 2016-2018 metų laikotarpį nė vienas VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojas negavo drausminės nuobaudos.

Elgesio taisyklės susidūrus su korupcija. VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojų, susidūrusių su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, elgesio taisyklės patvirtintos 2016 m. vasario 8 d. vyr. gydytojo. Šios elgesio taisyklės reglamentuoja, kaip privalo elgtis įstaigos darbuotojai, susidūrę su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika įstaigoje arba gavę apie tai informacijos. Taip pat šiose taisyklėse yra numatomi įgaliotų asmenų veiksmai, gavus paciento pranešimą apie galimą korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką.

Įstaigos darbuotojas pacientui turi paaiškinti, kad bet koks siūlymas ar pažadas duoti kyšį taip pat gali būti traktuojamas kaip neteisėtas veiksmas ir už jį gresia atsakomybė.

Tačiau, jei pacientas, neatsižvelgdamas į įstaigos darbuotojo prieštaravimą, paliko kyšį ir pasišalino, įstaigos darbuotojas turi apie tai nedelsdamas informuoti įstaigos vadovą ar įstaigos darbuotojus, vadovo įgaliotus vykdyti korupcijos prevenciją ir kontrolę. Įgaliotas asmuo turi pakviesti mažiausiai 2 administracijos atstovus, kurie turi atlikti paciento palikto kyšio aprašymą ir apskaitą. Įstaigos darbuotojas, kuriam buvo paliktas kyšis, turi pateikti rašytinį pranešimą įstaigos vadovui, kuriame

turi nurodyti vardą, pavardę, pareigas ir su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika susijusias aplinkybes (susiję asmenys, vieta, laikas ir t. t.). Pranešimas įstaigos vadovui turi būti įteiktas tą pačią dieną. Įstaigos vadovo pasirašytas pranešimas apie galimą kyšio davimo faktą tą pačią dieną el. paštu turi būti išsiųstas Specialiųjų tyrimų tarnybai.

Vaistinių preparatų ir medicinos priemonių reklamavimo tvarkos apraše, patvirtintame vyr. gydytojo 2015 m. gruodžio 15 d., reglamentuota, kad „vaistų reklamuotojų vizitai į VšĮ Klaipėdos GMP stotį, informacijos apie reklamuojamą vaistinį preparatą (ir) ar medicinos priemonę teikimo reklaminiame renginyje tikslu, yra nemokami ir organizuojami taip, kad nepažeistų įstaigos darbo tvarkos taisyklių, netrukdytų medikams vykdyti savo pareigas ir nepažeistų pacientų teisių gauti sveikatos priežiūros paslaugas“.

Vaistų reklamuotojo vizitas į įstaigą, siekiant asmeniškai susitikti su sveikatos priežiūros specialistu, turinčiu teisę skirti vaistinius preparatus, ir suteikti jam informaciją apie reklamuojamą vaistinį preparatą, sveikatos priežiūros specialisto darbo laikų, draudžiamas. Taip pat šiame apraše yra reglamentuotos reklaminės veiklos subjektų ir vaistų reklamuotojų pareigos.

Informacija apie vaistų / medicinos priemonių reklamuotojus, pažeidusius nustatytą vaistinių preparatų / medicinos priemonių reklamos tvarką, teikiama Valstybinei kontrolės tarnybai prie SAM, o apie vaistų / medicinos priemonių reklamuotojo netinkamus veiksmus nedelsiant informuojamas vaistų / medicinos priemonių reklamos davėjas.

Atlikta korupcijos prevencijos dokumentų analizė parodė, kad VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stotis didelį dėmesį skiria korupcijos netoleravimui, stebėjimui, skaidrios veiklos bei nepriekaištingo įstaigos vardo siekimui. Dokumentuose, susijusiuose su korupcijos prevencija, pateikiami galimi būdai ir priemonės, kaip užkirsti kelią korupcijos apsireiškimui ir plitimui sveikatos priežiūros įstaigoje.

2.2.2. Antikorupcinės aplinkos vertinimo VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stotyje tyrimo rezultatai

Už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus sveikatos priežiūros įstaigoje numatyta teisinė atsakomybė, tame tarpe ir baudžiamoji. Pacientas, manantis, kad jam ar jo artimam žmogui teiktos nekokybiškos sveikatos priežiūros paslaugos, susidūręs su galimai korupcinio pobūdžio teisės pažeidimu, gali kreiptis į įstaigos vyr. gydytojo pavaduotoją, kuris yra paskirtas atsakingas už korupcijos prevenciją ir kontrolės vykdymą. Įstaigoje visa gauta korupcinio pobūdžio informacija atidžiai vertinama, kiekvienas atvejis nagrinėjamas ir sprendžiamos iškilusios problemos. Taip pat VšĮ Klaipėdos GMP stoties internetiniame puslapyje skelbiama, kad apie korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus galima informuoti Sveikatos apsaugos ministeriją anonimiškai skambinant nemokamu telefonu arba rašant el. paštu, taip pat Specialiųjų tyrimų tarnybai (STT) „karštosios linijos“ telefonu arba el. paštu. Taip pat įstaigos internetiniame puslapyje yra pateiktas pranešimas, kad visi Lietuvos gyventojai gali anonimiškai pranešti apie korupcijos atvejus asmens sveikatos priežiūros įstaigose ir nurodyta, kokiais gydymo įstaigos kontaktais galima kreiptis korupcijos prevencijos klausimais. Pabrėžiama, jog visa gaunama informacija naudojama korupcijos prevencijos tikslais ir užtikrinamas asmens duomenų ir suteiktos informacijos konfidencialumas.

VšĮ Klaipėdos GMP stoties internetiniame puslapyje viešai skelbiamos šios antikorupcinės aplinkos kūrimo priemonės:

1. Korupcijos prevencijos 2016-2018 metų programa;
2. Korupcijos prevencijos 2016-2018 metų planas;
3. Korupcijos prevencijos ataskaitos;
4. Korupcijos indekso nustatymo kriterijai;
5. Vadovo kreipimasis į pacientus dėl korupcijos prevencijos;
6. Pacientų anoniminių apklausų rezultatai;
7. Korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos;
8. Kur kreiptis esant korupcinei veikai;
9. GMP elgesio kodeksas;
10. Elgesio taisyklės susidūrus su korupcija;
11. Vaistinių preparatų / medicinos priemonių reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarkos aprašas;
12. Teikiamos pacientams nemokamos ir mokamos paslaugos bei įkainiai;
13. STT antikorupciniai vaizdo klipai.

Įstaiga savo interneto svetainės puslapyje skelbia korupcijos prevencijos programą ir jos įgyvendinimo priemonių planą, teikia gyventojams (pacientams) žinias apie savo veiklą. Taip pat viešinamas antikorupcinių priemonių įgyvendinimas, numatoma galimybė interneto vartotojams pateikti savo komentarus, atsiliepimus, siūlymus, pranešimus. Gyventojai (pacientai) raginami telefonu, paštu, elektroniniu paštu atvirai ar anonimiškai pranešti apie korupcijos apraiškas ar įtarimus apie tokio pobūdžio veikas įstaigos veikloje.

Atsižvelgiant į korupcijos prevencijos 2016-2018 metų plane numatytas korupcijos prevencijos įgyvendinimo priemones, galima teigti, kad VšĮ Klaipėdos GMP stotis numatytais terminais per 2016-2018 metus atliko visus numatytus veiksmus kovojant su korupcija (žr. 4 priedą). Visuomenė turi galimybę susipažinti su korupcijos prevencijos programos prioritetų, tikslų, pasiekimų ir priemonių įgyvendinimo ataskaitomis, nes jos viešai skelbiamos įstaigos internetiniame puslapyje. Tokiais būdais sveikatos priežiūros įstaiga siekia skaidrios veiklos ir gero įstaigos vardo, viešindama nuveiktus darbus kovai su korupcija.

Įstaigos vadovas 2016 m. lapkričio mėn. atliko korupcijos indekso nustatymo kriterijų vertinimą (žr. 5 priedą). VšĮ Klaipėdos GMP stoties korupcijos indeksas pagal vertinimo kriterijų surinktų balų skaičių yra 104 balai. Tai reiškia, kad nagrinėjama įstaiga, neturinti monitorių ir teikianti ambulatorines paslaugas, atitinka skaidrios ASPĮ kategoriją (šios grupės intervalas 102-115 balų). Kai kurie kriterijai įstaigai nepritaikomi, nes pacientai nesilanko pačioje įstaigoje, todėl galimų surinkti balų skaičius sumažėja. Su šios ataskaitos duomenimis visuomenei galima susipažinti įstaigos internetiniame puslapyje.

Įstaigos interneto svetainėje skelbiamos darbuotojų elgesio, susidūrus su korupcinėmis veikomis, taisyklės, elektroninio pašto adresas bei telefono numeris, kuriuo asmenys galėtų anonimiškai pranešti apie įstaigos darbuotojų galimus pažeidimus, susijusius su įstaigos veikla. Informacija, kur turi kreiptis pacientas, susidūręs su korupcinio pobūdžio veika, skelbiama visose įstaigos informacijos skelbimo vietose (žr. 2.4 pav.).

VšĮ Klaipėdos GMP stoties vadovas viešai kreipiasi į pacientus įstaigos internetiniame puslapyje, teigdamas, kad įstaigoje ypatingas dėmesys skiriamas ne tik pacientų gydymo kokybei, profesiniams medikų poreikiams, bet ir korupcijos prevencijai. Administracija yra suinteresuota, kad įstaigoje nebūtų korupcijos apraiškų (kyšininkavimas, tarpininko kyšininkavimas, papirkimas, piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi ir kitos korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos).

Pabrėžiama, kad Klaipėdos miesto GMP stoties medikai būtiniosios medicinos pagalbos paslaugas teikia nemokamai ir kad už suteiktą būtinąją medicinos pagalbą iš pacientų negali būti reikalaujama užmokesčio. Skatinama medikams atsidėkoti malonia šypsena, geru žodžiu, padėka (pranešant žodžiu ar raštu Klaipėdos m. GMP stoties administracijai), rankos paspaudimu, bet ne pinigais.

INFORMUOJAME!

SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA PRAŠO JUS BŪTI PILIETIŠKUS. INFORMUOKITE APIE KORUPCIJOS ATVEJUS ANONIMIŠKAI SKAMBINDAMI NEMOKAMU TELEFONU: **8 800 66 004**.

VISI LIETUVOS GYVENTOJAI GALI ANONIMIŠKAI PRANEŠTI APIE KORUPCIJOS ATVEJUS ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOSE.

VISA GAUTA INFORMACIJA BUS ATIDŽIAI ĮVERTINTA IR PATEIKTA ATITINKAMAI KOVOS SU KORUPCIJA INSTITUCIJAI. NEMOKAMAS, ANONIMINIS PASITIKĖJIMO TELEFONAS Į NACIONALINĘ SVEIKATOS APSAUGOS SISTEMĄ ĮNEŠ DAUGIAU KONTROLĖS, SKAIDRUMO IR ATSAKOMYBĖS.

VŠĮ KLAIPĖDOS Miesto greitosios medicininės pagalbos stotyje korupcijos prevencijos klausimais galite kreiptis el. paštu: pavaduotoja@klaipedosgmp.lt arba įstaigos pasitikėjimo telefonu **(8 46) 313689**.

VISA GAUNAMA INFORMACIJA NAUDOJAMA KORUPCIJOS PREVENCIJOS TIKSLAIS. UŽTIKRINAME ASMENS DUOMENŲ IR SUTEIKTOS INFORMACIJOS KONFIDENCIALUMĄ.

ADMINISTRACIJA

2.4 pav. Anoniminė informacija įstaigos internetiniame puslapyje

Šaltinis: <https://klaipedosgmp.lt/veikla/korupcijos-prevencija/anonimine-informacija/>

Gydymo įstaiga, siekdama užtikrinti veiksmingą ir kryptingą korupcijos prevenciją bei aukštą paslaugų kokybę, vadovaudami LR sveikatos apsaugos ministro 2015 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. V-1433 patvirtinta Šakine korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros sistemoje 2015-2019 m. programa bei 2018 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. V-554 „Dėl Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos viešųjų ir biudžetinių įstaigų, teikiančių asmens sveikatos priežiūros paslaugas, veiklos rezultatų vertinimo rodiklių 2018 metų siektinų reikšmių patvirtinimo“, 2017 m. ir 2018 m. buvo atliktos anoniminės pacientų apklausos, kurių tikslas – įvertinti GMP paslaugų kokybę bei korupcijos prielaidas įstaigoje, užtikrinti skaidrumą, viešumą ir kontrolę. 2018 m. tyrime dalyvavo 220 respondentų. Anoniminės anketinės apklausos, kurią sudarė 6 klausimai, rezultatai parodė, kad VšĮ Klaipėdos GMP stotyje būtiniosios medicinos pagalbos paslaugų kokybė vertinama teigiamai, korupcijos apraiškų tiek 2017 m., tiek 2018 m. nenustatyta.

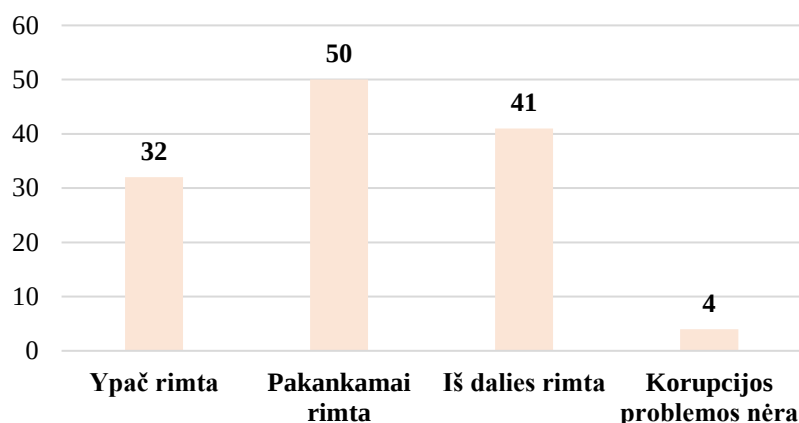
Taip pat pacientai įstaigos tinklalapyje gali viešai susipažinti, kokios yra korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos (apibūdinamas kyšininkavimas, prekyba poveikiu, papirkimas, piktnaudžiavimas, tarnybos pareigų neatlikimas) ir kokia atsakomybė gresia už tai. Pateikti specialiųjų tyrimų tarnybos antikorupciniai vaizdo klipai apie korupcijos daromą žalą, apie skatinimą neduoti kyšio ir pranešti STT.

VšĮ Klaipėdos GMP stoties tinklalapyje yra pateikta informacija apie GMP paslaugas, kurios apmokamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo, ir paslaugas, už kurias asmens sveikatos priežiūros įstaigai, užsakovui (medicininė priežiūra masinių renginių metu) ir pacientui tektų susimokėti. Taip pat skelbiami teikiamų mokamų paslaugų įkainiai, kurie kiekvienais metais tikslinami. Todėl pacientai, kitos gydymo įstaigos ir užsakovai gali orientuotis už kokias paslaugas jie neturi mokėti ir kokio dydžio sumos turi būti apmokant už mokamas paslaugas.

Iš atliktos antikorupcinės aplinkos kūrimo priemonių vertinimo analizės, galima teigti, kad VšĮ Klaipėdos GMP stotis daug dėmesio skiria korupcijos prevencijai ir išsami informacija apie kovą su korupcija yra viešai prieinama, t. y. skelbiama įstaigos internetiniame puslapyje. Kovai su korupcija įstaiga naudoja net 13 priemonių, kurios padeda kovoti su korupcijos apsireiškimu ir plitimu. Analizuojant šias korupcijos prevencijos priemones taip pat siekiama sužinoti ir pačių GMP darbuotojų nuomonę apie korupcijos kontrolės ir prevencijos svarbą, naudą, prielaidas bei pasekmes. Toliau siekiant nustatyti antikorupcinės aplinkos veiksmingumą, analizuojami anoniminėje anketinėje apklausoje dalyvavusių GMP darbuotojų atsakymų duomenys. Iš atliktos analizės bus galima pateikti rekomendacijas veiksmingesniam korupcijos kontrolės ir prevencijos programos įgyvendinimui.

2.3. Antikorupcinės aplinkos VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stotyje veiksmingumas

Šiame bakalauro baigiamojo darbo poskyryje siekiama išsiaiškinti, ar VšĮ Klaipėdos GMP stotyje sukurta antikorupcinė aplinka yra veiksminga darbuotojų atžvilgiu. Informantai 4-ame anketos klausime galėjo pareikšti savo nuomonę apie korupcijos problemos sveikatos apsaugos sistemoje rimtumą. Kaip darbuotojai atsakė į šį klausimą matyti iš 2.5 pav. pateiktų duomenų.

2.5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie korupcijos problemos sveikatos apsaugos sistemoje rimtumą

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Gauti tyrimo rezultatai parodė, kad dauguma gydymo įstaigos darbuotojų (39 proc.) mano, jog korupcijos problema sveikatos apsaugos sistemoje pakankamai rimta. 32 proc. darbuotojų mano, kad korupcijos problema tik iš dalies rimta ir net ketvirtadalis darbuotojų teigė, kad korupcijos problema ypač rimta (šį atsakymo variantą daugiausiai rinkosi bendrosios praktikos slaugytojai). Tačiau 3 proc. respondentų nurodė, kad tokios problemos išvis nėra sveikatos apsaugos sistemoje ir taip atsakė tik GMP vairuotojai ($n = 4$), kurie ko gero mažiausiai susiduria su korupcijos apraiškomis darbo vietoje. Taigi iš gautų tyrimo rezultatų galima daryti išvadą, jog analizuojamos įstaigos darbuotojai mano, kad korupcija egzistuoja sveikatos apsaugos sistemoje ir kad tai pakankamai rimta problema.

Toliau siekiama išsiaiškinti VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojų nuomonę klausimu, ar kyšio davimas sveikatos apsaugos darbuotojams padeda pacientui gauti geresnes gydymo paslaugas. Deja,

gauti apklausos rezultatai rodo, jog kiek daugiau nei trečdalis (35 proc.) informantų mano, kad pacientas duodamas kyšį, dažniausiai gauna geresnes sveikatos priežiūros paslaugas (žr. 2.3 lentelę).

2.3 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie tai, ar kyšis padeda gauti geresnes gydymo paslaugas

<i>Atsakymų variantai</i>	<i>Gydytojai</i>	<i>Bendrosios praktikos slaugytojai</i>	<i>GMP vairuotojai</i>	<i>Administravimo paslaugas teikiantys darbuotojai</i>	<i>Iš viso</i>
Visuomet padeda	-	9	10	-	19
Dažniausiai padeda	1	24	19	-	44
Kartais padeda	-	24	13	4	41
Nepadeda	2	4	10	7	23

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Iš 2.3 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad 38 proc. apklausoje dalyvavusių bendrosios praktikos slaugytojų mano, jog pacientas, duodamas kyšį dažniausiai gauna (19 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų) ir kartais gauna (19 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų) geresnes gydymo paslaugas. Taip pat nemažai apklausoje dalyvavusių GMP vairuotojų (15 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų) teigė, kad pacientui pavyksta dažniausiai gauti geresnes sveikatos priežiūros paslaugas, jei jis duoda kyšį. Net 15 proc. informantų atsakė, kad pacientas, duodamas kyšį, visuomet gauna geresnes gydymo paslaugas ir tik 18 proc. darbuotojų atsakė, jog kyšio davimas, pacientams nepadeda gauti geresnių gydymo paslaugų. Taigi, gauti tyrimo rezultatai parodė, jog VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojai sutinka, kad pacientui suteikiamos geresnės sveikatos priežiūros paslaugos, jei jis sveikatos priežiūros specialistams duoda kyšį (taip teigiančių buvo net 82 proc.).

Toliau tikslinga išsiaiškinti respondentų nuomonę apie tai, ar kyšio davimas padeda sveikatos apsaugos sistemoje dirbančiam darbuotojui spręsti savo asmenines problemas (pvz., finansines, profesines ir kt.). Kaip į šį klausimą atsakė apklausoje dalyvavę darbuotojai matyti iš 2.4 lentelėje pateiktų duomenų.

2.4 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie tai, ar kyšio davimas padeda sveikatos apsaugos sistemos darbuotojui spręsti problemas

<i>Atsakymų variantai</i>	<i>Gydytojai</i>	<i>Bendrosios praktikos slaugytojai</i>	<i>GMP vairuotojai</i>	<i>Administravimo paslaugas teikiantys darbuotojai</i>	<i>Iš viso</i>
Visuomet padeda	-	2	6	-	8
Dažniausiai padeda	1	18	10	-	29
Kartais padeda	-	24	17	3	44
Nepadeda	2	17	19	8	46

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Šiuo klausimu dauguma respondentų (36 proc.) mano, jog paciento kyšio davimas nepadeda išspręsti sveikatos apsaugos sistemos darbuotojo problemų. Taip daugiausiai manančių buvo GMP vairuotojai (15 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų). Kiek daugiau nei trečdalis apklausoje dalyvavusių darbuotojų (35 proc.) teigė, kad paciento duodamas kyšis kartais padeda išspręsti darbuotojo problemas. Tačiau beveik ketvirtadalis informantų (23 proc.) nurodė, kad kyšio gavimas gydymo įstaigos darbuotojui dažniausiai padeda išspręsti jo problemas, taip manančių daugiausiai

buvo bendrosios praktikos slaugytojų (14 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų). Tačiau 6 proc. tyrime dalyvavusių respondentų mano, kad visuomet darbuotojas išsprendžia savo problemas gaudamas kyšį ir tarp jų daugiausiai taip manančių buvo GMP vairuotojai (5 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų). Iš gautų tyrimo rezultatų galima daryti išvadą, jog VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojai mano, jog kyšio gavimas padeda išspręsti problemas gydymo įstaigos darbuotojui (taip teigiančių buvo net 64 proc.).

Iš 7-o anketos klausimo siekiama sužinoti VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojų nuomonę apie korupcijos apraiškų paplitimą sveikatos apsaugos sistemoje (žr. 2.5 lentelę). Atsakydami į šį klausimą informantai galėjo rinktis daugiau nei vieną atsakymo variantą.

2.5 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie korupcijos apraiškų paplitimą sveikatos apsaugos sistemoje

<i>Korupcijos apraiškos</i>	<i>Gydytojai</i>	<i>Bendrosios praktikos slaugytojai</i>	<i>GMP vairuotojai</i>	<i>Administravimo paslaugas teikiantys darbuotojai</i>	<i>Iš viso</i>
Kyšininkavimas (kyšio priėmimas)	2	56	43	9	110
Papirkimas (kyšio davimas)	3	49	29	8	89
Piktnaudžiavimas tarnyba	1	31	17	5	54
Įgaliojimų viršijimas		5	4	-	9
Nepotizmas (giminių ir bičiulių protegavimas)	2	11	5	1	19
Viešųjų pirkimų pažeidimai	1	9	5	3	18
Politinių partijų narių protegavimas	-	6	1	-	7
Sprendimų priėmimo vilkinimas	-	5	-	-	5
Poveikis, siekiant išvengti įstatymų nustatytos atsakomybės	-	4	5	-	9
Naudingų atskiroms grupėms teisės aktų priėmimas	-	5	1	-	6

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Iš 2.5 lentelėje pateiktų tyrimo rezultatų matyti, kad daugiausiai VšĮ Klaipėdos GMP stoties tyrime dalyvavusių darbuotojų (87 proc.) mano, jog labiausiai sveikatos apsaugos sistemoje paplitusi korupcijos rūšis – kyšininkavimas (kyšio priėmimas). Šį atsakymo variantą daugiausiai rinkosi bendrosios praktikos slaugytojai (51 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų), GMP vairuotojai (39 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų) ir administracines paslaugas teikiantys darbuotojai (8 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų). Apklausoje dalyvavę gydytojai mano, jog labiausiai sveikatos apsaugos sistemoje paplitęs papirkimas (kyšio davimas). Taip pat gana didelė dalis visų apklausoje dalyvavusių informantų (70 proc.) teigė, kad papirkimas – labiausiai paplitusi korupcijos rūšis sveikatos apsaugos sistemoje. Beveik pusę respondentų (42 proc.) nurodė, jog labiausiai sveikatos apsaugos sistemoje piktnaudžiaujama tarnybine padėtimi. Taigi gauti tyrimo rezultatai parodė, jog pagal VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojų nuomonę, sveikatos apsaugos sistemoje labiausiai paplitusios šios korupcijos rūšys – kyšininkavimas, papirkimas, piktnaudžiavimas tarnyba.

Toliau informantai galėjo pareikšti nuomonę apie tai, kokios pagrindinės priežastys skatina korupcijos atsiradimą sveikatos apsaugos sistemoje. Taip pat atsakydami į šį klausimą respondentai galėjo rinktis daugiau nei vieną atsakymo variantą. Buvo pateiktas ir vienas atviras atsakymo variantas, kuriame respondentai patys galėjo įrašyti kitas priežastis, tačiau nė vienas apklausoje dalyvavęs respondentas šio atsakymo varianto nesirinko. Didžioji dalis informantų mano, jog

korupcija sveikatos apsaugos sistemoje atsiranda dėl mažų darbuotojų atlyginimo (65 proc.) ir dėl sveikatos priežiūros sistemos darbuotojų nesąžiningumo (63 proc.) (žr. 2.6 lentelę).

2.6 lentelė

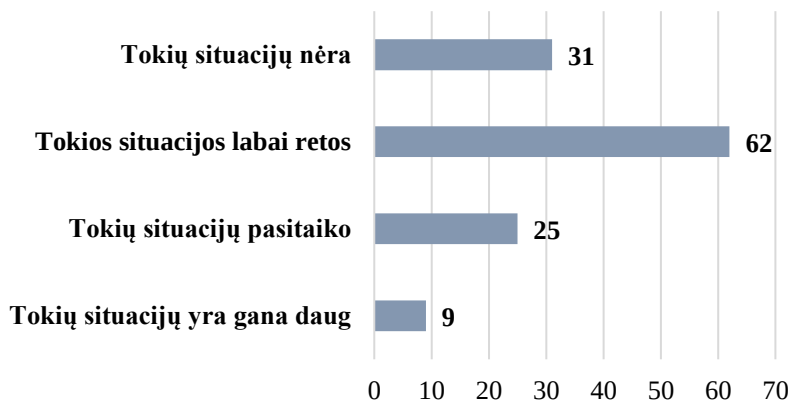
Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie priežastis, kurios skatina atsirasti korupcijai sveikatos apsaugos sistemoje

<i>Korupcijos atsiradimo priežastys</i>	<i>Gydytojai</i>	<i>Bendrosios praktikos slaugytojai</i>	<i>GMP vairuotojai</i>	<i>Administravimo paslaugas teikiantys darbuotojai</i>	<i>Iš viso</i>
Neaiškios administracinės procedūros ir nepakankamas jų viešumas	-	12	5	1	18
Sveikatos apsaugos sistemos darbuotojų nesąžiningumas	2	39	29	10	80
Pacientų nesąžiningumas	3	37	16	5	61
Viešų ir privačių interesų konfliktai	-	11	2	-	13
Neskaidri farmacininkų veikla	1	13	3	-	17
Neteisėtas lobizmas (visuomenės narių, grupių ar atskirų individų veikla siekiant daryti įtaką valdžios sprendimams)	-	7	1	-	8
Nepakankamas kontrolės mechanizmas	-	22	11	8	41
Maži darbuotojų atlyginimai	2	39	35	7	83
Nežinau	-	2	2	-	4
Kita (įrašykite)	-	-	-	-	-

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Beveik pusę apklausoje dalyvavusių respondentų (48 proc.) mano, jog pacientų nesąžiningumas skatina korupciją ir jos plitimą. Beveik trečdalis (32 proc.) įstaigos darbuotojų nurodė, kad nepakankamas kontrolės mechanizmas padeda korupcijai plisti. Kaip mažiausiai reikšmingas priežastis, skatinančias korupciją, informantai nurodė neteisėtą lobizmą (6 proc.), viešų ir privačių interesų konfliktus (10 proc.) ir neskaidrią farmacininkų veiklą (13 proc.). Iš gautų tyrimo rezultatų galima daryti išvadą, jog pagal VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojų nuomonę, didžiausią įtaką korupcijos atsiradimui sveikatos apsaugos sistemoje daro maži darbuotojų atlyginimai ir jų nesąžiningumas.

Anoniminėje anketinėje apklausoje dalyvavę respondentai yra ne tik VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojai, bet taip pat jie gali būti ir pacientai. Todėl iš 9-o anketos klausimo siekiama išsiaiškinti, kaip dažnai patys įstaigos darbuotojai patenka į situaciją, kai norima papildomai atsilyginti, duodant kyšį.

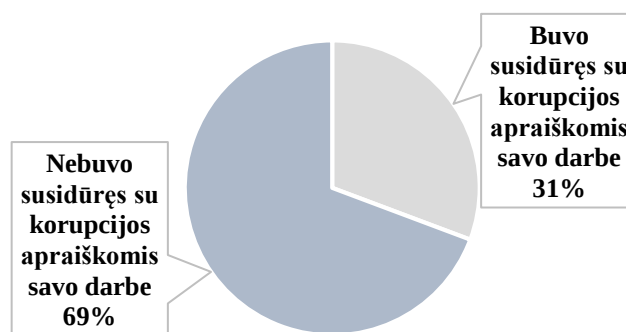

2.6 pav. Respondentų susidūrimo su korupcija sveikatos priežiūros įstaigose dažnumas

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

2.6 paveiksle pateikti tyrimo duomenys rodo, kad beveik pusę respondentų (49 proc.) teigė, jog tokios situacijos, kai norima medicinos personalui atsilyginti duodant kyšį, labai retos, tačiau tai reiškia, kad vis dėlto tokių situacijų pasitaiko. Beveik ketvirtadalis (24 proc.) išvis neigia, kad tokių situacijų pasitaiko (daugiausiai šį atsakymo variantą rinkosi GMP vairuotojai). Tačiau penktadalis (20 proc.) darbuotojų atsakė, kad siūlo papildomai atsilyginti už suteiktas gydymo paslaugas, o 7 proc. teigė, kad su tokia situacija susiduria gana dažnai (daugiausiai šį atsakymo variantą rinkosi bendrosios praktikos slaugytojai). Apibendrinant anketos 9-o klausimo atsakymų duomenis, galima teigti, kad patys VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojai nevengia papildomai atsilyginti sveikatos priežiūros specialistui už suteiktas gydymo paslaugas.

Toliau tikslinga išsiaiškinti, ar patys įstaigos darbuotojai per pastaruosius metus buvo susidūrę su korupcijos apraiškomis savo darbe. Gauti tyrimo rezultatai parodė, jog 31 proc. visų apklausoje dalyvavusių asmenų yra tekę susidurti su korupcijos apraiškomis atliekant savo darbą (žr. 2.7 pav.).

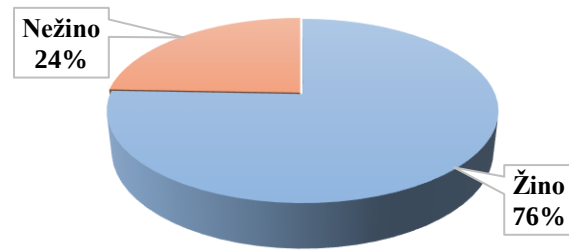

2.7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal susidūrimą su korupcijos apraiškomis savo darbe per pastaruosius metus

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Teigiamą atsakymo variantą daugiausia rinkosi GMP vairuotojai (20 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų). Ko gero daugiau vairuotojai sulaukdavo pasiūlymų papildomai atsiskaityti su jais už pristatymo paslaugas į tam tikras pacientui norimas, patogias vietas. Tačiau beveik 70 proc. apklaustųjų nurodė, kad jiems per pastaruosius metus neteko susidurti su korupcijos apraiškomis savo darbe. Pagal užimamas pareigas VšĮ Klaipėdos GMP stotyje respondentai, atsakydami į šį klausimą, daugiausiai neigiamą atsakymo variantą rinkosi bendrosios praktikos slaugytojai (39 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų). Tik visi apklausoje dalyvavę administracines paslaugas teikiantys darbuotojai nurodė, kad nebuvo susidūrę su korupcija darbe atlikdami savo pareigas, nes šie darbuotojai neturi tiesioginio kontakto su pacientais.

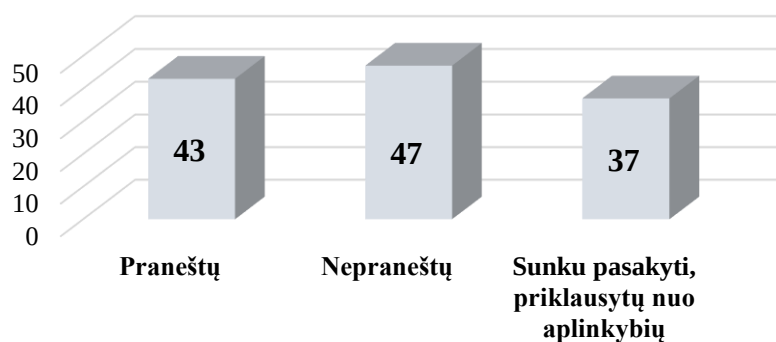
76 proc. apklausoje dalyvavusių informantų nurodė, kad žino kur gali kreiptis norėdami pranešti apie korupcijos atvejus (žr. 2.8 pav.). Tik visi apklausoje dalyvavę administracines paslaugas teikiantys darbuotojai ir gydytojai žino, kam reikia pranešti apie korupcijos atvejus. Tačiau gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad beveik ketvirtadalis (24 proc.) VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojų nežino, kur reikia kreiptis, norint pranešti apie korupcijos atvejus. Pagal užimamas pareigas įstaigoje apklaustieji, atsakydami į šį klausimą, daugiausiai neigiamą atsakymo variantą rinkosi GMP vairuotojai (13 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų).

2.8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal žinojimą, kur reikia kreiptis, norint pranešti apie korupcijos atvejus

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Iš 12-o anketos klausimo siekiama išsiaiškinti, ar įstaigos darbuotojai praneštų apie korupciją, jei susidurtų su ja atlikdami savo pareigas įstaigoje. Gauti tyrimo rezultatai parodė, kad kiek daugiau nei trečdalis apklaustųjų (37 proc.) nepraneštų apie korupcijos apraiškas, jei jiems tektų su jomis susidurti savo darbe (žr. 2.9 pav.). Iš visų apklausoje dalyvavusių darbuotojų daugiausiai apie korupciją praneštų GMP vairuotojai (15 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų).

2.9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, ar praneštų apie korupciją, jei susidurtų su ja savo darbe

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Pagal užimamą statusą įstaigoje daugiausiai bendrosios praktikos slaugytojų nutylėtų apie korupcijos atvejus (20 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų) arba jų veiksmų priklausytų nuo tam tikrų aplinkybių (19 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų). Gana nemaža dalis apklausoje dalyvavusių informantų (29 proc.) nurodė, kad jų apsisprendimą pranešti apie korupciją priklausytų nuo tam tikrų aplinkybių. Deja, iš gautų tyrimo rezultatų galima spręsti, kad VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojų požiūris į korupciją nėra neigiamas, nes tik trečdalis (34 proc.) apklaustųjų praneštų apie žinomus korupcijos atvejus. Todėl toliau tikslinga išsiaiškinti, kokios priežastys lemia tokį darbuotojų apsisprendimą.

Informantai, kurie teigė, kad nepraneštų apie korupcijos atvejus arba jų apsisprendimas priklausytų nuo tam tikrų aplinkybių, tolimesniame anketos klausime galėjo nurodyti priežastis, kodėl taip pasielgtų. Atsakydami į šį klausimą, respondentai galėjo rinktis daugiau nei vieną atsakymo variantą. Taigi gauti tyrimo rezultatai parodė, jog daugiausiai apklausoje dalyvavusių respondentų (35 proc.) nepraneštų apie korupcijos atvejus, nes bijo patys dėl to nukentėti (žr. 2.7 lentelę). Šį atsakymo variantą daugiausiai rinkosi bendrosios praktikos slaugytojai (23 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų).

Respondentų pasiskirstymas pagal priežastis, kodėl nepraneštų apie korupcijos atvejus

<i>Priežastys</i>	<i>Gydytojai</i>	<i>Bendrosios praktikos slaugytojai</i>	<i>GMP vairuotojai</i>	<i>Administravimo paslaugas teikiantys darbuotojai</i>	<i>Iš viso</i>
Tie, kas praneša, galų gale nukenčia skaudžiausiai	-	29	15	-	44
Visi žino apie šiuos atvejus, bet niekas nepraneša	-	6	5	-	11
Nesu įsitikinęs, kad tai korupcijos atvejis	-	9	6	-	15
Nenoriu nieko išduoti, sukelti jiems papildomų rūpesčių	1	15	12	-	28
Nenoriu būti įtrauktas į korupcijos atvejo tyrimą, nes tam reikia laiko	1	4	12	-	17
Nematau, kad korupcijos žala yra didelė	-	17	7	2	26
Kita priežastis (įrašykite)	1	1	-	2	4

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

22 proc. apklaustųjų teigė, jog nepraneštų apie korupciją, nes nenori nieko išduoti ir sukelti papildomų rūpesčių. Deja, penktadalis (20 proc.) visų apklausoje dalyvavusių informantų nurodė, jog nepraneštų apie korupcijos atvejus, nes nemano, jog korupcijos žala yra didelė. GMP vairuotojai nurodė tris pagrindines priežastis, kodėl nepraneštų apie korupciją – nenori patys nukentėti dėl pranešimo, nenori nieko išduoti ir nenori būti įtraukti į korupcijos atvejo tyrimą, nes tam neturi laiko.

Iš 14-o anketos klausimo siekiama išsiaiškinti, apie kokias VšĮ Klaipėdos GMP stotyje vykdomas korupcijos prevencijos priemonės apklausoje dalyvavę darbuotojai yra girdėję. Atsakydami į šį klausimą, respondentai galėjo rinktis daugiau nei vieną atsakymo variantą. Darbuotojai dažniausiai įvardijo jiems žinomas šias korupcijos prevencijos priemones: VšĮ Klaipėdos GMP stoties elgesio kodeksas (67 proc.), pacientų anoniminės apklausos (57 proc.) ir korupcijos prevencijos programos (40 proc.) (žr. 2.8 lentelę).

2.8 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal žinojimą apie vykdomas korupcijos prevencijos priemones įstaigoje

<i>Korupcijos prevencijos priemonės</i>	<i>Gydytojai</i>	<i>Bendrosios praktikos slaugytojai</i>	<i>GMP vairuotojai</i>	<i>Administravimo paslaugas teikiantys darbuotojai</i>	<i>Iš viso</i>
Korupcijos prevencijos programos	2	21	18	10	51
VšĮ Klaipėdos GMP stoties elgesio kodeksas	3	41	32	9	85
Pacientų anoniminės apklausos	3	28	33	9	73
Elgesio taisyklės susidūrus su korupcija	1	14	3	2	20
Vaistinių preparatų/medicinos priemonių reklamavimo tvarkos aprašas	-	2	-	-	2
Antikorupcinis švietimas	1	14	5	3	23
Viešinami korupcijos atvejai	1	4	1	-	6
Vidaus teisės aktų bei korupcijos prevencijos programų vertinimas	1	1	4	-	6
Pranešimas apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas	1	3	2	-	6
Nežinau	-	10	2	-	12
Kita (įrašykite)	-	-	-	-	0

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Mažiausiai apklausoje dalyvavę respondentai yra girdėję apie šias įstaigoje vykdomas korupcijos prevencijos priemones: vaistinių preparatų/medicinos priemonių reklamavimo tvarkos aprašą (1,5 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų), viešinamus korupcijos atvejus (5 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų), vidaus teisės aktų bei korupcijos prevencijos programų vertinimą (5 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų), pranešimą apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas (5 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų).

Tačiau 9 proc. apklaustųjų nurodė, kad nežino apie VšĮ Klaipėdos GMP stotyje vykdomas korupcijos prevencijos priemones. Daugiausiai šį atsakymo variantą rinkosi bendrosios praktikos slaugytojai (8 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų). Iš gautų tyrimo rezultatų galima daryti išvadą, kad VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojai yra informuoti apie įstaigoje vykdomas korupcijos prevencijos priemones.

Toliau tikslinga išsiaiškinti respondentų nuomonę apie įstaigoje vykdomų korupcijos prevencijos priemonių veiksmingumą. 15-ame anketos klausime informantams reikėjo sureitinguoti korupcijos prevencijos priemones pagal požymius: „Labai veiksminga“, „Veiksminga“, „Pakankamai veiksminga“ ir „Neveiksminga“ (žr. 2.9 lentelę).

2.9 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal nuomonę apie įstaigoje vykdomų korupcijos prevencijos priemonių veiksmingumą

<i>Korupcijos prevencijos priemonės</i>	<i>Labai veiksminga</i>	<i>Veiksminga</i>	<i>Pakankamai veiksminga</i>	<i>Neveiksminga</i>
Korupcijos prevencijos programos	28	44	44	7
VšĮ Klaipėdos GMP stoties elgesio kodeksas	35	39	45	6
Pacientų anoniminės apklausos	13	31	39	32
Elgesio taisyklės susidūrus su korupcija	10	45	55	11
Vaistinių preparatų/medicinos priemonių reklamavimo tvarkos aprašas	7	36	54	22
Antikorupcinis švietimas	16	46	54	7
Viešinami korupcijos atvejai	27	37	43	14
Vidaus teisės aktų bei korupcijos prevencijos programų vertinimas	12	35	61	13
Pranešimas apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas	23	43	51	6

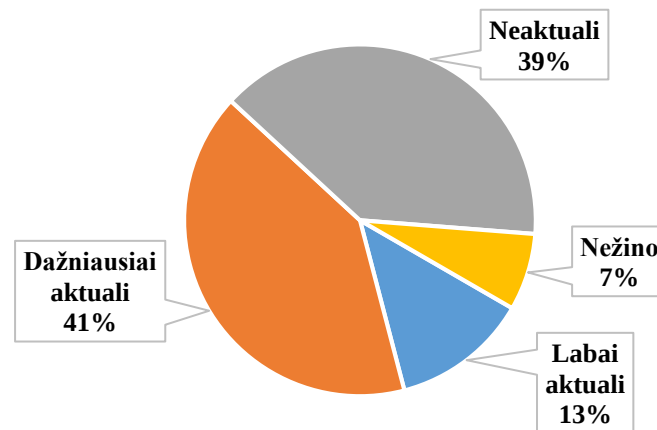
Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Iš 2.9 lentelėje pateiktų duomenų matyti, jog apklaustieji mano, kad veiksmingiausios sveikatos priežiūros įstaigoje vykdomos korupcijos prevencijos priemonės yra šios: VšĮ Klaipėdos GMP stoties elgesio kodeksas (27,5 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų), korupcijos prevencijos programos (22 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų) ir viešinami korupcijos atvejai (21 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų). Veiksmingomis korupcijos prevencijos priemonėmis laikomos antikorupcinis švietimas (36 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų), elgesio taisyklės susidūrus su korupcija (35 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų) ir pranešimas apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas (34 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų).

Pakankamai veiksmingos korupcijos prevencijos priemonės, respondentų nuomone, yra šios: vidaus teisės aktų bei korupcijos prevencijos programų vertinimas (48 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų), elgesio taisyklės susidūrus su korupcija (43 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų), vaistinių preparatų/medicinos priemonių reklamavimo tvarkos aprašas bei

antikorupcinis švietimas (po 42,5 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų). Prie neveiksmingų korupcijos prevencijos priemonių apklaustieji daugiausiai priskyrė tokias priemones: pacientų anoniminės apklausos (25 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų), vaistinių preparatų/medicinos priemonių reklamavimo tvarkos aprašas (17 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų) ir viešinami korupcijos atvejai (11 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų).

Iš paskutinio anketos klausimo siekiama išsiaiškinti, kiek patiems VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojams aktuali informacija apie korupciją ir jos prevenciją. 41 proc. apklaustųjų teigė, kad jiems informacija apie korupciją ir jos prevenciją dažniausiai aktuali (žr. 2.10 pav.).

2.10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai, kiek jiems svarbi informacija apie korupciją ir jos prevenciją

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis atlikto tyrimo rezultatais

Tačiau iš 2.10 paveiksle pateiktų duomenų matyti, jog taip pat nemaža dalis apklausoje dalyvavusių respondentų (39 proc.) informacija apie korupciją ir jos prevenciją neaktuali ir tik 13 proc. apklaustųjų žinios apie korupciją ir jos prevenciją labai aktualios, o 7 proc. nurodė, kad nežino ar jiems aktuali ar neaktuali tokia informacija.

Atliktos anoniminės anketinės apklausos rezultatai parodė, jog beveik visi nagrinėjamos įstaigos darbuotojai mano, kad korupcija sveikatos apsaugos sistemoje egzistuoja ir kad tai pakankamai rimta problema. Didžioji dalis VšĮ Klaipėdos GMP stotyje dirbančiųjų sutinka, kad pacientas duodamas kyšį, dažniausiai gauna geresnes sveikatos priežiūros paslaugas, ir kad kyšio gavimas padeda išspręsti sveikatos priežiūros specialisto problemas. Gauti tyrimo rezultatai parodė, jog VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojų nuomone, sveikatos apsaugos sistemoje labiausiai paplitusios šios korupcijos rūšys – kyšininkavimas, papirkimas, piktnaudžiavimas tarnyba, o didžiausią įtaką korupcijos atsiradimui sveikatos apsaugos sistemoje daro maži darbuotojų atlyginimai bei jų ir pacientų nesąžiningumas. Deja, ir patys VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojai teigė, kad nevengia papildomai atsilyginti medicinos personalui už suteiktas gydymo paslaugas. Daugumai įstaigos darbuotojų per pastaruosius metus neteko susidurti su korupcijos apraiškomis savo darbe, tačiau jei tektų, tai žinotų, kur galėtų kreiptis norėdami pranešti apie korupcijos atvejus. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojų požiūris į korupciją nėra neigiamas, nes tik trečdalis jų praneštų apie žinomus korupcijos atvejus. Daugiausiai apklausoje dalyvavusių darbuotojų teigė, kad nepraneštų apie korupcijos atvejus todėl, kad bijo patys dėl to nukentėti, kad nenori nieko išduoti ir sukelti papildomų rūpesčių, o penktadalio – apskritai nemano, jog korupcijos žala yra didelė. Nagrinėjamos įstaigos darbuotojai yra informuoti apie VšĮ Klaipėdos GMP stotyje

vykdomas korupcijos prevencijos priemonės, o dažniausiai apklausoje įvardintos šios priemonės: elgesio kodeksas, pacientų anoniminės apklausos ir korupcijos prevencijos programos. Apklaustieji mano, kad veiksmingiausios sveikatos priežiūros įstaigoje vykdomos korupcijos prevencijos priemonės yra VšĮ Klaipėdos GMP stoties elgesio kodeksas, korupcijos prevencijos programos ir viešinami korupcijos atvejai, o neveiksmingiausios – pacientų anoniminės apklausos ir vaistinių preparatų/medicinos priemonių reklamavimo tvarkos aprašas. Daugumai įstaigos darbuotojų informacija apie korupciją ir jos prevenciją yra aktuali, tačiau kiek daugiau nei trečdalis apklaustųjų teigė, kad jiems tokia informacija neaktuali.

IŠVADOS

Atlikta teorijos analizė parodė, kad korupcijos sąvoką nagrinėja daug mokslininkų, tyrinėtojų, tačiau nėra priimta vieningo, tikslaus korupcijos sąvokos apibrėžimo. Apibūdinant korupciją, akcentuojami tokie aspektai – neteisėtų pareigų panaudojimas, asmeninės naudos siekimas, neteisėtas praturtėjimas, piktnaudžiavimas savo padėtimi. Korupcijos atsiradimą ir plitimą sveikatos apsaugos sistemoje lemia teisinės, ekonominės, socialinės ir valstybinės priežastys, taip pat sveikatos sistemos veikėjų godumas bei vertybių stoka, dėl ko daromas neigiamas poveikis sveikatos priežiūros sistemai, gydytojų profesijai ir visuomenei. Nustačius korupcijos priežastį ir taikant efektyvias valdymo priemones, korupcijos pasireiškimą ir plitimą galima valdyti ir sumažinti.

Dėl korupcijos atsiranda įvairių rizikų fiziniams ir juridiniams asmenims. Šis reiškinys mažina įplaukas į valstybės biudžetą, kadangi kyšiai niekur neapskaitomi ir nuo jų nemokami mokesčiai, šalies ekonomikos augimą, didina valstybių investicijų kainas, menkina užsienio investicijų patrauklumą, skatina nesąžiningą konkurenciją, kelia pavojų valstybės valdymui ir visuomenės moralei. Dėl korupcijos taip pat pažeidžiamos esminės žmogaus teisės į sveikatos apsaugą, nuosavybę, išsilavinimą. Todėl norint išvengti korupcijos pasekmių, būtina imtis prevencinių priemonių, kurios mažintų ir stabdytų korupcijos atsiradimą ir plitimą.

Sveikatos priežiūros sistemoje korupcijos atsiradimą ir plitimą lemia veiklos pobūdis, bendrosios (socialinės, technologinės, ekonominės, teisinės, vadybinės ir politinės) bei specifinės (sveikatos priežiūros specialistų trūkumas, maža viešųjų pirkimų kontrolė, vadovų pakantumas korupcijai, sveikatos paslaugų apmokėjimo netolygumas) priežastys, taip pat šios sistemos nepakankamas teisinis reglamentavimas ir sudėtinga jos struktūra, visuomenės tolerancija korupcijai. Mokslininkai ir tyrinėtojai vieną kaip pagrindinių korupcijos atsiradimo sveikatos priežiūros įstaigoje prie laidų įvardija mažus darbuotojų atlyginimus. Tačiau vien atlyginimų didinimas, nepanaikina visų korupcijos pasireiškimų priežasčių, todėl kovoti su korupcija reikia visapusiškai, mažinant jos mastus.

Antikorupcinės aplinkos kūrimu siekiama šalinti korupcijos padarinius, kurie trukdo plėtoti ekonomiką, demokratiją, kurti socialinę gerovę, stiprinti nacionalinį saugumą, didinti viešųjų paslaugų teikimo kokybę. Lietuvoje yra taikomos šios korupcijos prevencijos priemonės: antikorupcinis švietimas, informacijos teikimas visuomenei, teisės aktų antikorupcinis vertinimas, baudžiamoji atsakomybė už korupcines veikas, sukurta nacionalinė antikorupcinė teisinė bazė. Šalyje su korupcijos reiškiniu ir plitimu kovojama sistemingai, kuriant nacionalinę, šakinę ir institucines programas. Taip pat panaikinant monopoliją, mažinant diskreciją, didinant atsakomybę už korupcinę veiką, pranešėjų apsauga yra labai svarbūs antikorupcinės aplinkos kūrimo elementai. Rengiant korupcijos prevencijos programas yra skatinamas jos vertinimas, analizavimas, visuomenės formavimas korupcijos nepakantumui, korupcijos apraiškų atsiradimo mažinimui. Siekiant nustatyti, ar antikorupcinė politika vykdoma efektyviai, Lietuvos Specialiųjų tyrimų tarnyba vertina viešųjų įstaigų korupcijos prevencijos programas ir teikia pastabas bei siūlymus, į kuriuos atsižvelgdamos įstaigos tobulina savo parengtas kovos su korupcija programas.

Atlikta teisės aktų analizė parodė, kad antikorupcinės aplinkos kūrimo sveikatos priežiūros sistemoje teisiniu reglamentavimui turi būti skiriama daug dėmesio, nes teisės aktų spragos ir trūkumai padeda atsirasti ir plisti korupcijai. Reikia kurti tokius teisės aktus, kurie numatytų griežtą atsakomybę už korupcinę veiką, įdiegtų korupcijos kontrolės bei priežiūros sistemas. Pagrindiniai nacionaliniai teisės aktai, padedantys kurti antikorupcinę aplinką sveikatos priežiūros sistemoje: LR korupcijos

prevencijos įstatymas, LR specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas, LR nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa, LR šakinė korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros sistemoje 2015–2019 metų programa, LR baudžiamasis kodeksas.

Norint atlikti VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties antikorupcinės aplinkos kūrimo ir vertinimo analizę, buvo naudotas kokybinis tyrimo metodas (dokumentų analizė) ir kiekybinis tyrimo metodas (anoniminė anketinė apklausa).

Atlikta korupcijos prevencijos dokumentų analizė parodė, kad VšĮ Klaipėdos GMP stotis didelį dėmesį skiria korupcijos netoleravimui, stebėjimui, skaidrios veiklos bei nepriekaištingo įstaigos vardo siekimui. Įstaiga turi parengusi korupcijos prevencijos 2016-2018 metų programą, kuri skirta užtikrinti veiksmingą ir kryptingą korupcijos prevenciją ir kontrolę, bei tikslingam jos įgyvendinimui yra sudarytas priemonių planas. VšĮ Klaipėdos GMP stotis turi Elgesio kodeksą, kuris nustato pagrindinius įstaigos darbuotojų elgesio principus, kurių jie privalo laikytis, darbo metu, bei elgesio taisyklės susidūrus su korupcija, kurios reglamentuoja, kaip privalo elgtis įstaigos darbuotojai, susidūrę su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika. Vaistinių preparatų ir medicinos priemonių reklamavimo tvarkos apraše yra reglamentuotos reklaminės veiklos subjektų ir vaistų reklamuotojų pareigos.

Kovai su korupcija įstaiga naudoja net 13 priemonių, kurios padeda kovoti su korupcijos apsireiškimu ir plitimu, ir kurios yra viešai prieinamos visuomenei (skelbiamos įstaigos internetiniame puslapyje). VšĮ Klaipėdos GMP stotis numatytais terminais per 2016-2018 metus atliko visus numatytus veiksmus kovojant su korupcija. 2016 m. buvo atliktas korupcijos indekso nustatymo kriterijų vertinimas, kuris parodė, kad nagrinėjama įstaiga atitinka skaidrios ASPĮ kategoriją.

Iš gautų anketinės apklausos rezultatų galima daryti išvadą, jog beveik visi VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojai supranta, kad korupcijos egzistavimas sveikatos apsaugos sistemoje yra pakankamai rimta problema, kad pacientui pavyksta gauti geresnes gydymo paslaugas, jei duoda kyšį. Darbuotojų nuomone, labiausiai sveikatos apsaugos sistemoje paplitęs kyšininkavimas, papirkinėjimas ir piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi, o didžiausią įtaką korupcijos atsiradimui sveikatos apsaugos sistemoje daro maži darbuotojų atlyginimai bei jų ir pacientų nesąžiningumas. VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojai taip pat nevengia papildomai atsilyginti medicinos personalui už suteiktas gydymo paslaugas. Daugumai įstaigos darbuotojų per pastaruosius metus neteko susidurti su korupcijos apraiškomis savo darbe, tačiau žino, kur galėtų kreiptis norėdami pranešti apie korupcijos atvejus. Tačiau tyrimo rezultatai parodė, jog dirbantieji įstaigoje toleruoja korupciją, nes tik trečdalis jų praneštų apie žinomus korupcijos atvejus, o penktadalis – apskritai nemano, jog korupcijos žala yra didelė.

Įstaigos darbuotojai žino apie VšĮ Klaipėdos GMP stotyje vykdomas korupcijos prevencijos priemones ir mano, kad veiksmingiausios yra Elgesio kodeksas, korupcijos prevencijos programos ir viešinami korupcijos atvejai, o neveiksmingiausios – pacientų anoniminės apklausos ir vaistinių preparatų/medicinos priemonių reklamavimo tvarkos aprašas. Daugumai įstaigos darbuotojų informacija apie korupciją ir jos prevenciją yra aktuali, tačiau kiek daugiau nei trečdaliui priešingai – tokia informacija neaktuali.

REKOMENDACIJOS

Atlikta empirinė analizė parodė, kad VšĮ Klaipėdos GMP stotis turi sukūrusi korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programą ir šios programos įgyvendinimo priemonių planą ir kad visos priemonės yra įgyvendintos. Tačiau 2019-2020 metais nebuvo vykdoma jokia antikorupcinė veikla, viešai neskelbiama su korupcijos prevencija susijusi veikla. Rekomenduotina VšĮ Klaipėdos GMP stočiai parengti naujas korupcijos prevencijos programas ir jų įgyvendinimo priemonių planus.

Neveiksminga yra rengti pacientų anonimines apklausas, kadangi VšĮ Klaipėdos GMP stotyje pacientai nesilanko. Tikslingiau būtų rengti įstaigos darbuotojų anonimines apklausas antikorpucine tema, antikorpucines viktorinas, siekiant nustatyti geriausius antikorpucijos žinovus. Tokiu būdu būtų galima išsiaiškinti, kokių darbuotojams trūksta žinių korupcijos prevencijos tematika. Taip pat būtų galima organizuoti viktorinas ir kitus interaktyvius mokymus, kuriuose būtų pateikiamos korupcinės situacijos. Sprendžiant šias situacijas darbuotojai ugdytųsi sąžiningo elgesio nuostatas.

Rekomenduotina kasmet ir dažniau rengti mokymus antikorpucine tematika įstaigos darbuotojams, nes anketinės apklausos rezultatai atskleidė, jog ketvirtadalis darbuotojų nežino, kur reikia kreiptis, norint pranešti apie korupcijos atvejus. VšĮ Klaipėdos GMP stotyje yra darbuotojų, dirbančių mažiau negu metus ir kiek daugiau nei metus, tačiau jiems mokymų korupcijos prevencijos tema nebuvo (buvo klausama prieš metus ir vėliau priimtų dirbti darbuotojų, jie teigė, kad 2019-2020 metais nebuvo organizuojami jokie seminarai antikorpucine tema).

Iš atlikto anketinio tyrimo išsiaiškinta, kad įstaigoje yra darbuotojų, kurie nežino, kokios yra VšĮ Klaipėdos GMP stotyje vykdomos korupcijos prevencijos priemonės. Rekomenduotina labiau informuoti, supažindinti darbuotojus apie įstaigoje vykdomas antikorpucines priemones, kur galima apie jas rasti informacijos, pavyzdžiui, kas ketvirtį vieną kartą parengti trumpus naujienlaiškus, priminimus, kuriuos būtų galima siųsti intranetu ar el. paštu kiekvienam darbuotojui.

Atliktos anketinės apklausos rezultatai parodė, jog VšĮ Klaipėdos GMP stoties darbuotojai mano, jog pagrindinė priežastis, skatinanti korupciją sveikatos apsaugos sistemoje, - maži darbuotojų atlyginimai. Todėl pagal galimybę rekomenduotina įstaigai peržvelgti darbuotojų atlyginimus ir atrasti galimybę juos padidinti. Galbūt būtų galima skatinti darbuotojus sąžiningai dirbti, skiriant jiems tam tikro dydžio priedus prie darbo užmokesčio arba vadovui pagiriant darbuotoją girdint kolektyvui už viešai ar įstaigos vadovui išsakytas pacientų padėkas (pacientai gali viešai įstaigos internetiniame puslapyje palikti atsiliėpimą apie GMP darbuotojų darbą).

LITERATŪRA

1. Ackerman, R. S. (2001). *Korupcija ir valdžia: priežastys, padariniai ir reforma*. Vilnius: Vaga.
2. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydzūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
3. Bubnienė, D., Ruževičius, J. (2010). Kokybės valdymas sveikatos priežiūros institucijose ypatumai. *Verslo ir teisės aktualijos*, T 5, 17–35.
4. Buinickienė, N. (2017). Korupcijos priežastys ir jų valdymo priemonės Lietuvos sveikatos priežiūros sistemoje. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 39 (2), 148–156.
5. Dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų, susidūrusių su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, elgesio taisyklių patvirtinimo: Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas 2014 m. liepos 7 d. Nr. V-773. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8c119670093f11e497f0ec0f2b563356/asr>
6. Dėl korupcijos prevencijos sveikatos sistemoje programos patvirtinimo: Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas 2009 m. lapkričio 17 d. Nr. V-942. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.358850/asr>
7. Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos patvirtinimo: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2015 m. kovo 10 d. Nr. XII-1537. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8e499812cbbe11e49bcec506eeda6c5f>
8. Dėl Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2020–2023 metų korupcijos prevencijos programos patvirtinimo: Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas 2020 m. gegužės 28 d. Nr. V-802. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/607a5e91a11c11eaa51db668f0092944/>
9. Dėl padalinių ir asmenų, valstybės ar savivaldybių įstaigose vykdančių korupcijos prevenciją ir kontrolę, veiklos ir bendradarbiavimo taisyklių patvirtinimo: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2004 m. gegužės 19 d. Nr. 607. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.233772>
10. Dėl pavyzdinių medicinos etikos komisijų nuostatų: Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos įsakymas 1997 m. kovo 21 d. Nr. 116. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.37630/asr>
11. Dėl savivaldybės korupcijos prevencijos programos rengimo metodikos patvirtinimo: Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus įsakymas 2008 m. gruodžio 31 d. Nr. 2-369. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=nz8qn7j9t&documentId=TAIS.336093&category=TAD>
12. Dėl šakinės korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros sistemoje 2015–2019 metų programos patvirtinimo: Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas 2015 m. gruodžio 10 d. Nr. V-1433. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/cead6bb0a36e11e59010bea026bdb259>
13. Dikčius, V. (2011). Anketos sudarymo principai. Prieiga per internetą: https://www.evaf.vu.lt/dokumentai/katedros/Rinkodaros_katedra/Medziaga_studentams/Anketos_sudarymo_principai.pdf
14. European Commission (2013). *Study on Corruption in the Healthcare Sector*. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-is-new/news/news/docs/20131219_study_on_corruption_in_the_healthcare_sector_en.pdf

15. Gavelytė, I. (2004). Kyšininkavimas kaip korupcinė nusikalstama veika. *Teisė*, 53, 80–101.
16. Gavelytė, I. (2005). Korupcijos prevencijos priemonių reikšmė ir šiuolaikiniai ypatumai. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 5, 113–118.
17. Gutauskas, A., Ragauskas, P., Stračinskienė, L., Čilinskas, K. (2005). *Skaidrios savivaldos link*. Vilnius: Firidas.
18. *Imties dydžio skaičiuoklė*. Prieiga per internetą: <http://www.apklausos.lt/imties-dydis>
19. Kardelis, K. (2007). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Liucilijus.
20. Klitgaard, R., MacLean–Abaroa, R., Parris, H. L. (2005). *Korumpuoti miestai: praktinis korupcijos gydymo ir prevencijos vadovas*. Vilnius: Eugrimas.
21. *Korupcijos prevencija – anoniminė informacija*. Prieiga per internetą: <https://klaipedosgmp.lt/veikla/korupcijos-prevencija/anonimine-informacija/>
22. Krutinytė, G. (2013). Antikorupcinė sistema aukštojoje mokykloje: Šiaulių universiteto atvejis (magistro darbas, Šiaulių universitetas).
23. Kubilienė, L. (2018). *Antikorupcinė politika sveikatos apsaugos sistemoje: esamos situacijos analizė*. Vilnius: LR Sveikatos apsaugos ministerija. Prieiga per internetą: <http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2018/04/Antikorupcin%C4%97-politika-sveikatos-apsaugos-sektoriuje.pdf>
24. Langbein, L., Felbinger, L. C. (2006). *Public Programe evaluation: a statistical guide*. M. E. Shape: Armonk, New York.
25. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2B866DFF7D43/asr>
26. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas. 2002 m. gegužės 28 d. Nr. IX-904. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.168154/asr>
27. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba. *Lietuvos korupcijos žemėlapis 2019*. Prieiga per internetą: <https://www.stt.lt/analitine-antikorupcine-zvalgyba/lietuvos-korupcijos-zemelapis/7437>
28. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas. 2000 m. gegužės 2 d. Nr. VIII-1649. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.100816?jfwid=5sjolfzn1>
29. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas. 1997 m. liepos 2d. Nr. VIII-371. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41669/asr>
30. Luobikienė, I. (2006). *Sociologinių tyrimų metodika*. Kaunas: Technologijos.
31. Malevski, H. (2010). Recenzija apie Gintarės Šatienės daktaro disertaciją „Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams“. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 1 (17), 150–154.
32. Michailovič, I. (2004). Korupcija pagal Europos Sąjungos dokumentus ir kai kurie Lietuvos baudžiamojo teisinio reglamentavimo aspektai, *Teisė*, 50, 106–112.
33. Misevičienė, A. (2016). Visuomenės vaidmuo vykdant korupcijos prevenciją Lietuvoje (magistro darbas, Mykolo Romerio universitetas).
34. Nakrošis, V., Jarmalavičiūtė, N., Burakienė, D. (2007). *Ką kaip ir kodėl vertiname?* Trumpai apie Europos Sąjungos finansuojamų programų vertinimą. Vilnius. Prieiga per internetą: <http://www.esparama.lt/documents/10157/7f3178d8-fc17-43eb-af89-26f11a5a8e30>
35. Palidauskaitė, J. (2005). Korupcijos ir atsakomybės problema viešojo administravimo sistemoje. *Viešojo politika ir administravimas*, Nr. 13, 25–38.
36. Palidauskaitė, J. (2010). Korupcija viešuosiuose pirkimuose: nuo teorinės apibrėžties iki atvejo studijos. *Viešojo politika ir administravimas*, 32, 74–84.

37. Palidauskaitė, J., Raudonienė, A. (2004). Antikorupcinės kultūros gairės Lietuvoje. *Kultūrologija*, T. 11, 55–76.
38. Philp, M. (2002). Political corruption, democratization, and reform. Political corruption in transition. A skeptic's handbook. (Ed. S. Kotkin, A. Sajo). Budapest: Ceu Press, 57-79.
39. Ragauskas, P., Kavoliūnaitė-Ragauskienė, E., Vitkutė, E. A. (2014). *Korupcija privačiame sektoriuje: normatyvinė samprata ir paplitimas tam tikrose srityse*. Vilnius: Justitia.
40. Raudonienė, A. (2002). Modernėjanti klasikinio korupcijos apibrėžimo Lietuvoje kaita. *Lietuvos teisės universiteto jurisprudencija*, 32 (24), 114–121.
41. Raudonienė, A. (2003). Korupcijos kategorijų analizė. *Jurisprudencija*, 41(33), 81–90.
42. Rupšienė, L. (2007). *Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
43. Savedoff, W. D., Hussmann, K. (2010). Kodėl sveikatos priežiūros sistemoms būdinga korupcija? Kn. *Korupcijos mįslės* (pp. 91–111). Vilnius: Eugrimas.
44. Specialiųjų tyrimų tarnyba (2018). *Antikorupcinės aplinkos kūrimo viešajame sektoriuje kūrimo ir įgyvendinimo vadovas*. Vilnius. Prieiga per internetą: https://www.stt.lt/data/public/uploads/2019/11/aav_viesajam_2018_09_05_viesinimui_pdf_2_lt.pdf
45. Stasiukevičiūtė, E., Vonžodaitė, R. (2012). *Korupcijos samprata, priežastys ir pasekmės*. Anotacija. Kaunas: Kauno kolegija.
46. Steponavičienė, G. (2005). Elektroninės valdžios galimybės mažinant korupciją viešajame sektoriuje. Kn. *Kaip pažaboti korupciją?* (pp. 161-190). Vilnius: Transparency International Lietuvos skyrius.
47. *Tarptautinių žodžių žodynas*. (1995). Kaunas: Šviesa.
48. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras.
49. *Vaistinių preparatų / medicinos priemonių reklamuotojų vizitų ir reklaminių renginių organizavimo tvarkos aprašas*. Prieiga per internetą: <https://klaipedosgmp.lt/veikla/korupcijos-prevensija/vaistiniu-preparatu-ir-med-priemoniu-reklamavimo-tvarkos-aprasas/>
50. Vedung, E. (2000). *Public Policy And Program Evaluation*. New Brunswick. Prieiga per internetą: https://books.google.lt/books?id=l6Bm7lBfl6YC&pg=PR9&hl=lt&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false
51. Vian, T. (2010). Korupcija ligoninės administracijoje. Kn. *Korupcijos mįslės* (pp. 124–144). Vilnius: Eugrimas.
52. Viršilienė, O. (2010). Naujosios viešosios vadybos principu taikymas savivaldybės veikloje: Mažeikių rajono atvejis (magistro darbas, Šiaulių universitetas).
53. *VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties elgesio kodeksas*. Prieiga per internetą: <https://klaipedosgmp.lt/veikla/korupcijos-prevensija/gmp-elgesio-kodeksas/>
54. *VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės stoties korupcijos prevencija*. Prieiga per internetą: <https://klaipedosgmp.lt/veikla/korupcijos-prevensija/>
55. *VšĮ Klaipėdos miesto greitosios medicininės pagalbos stoties korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programa*. Prieiga per internetą: <https://klaipedosgmp.lt/veikla/korupcijos-prevensija/korupcijos-prevensijos-programa/>
56. *VšĮ Klaipėdos miesto greitosios medicinos pagalbos stoties korupcijos prevencijos 2016–2018 metų programos įgyvendinimo priemonių planas*. Prieiga per internetą: <https://klaipedosgmp.lt/wp-content/uploads/2017/01/planas2016-2018.pdf>
57. *VšĮ Klaipėdos GMP stoties korupcijos indekso nustatymo kriterijai*. Prieiga per internetą: <https://klaipedosgmp.lt/wp-content/uploads/2017/05/Korupcijos-indekso-kriterijai.pdf>
58. Weiss, C. (2006). *Vertinimas*. Vilnius, Homo Liber.

PRIEDAI

1 priedas

Pagrindiniai Lietuvos kovos su korupcija ir korupcijos prevencijos teisės aktai

<i>Eil. Nr.</i>	<i>Nacionaliniai teisės aktai</i>	<i>Reglamentuojamas turinys dėl korupcijos ir jos prevencijos</i>
1.	LR sveikatos apsaugos ministerijos 1997 m. kovo 21 d. įsakymas Nr. 116 „Dėl pavyzdinių medicinos etikos komisijų nuostatų“	Konkrečiai apibrėžtos medicinos įstaigų etikos komisijų funkcijos. Vieni iš pagrindinių etikos komisijų uždavinių ir funkcijų – stebėti ir kontroliuoti, kaip laikomasi etikos reikalavimų ir padėti spręsti iškilusias medicinos etikos problemas, dalyvauti rengiant įstaigos teisės aktus bei vidaus dokumentus ir vertinti juos medicinos etikos požiūriu.
2.	LR viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas, 1997 m. liepos 2d. Nr. VIII-371	Šiuo įstatymu siekiama suderinti valstybės tarnyboje dirbančių asmenų privačius ir visuomenės viešuosius interesus, užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams, įtvirtinti priimamų sprendimų nešališkumą ir užkirsti kelią atsirasti bei plisti korupcijai valstybės tarnyboje.
3.	LR specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas, 2000 m. gegužės 2 d. Nr. VIII-1649	Tai pagrindinė institucija, tirianti korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, taip pat taikanti įvairias korupcijos prevencijos priemones. Nustatyta šios institucijos paskirtis, veiklos teisiniai pagrindai, uždaviniai, funkcijos, tarnybos organizavimas, finansavimas, veiklos kontrolės būdai, pareigūnų teisės ir pareigos ir kt.
4.	LR baudžiamasis kodeksas, 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. XXXIII skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams“.	Nurodyti korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų požymiai. Pagrindinės iš minėtų veikų yra kyšininkavimas, prekyba poveikiu, papirkimas, piktnaudžiavimas ir tarnybos pareigų neatlikimas. Už išvardytas nusikalstamas veikas baudžiamojon atsakomybėn traukiami asmenys, padarę nusikalstamas veikas.
5.	LR korupcijos prevencijos įstatymas, 2002 m. gegužės 28 d. Nr. IX-904	Nustato pagrindinius korupcijos prevencijos principus, tikslus ir uždavinius valstybės tarnyboje ir privačiame sektoriuje, korupcijos prevencijos priemones ir jų teisinius pagrindus, korupcijos prevencijos subjektus bei jų teises ir pareigas korupcijos prevencijos srityje.
6.	LR Vyriausybės 2004 m. gegužės 19 d. nutarimas Nr. 607 „Dėl padalinių ir asmenų, valstybės ar savivaldybių įstaigose vykdančių korupcijos prevenciją ir kontrolę, veiklos ir bendradarbiavimo taisyklių patvirtinimo“	Paskirti atsakingi asmenys, kurie vykdydami savo pagrindines pareigas, taip pat atsakingi už korupcijos prevenciją ir kontrolę. Sudaromos korupcijos prevencijos programos, nustatoma korupcijos pasireiškimo tikimybė. Sudaromos prielaidos rengti ir įgyvendinti korupcijos prevencijos priemones operatyviai, savarankiškai reaguoti į vykstančius teisėkūros ir įvairių sričių reguliavimo pokyčius.
7.	LR sveikatos apsaugos ministro 2009 m. lapkričio 17 d. įsakymas Nr. V-942 „Dėl korupcijos prevencijos sveikatos sistemoje programos patvirtinimo“	Patvirtinta korupcijos prevencijos sveikatos sistemoje programa. Šios programos paskirtis – užtikrinti ilgalaikę, veiksmingą ir kryptingą korupcijos prevenciją ir kontrolę LR sveikatos sistemoje.
8.	LR sveikatos apsaugos ministro 2014 m. liepos 7 d. įsakymas Nr. V-773 „Dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų, susidūrusių su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, elgesio taisyklių patvirtinimo“	Patvirtintos asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų, susidūrusių su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, elgesio taisyklės. Šių taisyklių II skyriuje yra išsamiai nurodyta, kai privalo elgtis ASPĮ darbuotojai, susidūrę su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika ASPĮ ar gavę apie tai informacijos.

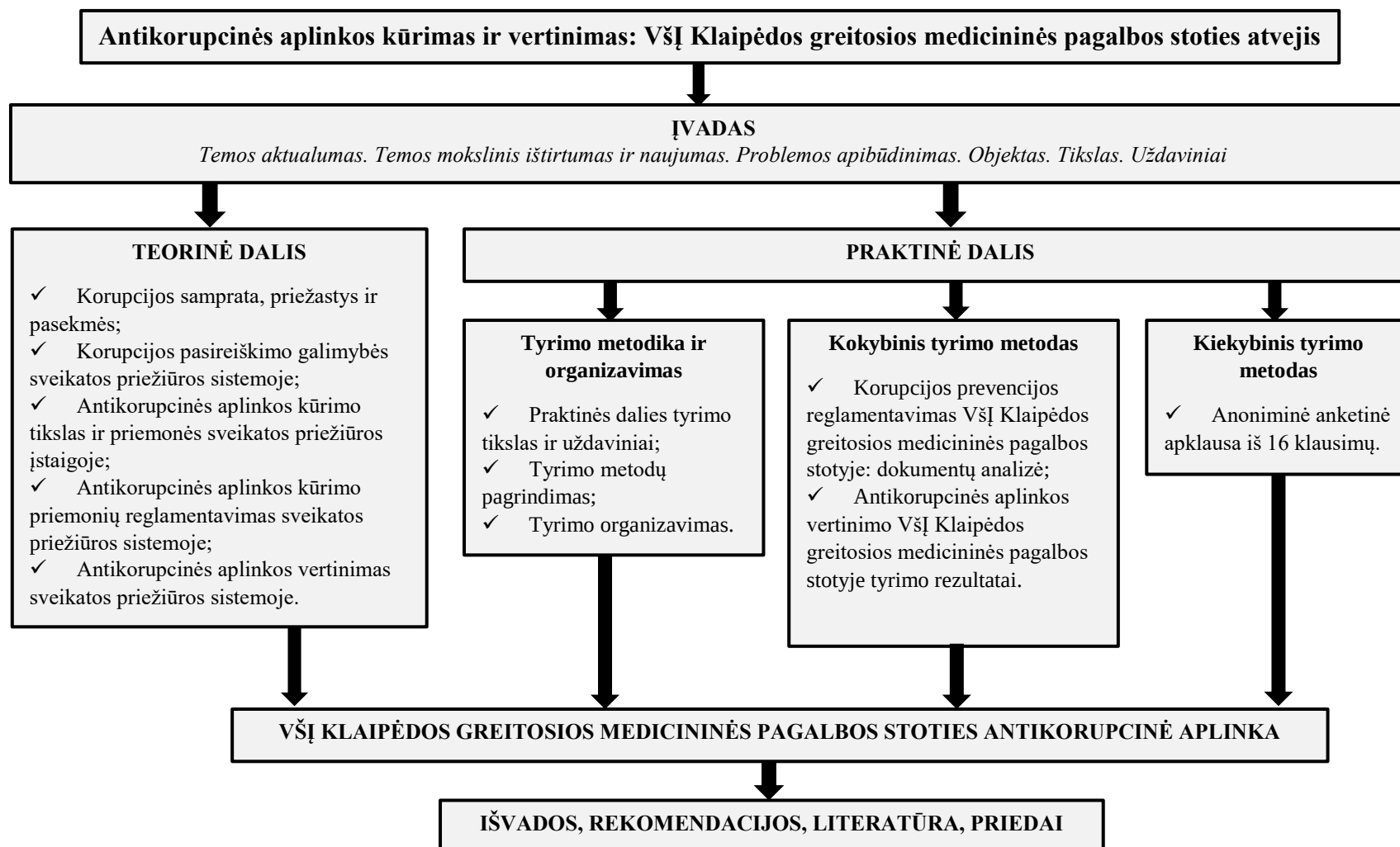
Lentelės tęsinys kitame psl.

1 priedo tęsinys

Eil. Nr.	Nacionaliniai teisės aktai	Reglamentuojamas turinys dėl korupcijos ir jos prevencijos
9.	LR Vyriausybės 2015 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. XII-1537 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos patvirtinimo“	Patvirtinta nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programa. Programos paskirtis – užtikrinti ilgalaikę, veiksmingą ir kryptingą korupcijos prevencijos ir kontrolės sistemą Lietuvos Respublikoje 2015–2025 metais. Programa apima svarbiausias nacionalinės antikorupcinės politikos viešajame ir privačiame sektoriuose nuostatas. Programa orientuojama į korupcijos sąlygų ir rizikų mažinimą ir šalinimą, taip pat korupcijos rizikų valdymą ir atsakomybės už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus įgyvendinimą.
10.	LR sveikatos apsaugos ministro 2015 m. gruodžio 10 d. įsakymas Nr. V-1433 „Dėl šakinės korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros sistemoje 2015–2019 metų programos patvirtinimo“	Patvirtinta šakinės korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros sistemoje 2015-2019 metų programa. Šios programos paskirtis yra užtikrinti ilgalaikę, veiksmingą ir kryptingą korupcijos prevencijos ir kontrolės sistemą sveikatos sistemoje 2015-2019 metais, taip pat korupcijos rizikos veiksmų mažinimą, šalinimą, rizikos veiksmų valdymą.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis pateiktais Lietuvos Respublikos teisės aktais

Baigiamojo darbo loginė schema

ANTI-KORUPCINĖ APLINKA SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOSE

Gerbiamieji kolegos, prašau Jūsų dalyvauti tyrime, kurio tikslas – atskleisti VšĮ Klaipėdos greitosios medicininės pagalbos stoties darbuotojų požiūrį į korupciją ir atsakyti į žemiau pateiktus klausimus. Anketa anoniminė, apklausos rezultatai pateikiami tik apibendrinti.

Tyrimo rezultatai bus naudojami korupcijos prevencijos sveikatos priežiūros įstaigoje tikslais bei rengiant baigiamąjį bakalauro darbą.

Prašau Jums tinkantį atsakymo variantą (-us) pažymėti taip – ☒.

Iš anksto Jums dėkinga Agnė Židonė, bendrosios praktikos slaugytoja, Šiaulių universiteto Regionų plėtros instituto Viešojo administravimo bakalauro programos studentė. Adresas pasiteiravimui: agne.zidone@gmail.com

1. Jūs esate: ☐ Gydytojas ☐ Bendrosios praktikos slaugytojas ☐ GMP vairuotojas ☐ Administravimo paslaugas teikiantis darbuotojas	2. Jūsų darbo stažas įstaigoje? ☐ Iki 1 m. ☐ 1-10 m. ☐ 11-20 m. ☐ Daugiau kaip 20 m.	3. Jūsų išsilavinimas: ☐ Aukštasis universitetinis ☐ Aukštasis neuniversitetinis, aukštesnysis ☐ Vidurinis
---	---	---

4. Kaip manote, kiek rimta yra korupcijos problema sveikatos apsaugos sistemoje?

- ☐ Ypač rimta
- ☐ Pakankamai rimta
- ☐ Iš dalies rimta
- ☐ Korupcijos problemos nėra

5. Kaip manote, ar kyšio davimas sveikatos apsaugos sistemoje padeda pacientui gauti geresnes sveikatos priežiūros paslaugas?

- ☐ Visuomet padeda
- ☐ Dažniausiai padeda
- ☐ Kartais padeda
- ☐ Nepadeda

6. Kaip manote, ar kyšio davimas padeda sveikatos apsaugos sistemoje dirbančiam darbuotojui spręsti problemas?

- ☐ Visuomet padeda
- ☐ Dažniausiai padeda
- ☐ Kartais padeda
- ☐ Nepadeda

7. Kaip manote, kokios korupcijos apraiškos labiausiai paplitusios sveikatos apsaugos sistemoje? (galimi keli variantai)

☐ Kyšininkavimas (kyšio priėmimas)	☐ Politinių partijų narių protegavimas
☐ Papirkimas (kyšio davimas)	☐ Sprendimų priėmimo vilkinimas
☐ Piktnaudžiavimas tarnyba	☐ Poveikis, siekiant išvengti įstatymų nustatytos atsakomybės
☐ Įgaliojimų viršijimas	☐ Naudingų atskiroms grupėms teisės aktų priėmimas
☐ Nepotizmas (giminių ir bičiulių protegavimas)	
☐ Viešųjų pirkimų pažeidimai	

8. Kaip manote, kokios pagrindinės priežastys skatina korupciją sveikatos apsaugos sistemoje? (galimi keli variantai)

☐ Neaiškios administracinės procedūros ir nepakankamas jų viešumas	☐ Neteisėtas lobizmas (visuomenės narių, grupių ar atskirų individų veikla siekiant daryti įtaką valdžios sprendimams)
☐ Sveikatos apsaugos sistemos darbuotojų nesąžiningumas	☐ Nepakankamas kontrolės mechanizmas
☐ Pacientų nesąžiningumas	☐ Maži darbuotojų atlyginimai
☐ Viešų ir privačių interesų konfliktai	☐ Nežinau
☐ Neskaidri farmacininkų veikla	☐ Kita (įrašykite) _____

9. Kaip dažnai įstaigos darbuotojai patenka į situaciją, kai norima papildomai atsilyginti (duoti kyši)?

- ☐ Tokių situacijų yra gana daug
- ☐ Tokių situacijų pasitaiko
- ☐ Tokios situacijos labai retos
- ☐ Tokių situacijų nėra

10. Ar per pastaruosius metus buvote susidūręs su korupcijos apraiškomis savo darbe (Jums ar Jūsų kolegai buvo siūlytas kyšis)?

- ☐ Taip
- ☐ Ne

11. Ar žinote, kur reikia kreiptis, norint pranešti apie korupcijos atvejus?

- ☐ Taip
- ☐ Ne

12. Jei susidurtumėte su korupcija mūsų organizacijoje, ar praneštumėte apie tai?

- ☐ Taip
- ☐ Ne
- ☐ Sunku pasakyti, priklausytų nuo aplinkybių

13. Kodėl nepraneštumėte apie korupcijos atvejį? (galimi keli variantai)

- ☐ Tie, kas praneša, galų gale nukenčia skaudžiausiai
- ☐ Visi žino apie šiuos atvejus, bet niekas nepraneša
- ☐ Nesu įsitikinęs, kad tai korupcijos atvejis
- ☐ Nenoriu nieko išduoti, sukelti jiems papildomų rūpesčių
- ☐ Nenoriu būti įtrauktas į korupcijos atvejo tyrimą, nes tam reikia laiko
- ☐ Nemanau, kad korupcijos žala yra didelė
- ☐ Kita priežastis (įrašykite) _____

14. Apie kokias vykdomas mūsų įstaigoje korupcijos prevencijos priemones esate girdėjęs? (galimi keli variantai)

- ☐ Korupcijos prevencijos programos
- ☐ VšĮ Klaipėdos GMP stoties elgesio kodeksas
- ☐ Pacientų anoniminės apklausos
- ☐ Elgesio taisyklės susidūrus su korupcija
- ☐ Vaistinių preparatų/medicinos priemonių reklamavimo tvarkos aprašas
- ☐ Antikorupcinis švietimas
- ☐ Viešinami korupcijos atvejai
- ☐ Vidaus teisės aktų bei korupcijos prevencijos programų vertinimas
- ☐ Pranešimas apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas
- ☐ Nežinau
- ☐ Kita (įrašykite) _____

15. Kaip manote, kiek įstaigoje vykdomos korupcijos prevencijos priemonės, padedančios sumažinti korupciją, yra veiksmingos?

<i>Korupcijos prevencijos priemonės</i>	LABAI VEIKSMINGA	VEIKSMINGA	PAKANKAMAI VEIKSMINGA	NEVEIKSMINGA
Korupcijos prevencijos programos				
VšĮ Klaipėdos GMP stoties elgesio kodeksas				
Pacientų anoniminės apklausos				
Elgesio taisyklės susidūrus su korupcija				
Vaistinių preparatų / medicinos priemonių reklamavimo tvarkos aprašas				
Antikorupcinis švietimas				
Viešinami korupcijos atvejai				
Vidaus teisės aktų bei korupcijos prevencijos programų vertinimas				
Pranešimas apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas				

16. Kiek Jums aktuali informacija apie korupciją ir jos prevenciją?

- ☐ Labai aktuali
- ☐ Dažniausiai aktuali
- ☐ Neaktuali
- ☐ Nežinau

**VšĮ Klaipėdos miesto greitosios medicinos pagalbos stoties korupcijos prevencijos
2016-2018 metų programos įgyvendinimo priemonių plano ataskaita**

Eil. Nr.	Priemonė	Vertinimo kriterijus	Tikslo rezultato pasiekimas
Tikslas - didinti skaidrumą, mažinti ir šalinti korupcijos prielaidas			
I. Parengti korupcijos prevencijos programą, paskirti atsakingą asmenį			
1.	Paskirti asmenį, atsakingą už korupcijos prevencijos ir kontrolės vykdymą	Atsakingo asmens už korupcijos prevencijos ir kontrolės vykdymą VšĮ Klaipėdos m. GMP stotyje paskyrimas	Paskirtas asmuo, kuris atsakingas už korupcijos prevencijos ir kontrolės vykdymą
2.	Parengti ir patvirtinti įstaigos korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programą ir jos įgyvendinimo priemonių planą	Parengta korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programa ir jos įgyvendinimo priemonių planas	Parengta ir patvirtinta VšĮ Klaipėdos miesto greitosios medicininės pagalbos stoties korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programa vyr. gyd. 2015 12-15 įsakymu Nr. 51 V
3.	Sveikatos apsaugos ministerijos Korupcijos prevencijos skyriui pateikti patvirtintą įstaigos Korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programą ir jos įgyvendinimo priemonių plano kopiją bei informaciją apie asmenį, paskirtą vykdyti įstaigoje korupcijos prevenciją ir kontrolę	Korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programos ir jos įgyvendinimo priemonių plano bei informacijos apie asmenį, paskirtą vykdyti korupcijos prevenciją ir kontrolę įstaigoje, pateikimas SAM Korupcijos prevencijos skyriui	2015-12-16 d. registruotu laišku išsiųstos Korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programos ir jos įgyvendinimo priemonių plano kopijos bei pateikta informacija apie asmenį, paskirtą vykdyti korupcijos prevenciją ir kontrolę įstaigoje, SAM Korupcijos prevencijos skyriui
4.	Įstaigos interneto svetainėje skelbti įstaigos Korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programą ir jos įgyvendinimo priemonių planą bei asmens, atsakingo už korupcijos prevenciją ir kontrolę, duomenis ir kontaktus	Korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programos ir jos įgyvendinimo priemonių plano, bei asmens, atsakingo už korupcijos prevenciją ir kontrolę duomenų paskelbimas įstaigos interneto svetainėje	Įstaigos interneto svetainėje korupcijos prevencijai skirtoje dalyje pavišinti Korupcijos prevencijos 2016-2018 m. programos ir jos įgyvendinimo priemonių plano, bei asmens, atsakingo už korupcijos prevenciją ir kontrolę, duomenys
II. Sumažinti korupcijos prielaidas bei apraiškas įstaigoje			
5.	Įstaigos korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo atlikimas atsižvelgiant į STT direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymą Nr. 2-170	Nustatyta korupcijos pasireiškimo tikimybė ir veiklos sritys, kuriose galima korupcinė veika, bei sąlygos jai atsirasti	Korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimas atliktas, didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė nenustatyta
6.	Įdiegti medikų elgesio kodeksą ir užtikrinti, kad susipažinę su juo darbuotojai pasirašytų. Užtikrinti elgesio kodekso nuostatų laikymosi kontrolę ir priežiūrą. Elgesio kodeksą skelbti įstaigos interneto svetainėje	Įstaigos darbuotojai pasirašytinai supažindinti su medikų elgesio kodeksu. Elgesio kodeksas paskelbtas viešai įstaigoje ir interneto svetainėje	VšĮ Klaipėdos GMP stoties elgesio kodeksas pakabintas įstaigos informaciniame stende ir skelbiamas internetinėje svetainėje. Darbuotojai supažindinti pasirašant
7.	Parengti įstaigos darbuotojų elgesio, susidūrus su korupcine veika, taisykles	Įstaigos darbuotojai supažindinti su elgesio, susidūrus su korupcine veika, taisyklėmis	Įstaigos darbuotojai supažindinti su elgesio, susidūrus su korupcine veika, taisyklėmis pasirašant
8.	Paskelbti įstaigos informacijos 2016 m. stenduose, medicinos personalo darbo vietose (GMP automobiliuose) rašytinį kreipimąsi į pacientus, kuriame raginama už suteiktą paslaugą atsidėkoti šypsena ir geru žodžiu, rankos paspaudimu ir neoficialiais mokėjimais nežeminti medikų orumo.	Įstaigos stenduose, GMP darbo vietose (GMP automobiliuose) išplatintas rašytinis kreipimasis į pacientą, nurodant kur kreiptis, susidūrus su korupcijos apraiškomis ar netinkamu darbuotojų elgesiu	Įstaigos internetinėje svetainėje, informacijos stenduose, GMP automobiliuose išplatinta informacija, raginanti pacientus už suteiktą paslaugą atsidėkoti šypsena ir geru žodžiu, rankos paspaudimu ir neoficialiais mokėjimais nežeminti medikų orumo

Priedo tęsinys kitame psl.

<i>Eil. Nr.</i>	<i>Priemonė</i>	<i>Vertinimo kriterijus</i>	<i>Tikslo rezultato pasiekimas</i>
III. Teikti informaciją pacientams apie GMP paslaugų teikimo tvarką			
9.	Įstaigos interneto svetainėje teikti informaciją apie valstybės lėšomis apmokamas GMP paslaugas ir apie mokamų paslaugų teikimo tvarką.	Informacijos apie nemokamai teikiamas GMP paslaugas ir mokamų paslaugų teikimo tvarką paskelbimas įstaigos interneto svetainėje	Įstaigos internetinėje svetainėje paskelbta informacija apie nemokamai teikiamas GMP paslaugas ir mokamų paslaugų teikimo tvarką
IV. Didinti viešųjų pirkimų organizavimo ir atlikimo viešumą, skaidrumą ir kontrolę			
10.	Vaistinių preparatų ir kitos medicininės Viešųjų įrangos pirkimus organizuoti per Centrinę perkančiąją organizaciją (CPO)	Pirkimų per centrinę perkančiąją organizaciją (CPO) padidėjimas, lyginant su praėjusiu metų duomenimis	2016 m. įvykdyti pirkimai: CPO – 3, CVP IS – 7, SAK – 5, MVP – 2 (atmesta – 0, nutraukta – 0). 2017 m. įvykdyti pirkimai: CPO – 5, CVP IS – 14, SAK – 5, MVP – 7 (atmestas – 0, nutraukta – 3). 2018 m. įvykdyti pirkimai: CPO – 1 (konsoliduotas pirkimas)
V. Informuoti apie galimas korupcines veikas ir nustatytus korupcijos įstaigoje atvejus			
11.	Gavus pranešimą apie galimą korupcinę veiką, nedelsiant informuoti įstaigos vadovą ir Specialiųjų tyrimų tarnybą	Pateiktų pranešimų įstaigos vadovui ir perduotų pranešimų Specialiųjų tyrimų tarnybai skaičius	Pranešimų apie galimą korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką įstaigoje 2016-2018 m. negauta
12.	Įstaigos interneto svetainėje skelbti informaciją apie įstaigoje nustatytus korupcijos atvejus bei atvejus, kai darbuotojas pažeidė LR viešųjų ir privačių interesų derinimo nuostatas	Paskelbtų informacijų skaičius	2016-2018 m. įstaigoje nenustatyta korupcijos atvejų bei atvejų, kai darbuotojas pažeidė LT viešųjų ir privačių interesų derinimo nuostatas
VI. Šviesti ir informuoti visuomenę korupcijos prevencijos klausimais			
13.	Visose įstaigos informacijos skelbimo vietose bei interneto svetainėje skelbti informaciją apie atsakomybę už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus ir kur turi kreiptis asmuo, susidūręs su korupcinio pobūdžio veika	Įstaigos informacijos skelbimo vietose bei interneto svetainėje paskelbta informacija apie atsakomybę už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus bei į kokią instituciją ir kokia tvarka asmuo gali kreiptis dėl korupcijos apraiškų	Įstaigos skelbimų lentoje ir internetinėje svetainėje pavišinta informacija apie baudžiamąją atsakomybę už korupcinio pobūdžio veiksmus, apie tai, kur kreiptis susidūrus su korupcinio pobūdžio veika, nurodyti – SAM, STT „karštosios linijos“ ir įstaigos pasitikėjimo telefonai bei el. pašto adresai
14.	Visose informacijos skelbimo vietose bei interneto svetainėje skelbti informaciją apie Sveikatos apsaugos ministerijos „pasitikėjimo telefoną“, kuriuo anonimiškai galima pranešti apie korupcinio pobūdžio veikas	Įstaigos informacijos skelbimo vietose bei interneto svetainėje paskelbta informacija apie Sveikatos apsaugos ministerijos pasitikėjimo telefoną	Įstaigos skelbimų lentoje ir internetinėje svetainėje pavišintas SAM pasitikėjimo telefonas bei el. pašto adresas
15.	Įstaigos interneto svetainės puslapyje, skirtame korupcijos prevencijai, skelbti ataskaitą apie įstaigos Korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių plano vykdymą	Ataskaitos apie priemonių plano vykdymą paskelbimas	Parengtos ir įstaigos internetinėje svetainėje paskelbtos ataskaitos apie Korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių plano vykdymą
VII. Sveikatos sistemos darbuotojų mokymai korupcijos prevencijos klausimais			
16.	Organizuoti įstaigos darbuotojų mokymus korupcijos prevencijos klausimais (žinios apie korupcijos prevencijos priemones, jų taikymą, korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, jų pobūdį bei atsakomybę), įtraukti darbuotojus į korupcijos prevenciją	Mokymus antikorpucijos tema išklausiųjų įstaigos darbuotojų skaičius, palyginti su praėjusiais metais. Kursų valandų skaičius, tenkantis vienam kursui išklausiuiam įstaigos darbuotojui	Mokymus antikorpucine tematika 2016 m. išklausė 64 įstaigos darbuotojai, 2017 m. – 98 įstaigos darbuotojai, o 2018 m. – 59 įstaigos darbuotojai

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis VšĮ Klaipėdos miesto greitosios medicinos pagalbos stoties korupcijos prevencijos 2016-2018 metų programos įgyvendinimo priemonių planu, Korupcijos prevencijos programos prioritetų, tikslų, pasiekimų ir priemonių įgyvendinimo 2016-2018 m. ataskaitomis

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro

2016 m. kovo 4 d. įsakymo Nr. V-332

(nuo 2016 m. kovo 11 d.) (TAR, 2016-03-10, 2016-04473) redakcija

VŠĮ KLAIPĖDOS GMP STOTIES KORUPCIJOS INDEKSO NUSTATYMO KRITERIJAI

Eil. Nr.	Kriterijai	Balai	Vertinimo aspektai
1.	Informacija, kuri turi būti teikiama pacientui ASPĮ interneto svetainėje		
1.1.	Informacija apie baudžiamąją atsakomybę už korupcinio pobūdžio veikas	2	Skelbiama
1.2.	Informacija, į ką ASPĮ galima kreiptis, susidūrus su korupcinio pobūdžio veika (vadovas ar asmuo atsakingas už korupciją, nurodytas kabinetas)	2	Skelbiama
1.3.	Informacija apie ASPĮ pasitikėjimo telefoną	2	Skelbiama
1.4.	Informacija apie SAM pasitikėjimo telefoną (+370 800 66004)	2	Skelbiama
1.5.	Informacija apie SAM el. paštą (korupcija@sam.lt)	2	Skelbiama
1.6.	Informacija apie STT „karštosios linijos“ telefoną (+370 5 2663333)	2	Skelbiama
1.7.	Informacija apie STT el. paštą (pranesk@stt.lt)	2	Skelbiama
1.8.	Demonstruojami STT antikorupeiniai klipai	4	Demonstruojami
1.9.	Demonstruojamas ASPĮ vadovo kreipimasis	0	Nedemonstruojamas
1.10.	Skelbiamas ASPĮ vadovo kreipimasis raštu	2	Skelbiamas
1.11.	ASPĮ darbuotojų elgesio kodekso skelbimas įstaigos interneto svetainėje	2	Skelbiamas
1.12.	Skelbiama informacija apie mokamas paslaugas, jų apmokėjimo tvarką, už kokias paslaugas neturi būti mokama	3	Skelbiama
1.13.	Skelbiama ASPĮ veiklos ataskaita	1	Skelbiama
1.14.	Skelbiama ASPĮ finansinė ataskaita	1	Skelbiama
1.15.	Galimybė ASPĮ interneto svetainėje pacientams pateikti savo atsiliepimus, komentarus, informaciją apie ASPĮ veiklos trūkumus, apie galimas korupcinio pobūdžio veikas ar įtarimus	2	Sudaryta galimybė
2.	Informacija, kuri turi būti teikiama pacientams ASPĮ informaciniuose stenduose		
2.1.	Informacija apie baudžiamąją atsakomybę už korupcinio pobūdžio veikas	2	Skelbiama
2.2.	Informacija, į ką ASPĮ galima kreiptis, susidūrus su korupcinio pobūdžio veika (vadovas ar asmuo atsakingas už korupciją, nurodytas kabinetas)	2	Skelbiama
2.3.	Informacija apie ASPĮ pasitikėjimo telefoną	2	Skelbiama
2.4.	Informacija apie SAM pasitikėjimo telefoną (+370 800 66004)	2	Skelbiama
2.5.	Informacija apie SAM el. paštą (korupcija@sam.lt)	2	Skelbiama

Priedo tęsinys kitame psl.

Eil. Nr.	Kriterijai	Balai	Vertinimo aspektai
2.6.	Informacija apie STT „karštosios linijos“ telefoną (+370 5 2663333)	2	Skelbiama
2.7.	Informacija apie STT e. paštą (pranesk@stt.lt)	2	Skelbiama
2.8.	Skelbiamas ASPĮ vadovo kreipimasis raštu	3	Skelbiama
2.9.	Skelbiama informacija apie mokamas paslaugas, jų apmokėjimo tvarką, už kokias paslaugas neturi būti mokama (arba stenduose nurodoma, kur yra segtuvas su šia informacija)	3	Skelbiama
3.	Informacija, kuri teikiama pacientams ASPĮ monitoriuose		
3.1.	ASPĮ monitoriuose demonstruojami STT antikorupciniai klipai		Nestacionaras ar polikl.
3.2.	ASPĮ monitoriuose demonstruojamas ASPĮ vadovo kreipimasis		Nestacionaras ar polikl.
4.	Kitos paciento informavimo priemonės		
4.1.	ASPĮ platinamas SAM arba ASPĮ lankstinukas antikorupcinė tematika	2	Platinamas
4.2.	Ant gydytojų kabinetų durų yra lipdukai (korupcijos prevencijos tematika)	2	Yra (automobiliuose)
4.3.	ASPĮ darbuotojų elgesio kodekso skelbimas ASPĮ ambulatoriniame padalinyje bei stacionaro skyriuose	2	Skelbiama
4.4.	Atitinkamo gydytojo specialisto medicinos normos skelbimas ASPĮ stacionaro skyriuose		Ne stacionaras
4.5.	ASPĮ stacionaro skyriuje informacijos, susijusios su skyriuje teikiamomis nemokamomis (kompensuojamomis Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšomis) ir mokamomis asmens sveikatos priežiūros paslaugomis, skelbimas		Ne stacionaras
4.6.	ASPĮ stacionaro skyriuose informacijos apie visas įstaigas, teikiančias medicininės reabilitacijos paslaugas suaugusiems ar vaikams pagal skyriuje gydomų ligonių profilius, o taip pat to profilio pacientų organizacijų telefonų, kontaktinių asmenų, skelbimas		Ne stacionaras
4.7.	ASPĮ, teikiančiose ambulatorines asmens sveikatos priežiūros paslaugas, informacijos apie nemokamas ambulatorines (kompensuojamas Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšomis) ir mokamas asmens sveikatos priežiūros paslaugas skelbimas	2	Skelbiama
5.	Kitos korupcijos prevencijos priemonės		
5.1.	ASPĮ paskirtas asmuo atsakingas už korupcijos prevenciją (arba komisija)	2	Paskirtas asmuo
5.2.	ASPĮ korupcijos prevencijos programa ir jos įgyvendinimo priemonių planas	2	Parengta ir patvirtinta
5.3.	ASPĮ korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių plano vykdymas	4	Įvykdytos visos pagal planą numatytos priemonės
5.4.	ASPĮ darbuotojų supažindinimas su ASPĮ darbuotojų elgesio kodeksu	3	Pasirašytinai supažindinti visi darbuotojai
5.5.	ASPĮ darbuotojų mokymai dėl ASPĮ darbuotojų elgesio kodekso vykdymo	2	Mokymuose dalyvavo ne mažiau kaip 60% darbuotojų
5.6.	ASPĮ darbuotojų, susidūrusių su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, elgesio taisyklės	3	Pasirašytinai supažindinti visi darbuotojai

Priedo tęsinys kitame psl.

5 priedo tęsinys

Eil. Nr.	Kriterijai	Balai	Vertinimo aspektai
5.7.	ASPI darbuotojų privačių interesų deklaravimas	3	Deklaravo 100% darbuotojų
5.8.	ASPI nustatoma korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustačius korupcijos rizikos veiksnius, sudarytas priemonių planas	2	Korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimas atliktas, korupcijos rizikos veiksnių nenustatyta
5.9.	ASPI darbuotojų švietimas korupcijos prevencijos klausimais (mokymai).	1	Buvo organizuoti 1 kartą
5.10.	ASPI gydytojų (ASPI vadovas, padalinių vadovai, skyrių gydytojai), dirbančių keliose asmens sveikatos priežiūros įstaigose, darbo laiko grafiko pažeidimai.	2	Nors vienas ASPI gydytojas (ASPI vadovas, padalinių vadovai, skyrių gydytojai) dirba keliose asmens sveikatos priežiūros įstaigose ir nebuvo nustatyti darbo laiko grafiko pažeidimai ASPI
5.11.	Informacijos apie asmenį, siekiantį eiti arba einantį pareigas ASPI pateikimas Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo nustatyta tvarka	2	Nebuvo poreikio
6.	Informacija susijusi su galimomis korupcinio pobūdžio veikomis ASPI		
6.1.	ASPI darbuotojų, susidūrusių su galima korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, pranešimai ASPI vadovybei	2	Nebuvo pranešimų
6.2.	SAM per metus gautų skundų (informacijos) dėl ASPI korupcinio pobūdžio veikų skaičius, nepriklausomai nuo skundų (informacijos) pateikimo būdo (SAM pasitikėjimo telefonu, el. paštu, raštu)	4	Negauta
6.3.	Pacientų skundai, pateikti TLK, dėl nepagrįstai savo lėšomis įsigytų vaistinių preparatų, medicinos pagalbos ir kt. priemonių stacionarinio ar ambulatorinio gydymo metu (nepriklausomai, ar buvo sutikimas ar ne)	3	Nebuvo skundų
6.4.	Pacientų skundai, pateikti ASPI, dėl nepagrįstai savo lėšomis įsigytų vaistinių preparatų, medicinos pagalbos ir kt. priemonių stacionarinio ar ambulatorinio gydymo metu (nepriklausomai, ar buvo sutikimas ar ne)	3	Nebuvo skundų
6.5.	Gauta informacijos apie galimas korupcinio pobūdžio veikas ASPI	0	
7.	Apklausos ASPI		
7.1.	Įstaigoje (teikiančioje ambulatorines ir (ar) stacionarines paslaugas) atliktos apklausos, kurių metu buvo klausiama ir dėl galimos korupcinio pobūdžio veikos (atlieka pati įstaiga)	1	1 apklausa per metus
7.2.	Gauta informacija apie galimas korupcinio pobūdžio veikas.	2	Nebuvo gauta
7.3.	Pranešimai apie ASPI veiklos trūkumus	2	Nebuvo gauta
7.4.	Jei buvo apklausų metu gauta informacijos apie galimas korupcinio pobūdžio veikas bei veiklos trūkumus, buvo imtasi priemonių joms išaiškinti ir jų prevencijai	2	Nebuvo gauta
7.5.	Anoniminė hospitalizuotų pacientų apklausa ASPI vertinimo metu. Gauta informacija apie galimas korupcinio pobūdžio veikas.		Ne stacionaras

Priedo tęsinys kitame psl.

Eil. Nr.	Kriterijai	Balai	Vertinimo aspektai
8.	Viešieji pirkimai		
8.1.	ASPI einamųjų metų viešųjų pirkimų plano skelbimas interneto svetainėje ir CVP IS Viešieji pirkimai vykdomi nepažeidžiant Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsnio reikalavimų	2	Kompetentinga institucija nepripažino, kad pirkimas buvo vykdomas pažeidžiant Viešųjų pirkimų įstatymo 3 straipsnio reikalavimus
8.2.	ASPI viešųjų pirkimų komisijos narių nešališkumo deklaravimas	1	Deklaravo visi komisijos nariai

Šaltinis: <https://klaipedosgmp.lt/wp-content/uploads/2017/05/Korupcijos-indekso-kriterijai.pdf>